

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱՆԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ**

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

ԲԱԺԻՆ 1.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ 1.

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 1. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի կարգավորման առարկան

Սույն օրենսգիրքը սահմանում է վարչական պատասխանատվության հիմնական սկզբունքները, վարչական իրավախախտումները (զանցանքները) և դրանց համար նախատեսվող վարչական տույժի տեսակները, վարչական տույժերի նշանակման ու կատարման կարգը, վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցները և վարչաիրավական ներգործության միջոցները, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի կարգը, որոշման, գործողության ու անգործության բողոքարկման վարչական կարգը, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանց իրավունքները և պարտականությունները, առանձին տեսակի վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ հատուկ վարույթները, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու և իրականացնելու իրավասությունը:

Հոդված 2. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսդրությունը և նպատակները

1. Վարչական իրավախախտումները և դրանց համար պատասխանատվությունը սահմանվում են միայն սույն օրենսգրքով: Սույն օրենսգրքով նախատեսված վարչական իրավախախտումների առանձին հատկանիշներ կարող են սահմանվել այլ օրենքներով և իրավական ակտերով:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի վրա տարածվում են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի

Հանրապետության օրենքի դրույթները, եթե սույն օրենսգրքով այլ բան նախատեսված չէ:

3. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարգավորվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով, սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով, ինչպես նաև դրանց հիման վրա ընդունված այլ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերով:

4. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսդրության նպատակներն են՝ վարչական իրավախախտումներից մարդու որպես բարձրագույն արժեքի, նրա իրավունքներն ու ազատությունները, մարդու արժանապատվությունը, իրավաբանական անձանց իրավունքներն ու օրինական շահերը, սեփականությունը, շրջակա միջավայրը, կառավարման սահմանված կարգը, պետական և հասարակական կարգն ու անվտանգությունը պաշտպանելը, իրավախախտին ուղղելը, ինչպես նաև վարչական իրավախախտումները կանխելը:

Հոդված 3. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի գործողությունը տարածության մեջ և ըստ անձանց շրջանակի

1. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում, անձը ենթարկվում է վարչական պատասխանատվության սույն օրենսգրքի դրույթներին համապատասխան, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով այլ բան նախատեսված չէ:

2. Հայաստանի Հանրապետության սահմաններից դուրս Հայաստանի Հանրապետության դրոշի տակ օրինական կարգով գտնվող կամ Հայաստանի Հանրապետության տարբերանշանը կրող քաղաքացիական նավի կամ ջրային սարքի, կամ թռիչքի մեջ գտնվող քաղաքացիական օդանավի կամ օդային այլ սարքի վրա վարչական իրավախախտում կատարած անձը, անկախ դրանց գտնվելու վայրից, ենթակա է վարչական պատասխանատվության սույն օրենսգրքին համապատասխան, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով այլ բան նախատեսված չէ:

3. Միջազգային պայմանագրերի համաձայն անձեռնմխելիությունից օգտվող անձանց վարչական պատասխանատվության հարցը՝ նրանց կողմից Հայաստանի Հանրապետության տարածքում վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում, լուծվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերին համապատասխան:

4. Օտարերկրացիները կամ օտարերկրյա իրավաբանական անձինք Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կատարված վարչական իրավախախտումների համար պատասխանատվության են ենթարկվում սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով այլ բան նախատեսված չէ:

5. Սույն օրենսգրքի իմաստով օտարերկրացի է հանդիսանում «Օտարերկրացիների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված անձը:

Հոդված 4. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի գործողությունը ժամանակի մեջ

1. Անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության վարչական իրավախախտումը կատարելու ժամանակ գործող օրենքին համապատասխան:

2. Վարչական իրավախախտում կատարելու ժամանակը կոնկրետ վարչական իրավախախտումը կատարելու պահին է, իսկ անգործության դեպքում, այն պահը, երբ պետք է համապատասխան գործողությունը կատարվեր, սակայն չի կատարվել անկախ հետևանքներն առաջանալու հանգամանքից:

3. Վարչական իրավախախտում կատարելու պահը տևող վարչական իրավախախտման դեպքում համարվում է վարչական իրավախախտումն այն կատարողի կողմից դադարեցնելու կամ այլ հանգամանքների ուժով դադարելու պահը, իսկ շարունակվող իրավախախտման դեպքում՝ վերջին արարքը կատարելու պահը:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի իրականացման ժամանակ գործող օրենքին համապատասխան:

5. Վարչական իրավախախտումը վարչական զանցակցությամբ կատարելու դեպքում զանցակիցներից յուրաքանչյուրը ենթակա է վարչական պատասխանատվության իր կողմից կատարված արարքը կատարելու ժամանակ գործող օրենքով:

6. Վարչական իրավախախտման համար պատասխանատվությունը մեղմացնող կամ վերացնող, ինչպես նաև անձի իրավական վիճակն այլ կերպ բարելավող օրենքը հետադարձ ուժ ունի, այսինքն՝ տարածվում է մինչև այդ օրենքն ուժի մեջ մտնելը վարչական իրավախախտում կատարած անձի վրա, եթե անձի նկատմամբ նշանակված վարչական տույժը մինչև տվյալ օրենքի ուժի մեջ մտնելը չի կատարվել:

7. Վարչական իրավախախտման համար պատասխանատվություն սահմանող կամ խստացնող կամ անձի իրավական վիճակն այլ կերպ վատթարացնող օրենքը հետադարձ ուժ չունի:

8. Վարչական իրավախախտման համար պատասխանատվությունը մասնակիորեն մեղմացնող և միաժամանակ մասնակիորեն խստացնող օրենքը հետադարձ ուժ ունի միայն պատասխանատվությունը մեղմացնող մասով:

**ԳԼՈՒԽ 2.
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ**

Հոդված 5. Օրինականությունը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու և իրականացնելու իրավասությամբ օժտված մարմինները (այսուհետ՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմին) պարտավոր են պահպանել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության, սույն օրենսգրքի, այլ օրենքների և դրանց համապատասխան ընդունված այլ իրավական ակտերի պահանջները:

2. Սույն օրենսգիրքը՝ նյութական իրավունքի մասով կիրառելիս օրենքի կամ իրավունքի անալոգիան, ի վնաս վարչական իրավախախտում կատարած անձի, արգելվում է:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինն արգելվում է վարչական տույժի տարբեր տեսակներ կամ չափեր նշանակել միատեսակ փաստական հանգամանքներում վարչական իրավախախտում կատարած անձանց նկատմամբ: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը պարտավոր է անհատական մոտեցում ցուցաբերել էապես տարբեր փաստական հանգամանքներում վարչական իրավախախտում կատարած անձանց նկատմամբ:

4. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը միատեսակ փաստական հանգամանքներով վարչական իրավախախտում կատարած անձանց նկատմամբ նշանակել է որոշակի վարչական տույժի տեսակ կամ չափ, ապա հետագայում, նույն փաստական հանգամանքներով վարչական իրավախախտում կատարվելու դեպքում, պարտավոր է նշանակել նույն վարչական տույժի տեսակը և չափը: Սույն սահմանափակումից վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը կարող է հրաժարվել միայն բավարար հիմնավորման դեպքում և, եթե հետագայում մտադիր է մշտապես նշանակել նոր վարչական տույժի տեսակն ու չափը:

Հոդված 6. Օրենքի առջև հավասարությունը

1. Վարչական իրավախախտում կատարած ֆիզիկական անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության անկախ սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումից, գենետիկական հատկանիշներից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից, անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից:

2. Վարչական իրավախախտում կատարած իրավաբանական անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության անկախ գտնվելու վայրից, կազմակերպական-իրավական ձևից, հիմնադիրների (մասնակիցների) իրավական վիճակից կամ գտնվելու վայրից, իրականացվող գործունեության տեսակից, նպատակներից, խնդիրներից կամ այլ հանգամանքներից:

Հոդված 7. Անմեղության կանխավարկածը

1. Անձը համարվում է վարչական իրավախախտում չկատարած, քանի դեռ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ուժի մեջ մտած և անբողոքարկելի դարձած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշմամբ կամ դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտով չի հաստատվել, որ նա կատարել է վարչական իրավախախտում:

2. Անձը պարտավոր չէ ապացուցել իր անմեղությունը: Վարչական իրավախախտում կատարելու փաստի առկայությունը չի կարող հիմնվել ենթադրությունների վրա, այն պետք է հաստատվի թույլատրելի, վերաբերելի և հավաստի ապացույցների բավարար ամբողջությամբ: Չփարատված կասկածները մեկնաբանվում են իրավապահության օգուտ այն անձի, ում վերագրվում է վարչական իրավախախտման կատարումը:

Հոդված 8. Անձնական պատասխանատվությունը

1. Ֆիզիկական անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության միայն իր կատարած վարչական իրավախախտման համար:

Հոդված 9. Համաչափությունը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինների կողմից նշանակվող վարչական տույժի տեսակները կամ չափերը և կիրառվող վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցները պետք է համապատասխանեն կատարված վարչական իրավախախտման բնույթին, պատասխանատվությունը մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքներին, վարչական իրավախախտում կատարած անձին, պիտանի, անհրաժեշտ և չափավոր լինեն նրան ուղղելու ու նոր վարչական իրավախախտումները կանխելու համար:

2. Սույն օրենսգրքով սահմանվող վարչական տույժի տեսակներն ու չափերը պետք է համաչափ լինեն համապատասխան վարչական իրավախախտման վտանգավորության աստիճանին:

Հոդված 10. Նույն արարքի համար կրկին վարչական պատասխանատվության ենթարկելու անթույլատրելիությունը

1. Անձը չի կարող կրկին ենթարկվել վարչական պատասխանատվության նույն արարքի համար: Նույն արարք չի համարվում այն վարչական իրավախախտումը, որի կրկին կատարման համար սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված է վարչական պատասխանատվություն:

2. Վարչական տույժ նշանակելու, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճելու, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելը

մերժելու մասին անբողոքարկելի դարձած որոշումների առկայության դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը, բացառությամբ սույն օրենսգրքով սահմանված նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքների, չի կարող վերսկսվել :

Հոդված 11. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնելիս այլ սկզբունքների կիրառելիությունը

Սույն օրենսգրքով սահմանված սկզբունքները սպառիչ չեն և չեն կարող արգելք լինել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինների կողմից այդ սկզբունքների վրա հիմնված կամ դրանցից բխող կամ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված և միջազգային իրավունքի նորմերին համապատասխան այլ սկզբունքների կիրառման համար:

ԲԱԺԻՆ 2.

**ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄԸ ԵՎ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ**

ԳԼՈՒԽ 3.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄԸ

Հոդված 12. Վարչական իրավախախտման հասկացությունը և տեսակները

1. Վարչական իրավախախտում է ֆիզիկական անձի հակահրավակական, մեղավորությամբ կատարված արարքը կամ իրավաբանական անձի կողմից կատարված այն հակահրավակական արարքը, որի համար սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված է վարչական պատասխանատվություն:

2. Եթե սույն օրենսգրքով սահմանված իրավախախտումների համար քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված է նաև քրեական պատասխանատվություն, ապա կիրառվում է քրեական պատասխանատվություն, իսկ վարչական պատասխանատվություն առաջանում է այդ իրավախախտումների միայն այն տեսակների համար, որոնք պատճառված վնասի չափի կամ այլ չափանիշներով չեն բովանդակում հանցագործության հատկանիշներ:

3. Շարունակվող վարչական իրավախախտումը միասնական դիտավորությամբ միավորված երկու և ավելի նույնական արարքների համակցությունն է:

4. Տևող վարչական իրավախախտումը արտահայտվում է անձի վրա օրենքով դրված վարչական իրավախախտման հանգեցնող որևէ պարտականության տևական, անընդհատ չկատարմամբ կամ ոչ պատշաճ կատարմամբ:

5. Վարչական իրավախախտումը կարող է դրսևորվել գործողությամբ կամ անգործությամբ: Անգործությամբ կատարված վարչական իրավախախտումը պատասխանատվություն է առաջացնում, եթե անձի վրա իրավական ակտով դրված է եղել գործողություն կատարելու պարտականություն կամ այդ պարտականությունը բխել է նրա մասնագիտական պարտականություններից, ստանձնած պարտավորությունից, և եթե անձը տվյալ իրադրությունում կարող էր կատարել իր պարտականությունը:

6. Վարչական իրավախախտում է համարվում ավարտված վարչական իրավախախտումը, վարչական իրավախախտման փորձը, ինչպես նաև վարչական իրավախախտմանը զանցակցելը:

Հոդված 13. Վարչական իրավախախտման փորձը

1. Վարչական իրավախախտման փորձ է համարվում դիտավորությամբ կատարված այն արարքը, որն անմիջականորեն ուղղված է վարչական իրավախախտում կատարելուն, եթե այն ավարտին չի հասցվել անձի կամքից անկախ հանգամանքներով:

2. Վարչական իրավախախտման փորձի համար անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության միայն սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված դեպքերում:

Հոդված 14. Վարչական իրավախախտումների համակցությունը

1. Վարչական իրավախախտումների համակցություն է համարվում սույն օրենսգրքի հատուկ մասի տարբեր հոդվածներով կամ նույն հոդվածի տարբեր մասերով սահմանված երկու կամ ավելի վարչական իրավախախտում կատարելը, որոնցից ոչ մեկի համար անձը վարչական պատասխանատվության ենթարկված չի եղել:

2. Վարչական իրավախախտումների համակցության դեպքում անձը պատասխանատվություն է կրում սույն օրենսգրքի 50-րդ հոդվածով սահմանված կարգով յուրաքանչյուր վարչական իրավախախտման համար՝ սույն օրենսգրքի հատուկ մասի համապատասխան հոդվածով կամ հոդվածի մասով:

ԳԼՈՒԽ 4.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՍՈՒԲՅԵԿՏՆԵՐԸ

Հոդված 15. Վարչական պատասխանատվության սուբյեկտները

1. Վարչական պատասխանատվության ենթակա են ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք:

2. Եթե սույն օրենսգրքի հատուկ մասում ուղղակիորեն նշված չէ պատասխանատվության ենթակա անձը (ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ), ապա վարչական պատասխանատվությունը կիրառելի է և ֆիզիկական, և իրավաբանական անձի նկատմամբ, բացառությամբ այն նորմերի, որոնք իրենց նշանակությամբ վերաբերում են և կիրառելի են միայն ֆիզիկական անձի նկատմամբ:

3. Եթե իրավաբանական անձը ենթարկվել է վարչական պատասխանատվության, ապա տվյալ վարչական իրավախախտման համար մեղավոր ֆիզիկական անձը չի ազատվում վարչական պատասխանատվությունից, այնպես, ինչպես ֆիզիկական անձին վարչական պատասխանատվության ենթարկելը տվյալ վարչական իրավախախտման համար վարչական պատասխանատվությունից չի ազատում իրավաբանական անձին:

Հոդված 16. Ֆիզիկական անձի վարչական պատասխանատվությունը

1. Վարչական պատասխանատվության ենթակա է այն մեղսունակ անձը, ում 16 տարին լրացել է սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական իրավախախտումը կատարելու պահին:

2. Սույն հոդվածի առաջին մասով սահմանված տարիքի հասած, սակայն մտավոր զարգացման մեջ հետ մնալու հետևանքով իր արարքի հակաիրավականությունը գիտակցելու կամ արարքը ղեկավարելու ունակություն չունեցող անձը ենթակա չէ պատասխանատվության:

3. Պաշտոնատար անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության այն վարչական իրավախախտման համար, որը կապված է օրենքով և այլ իրավական ակտով սահմանված կարգով վերջինիս վրա դրված՝ իր պաշտոնեական պարտականությունները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու հետ:

4. Սույն օրենսգրքի իմաստով վարչական պատասխանատվության ենթակա պաշտոնատար անձ է հանդիսանում «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված որևէ պաշտոն զբաղեցնող անձը:

5. Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ոստիկանության հանրապետական գործադիր մարմինների ծառայողները, զինծառայողները, ինչպես նաև զորահավաքների կանչված զինապարտները վարչական իրավախախտումների համար կրում են կարգապահական պատասխանատվություն: Սույն մասում նշված անձանցից բացի, այն անձինք, որոնց վրա տարածվում է կարգապահական կանոնագրքերի կամ կարգապահության վերաբերյալ հատուկ կանոնների գործողությունը, դրանցով նախատեսված դեպքերում վարչական իրավախախտումների համար կրում են կարգապահական, իսկ դրանցով չնախատեսված դեպքերում վարչական պատասխանատվություն՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով: Այն դեպքերում, երբ սույն մասում նշված անձինք կատարված վարչական իրավախախտումների համար

պետք է ենթարկվեն կարգաապահական պատասխանատվության, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի նյութերը հանձնում է համապատասխան իրավասու մարմիններին՝ սույն մասում նշված անձանց կարգաապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը լուծելու համար:

Հոդված 17. Իրավաբանական անձի վարչական պատասխանատվությունը

1. Իրավաբանական անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության, եթե վարչական իրավախախտումը կատարվել է՝

1) ի շահ կամ ի օգուտ տվյալ իրավաբանական անձի՝ այն ֆիզիկական անձի կողմից, ով՝

ա) գործել է իրավաբանական անձի կամ իրավաբանական անձի ղեկավարի անունից, կամ տվյալ իրավաբանական անձի լիազոր ներկայացուցիչն է կամ.

բ) տվյալ իրավաբանական անձի ղեկավարն է, կամ.

գ) տվյալ իրավաբանական անձի աշխատակիցն է կամ պաշտոնատար անձը, ում վրա օրենքով կամ իրավաբանական անձի կանոնադրությամբ կամ իրավաբանական անձի այլ ակտով կամ աշխատանքային պայմանագրով դրված են կոնկրետ պարտականություններ, որոնք չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու արդյունքում կատարվել է տվյալ վարչական իրավախախտումը.

2) օրենքով իր վրա դրված պարտականությունները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ է կատարելու կամ որոշակի գործունեության իրականացման պայմանները կամ արգելքները խախտելու, կամ իր կանոնադրությանը կամ հիմնադիր փաստաթղթերին չհամապատասխանող գործունեություն իրականացնելու արդյունքում:

2. Իրավաբանական անձի վերակազմակերպման դեպքում վարչական պատասխանատվության ենթակա է իրավահաջորդ իրավաբանական անձը, իսկ իրավաբանական անձի բաժանման դեպքում՝ այն իրավաբանական անձը, որին, ըստ բաժանիչ հաշվեկշռի, անցել է գույքի առավել մեծ մասը, իսկ գույքի հավասարաչափ բաժանման դեպքում՝ իրավահաջորդ բոլոր իրավաբանական անձինք: :

3. Օտարերկրյա իրավաբանական անձը (օտարերկրյա կազմակերպությունը, օտարերկրյա կամ միջազգային կազմակերպության Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող մասնաճյուղը, ներկայացուցչությունը, հիմնարկը կամ այլ առանձնացված ստորաբաժանումը) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում վարչական պատասխանատվության են ենթարկվում ընդհանուր հիմունքներով, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով այլ բան սահմանված չէ:

4. Սույն օրենսգրքի իմաստով իրավաբանական անձ է հանդիսանում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված անձը. ինչպես նաև՝ իրավաբանական անձ չհանդիսացող մասնաճյուղը, ներկայացուցչությունը, հիմնարկը կամ այլ առանձնացված ստորաբաժանումը:

5. Սույն հոդվածը չի տարածվում Հայաստանի Հանրապետության, համայնքների և պետական (համայնքային) հիմնարկների վրա:

6. Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ Կենտրոնական բանկ) կողմից վերահսկվող ֆինանսական խմբի կողմից վարչական իրավախախտում կատարելիս վարչական պատասխանատվության կարող է ենթարկվել Կենտրոնական բանկի որոշմամբ ֆինանսական խմբի կազմի մեջ մտնող իրավաբանական անձը կամ իրավաբանական անձինք: Սույն օրենսգրքի 37-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումներ կատարելիս վարչական պատասխանատվության կարող է ենթարկվել Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի (այսուհետ՝ Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողով) որոշմամբ «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի իմաստով՝ անձանց խումբը:

7. Ի շահ կամ ի օգուտ (իրավաչափ կամ ոչ իրավաչափ) տվյալ իրավաբանական անձի կատարված է համարվում այն վարչական իրավախախտումը, որի նպատակն է գույքային կամ ոչ գույքային բնույթի օգուտներ ստանալը տվյալ իրավաբանական անձի համար, այդ թվում՝ եկամուտ ստանալը, եկամտի չափերն ավելացնելը, ծախսերից խուսափելը, ծախսերը նվազեցնելը, կատարված վարչական իրավախախտման արդյունքում օրենքով սահմանված այլ պատասխանատվությունից ազատվելը կամ այլ իրավախախտում կատարելը թաքցնելը, գույքային իրավունքներ ձեռքբերելը կամ գույքային բնույթի պարտականություններից ազատվելը կամ այլ արտոնություններ ստանալը:

Հոդված 18. Զանցակցությունը և զանցակիցների տեսակները

1. Զանցակցություն է համարվում վարչական պատասխանատվության ենթակա երկու կամ ավելի ֆիզիկական անձանց դիտավորյալ համատեղ մասնակցությունը դիտավորյալ վարչական իրավախախտմանը:

2. Կատարողի հետ մեկտեղ զանցակիցներ են համարվում կազմակերպիչը, դրդիչը և օժանդակողը:

3. Կատարող է այն անձը, ով անմիջականորեն կատարել է վարչական իրավախախտումը կամ դրա կատարմանն անմիջականորեն մասնակցել է այլ անձանց (համակատարողների) հետ համատեղ, ինչպես նաև վարչական իրավախախտումը կատարել է այնպիսի անձի օգտագործելու միջոցով, ով սույն օրենսգրքի համաձայն ենթակա չէ վարչական պատասխանատվության կամ վարչական իրավախախտումը կատարել է անզուգուրությամբ:

4. Կազմակերպիչ է այն անձը, ով կազմակերպել կամ ղեկավարել է վարչական իրավախախտման կատարումը, ինչպես նաև վարչական իրավախախտումը կազմակերպել կամ ղեկավարել է այնպիսի անձի միջոցով ով սույն օրենսգրքի համաձայն ենթակա չէ վարչական պատասխանատվության:

5. Դրդիչ է այն անձը, ով մեկ ուրիշ անձի դրդել է կատարելու վարչական իրավախախտում՝ համոզելու, նյութապես շահագրգռելու, սպառնալիքի միջոցով կամ որևէ այլ եղանակով, ինչպես նաև դրդել է դրդչության կամ մեկ ուրիշին դրդել է վարչական իրավախախտում կատարելու՝ օգտագործելով այնպիսի անձի, ով սույն օրենսգրքի համաձայն ենթակա չէ վարչական պատասխանատվության:

6. Օժանդակող է այն անձը, ով վարչական իրավախախտմանն օժանդակել է խորհուրդներով, ցուցումներով, տեղեկատվություն կամ միջոցներ, գործիքներ տրամադրելով կամ խոչընդոտները վերացնելով, ինչպես նաև այն անձը, ով նախապես խոստացել է պարտակել վարչական իրավախախտում կատարողին, վարչական իրավախախտման միջոցները կամ գործիքները, հետքերը կամ ապօրինի ճանապարհով ձեռք բերված առարկաները, ինչպես նաև այն անձը, ով նախապես խոստացել է ձեռք բերել կամ իրացնել այդպիսի առարկաները, ինչպես նաև այն անձը, ով նպաստել է հանցագործությանը այնպիսի անձի միջոցով, ով սույն օրենսգրքի համաձայն ենթակա չէ վարչական պատասխանատվության կամ վարչական իրավախախտումը կատարել է անզգուշությամբ: Օժանդակող է համարվում նաև այն անձը, ով նախապես համաձայնություն է տվել մասնակցելու վարչական իրավախախտման կատարմանը որպես համակատարող, սակայն մյուս համակատարողի կողմից վարչական իրավախախտումը կատարելու ընթացքում, անմիջականորեն չմասնակցելով վարչական իրավախախտման կատարմանը, իր ներկայությամբ ամրապնդել է կատարողի՝ վարչական իրավախախտում կատարելու վճռականությունը:

7. Համակատարողները ենթակա են վարչական պատասխանատվության սույն օրենսգրքի հատուկ մասի նույն հոդվածով:

8. Կազմակերպիչը, դրդիչը և օժանդակողը ենթակա են վարչական պատասխանատվության կատարված վարչական իրավախախտումը սահմանող հոդվածով՝ հղում կատարելով սույն հոդվածին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նրանք միաժամանակ եղել են վարչական իրավախախտման համակատարողներ:

9. Սույն օրենսգրքի հատուկ մասի հոդվածում նշված վարչական իրավախախտման հատուկ սուբյեկտ չհամարվող անձը, ով մասնակցել է այդ հոդվածով նախատեսված վարչական իրավախախտման կատարմանը, տվյալ վարչական իրավախախտման համար կարող է վարչական պատասխանատվության ենթարկվել միայն որպես կազմակերպիչ, դրդիչ կամ օժանդակող:

10. Չանցակիցները ենթակա են վարչական պատասխանատվության վարչական իրավախախտման միայն այն ծանրացնող հանգամանքների համար, որոնք գիտակցվել են նրանց կողմից:

11. Չանցակիցներին վարչական պատասխանատվության ենթարկելիս հաշվի են առնվում վարչական իրավախախտմանը նրանցից յուրաքանչյուրի մասնակցության բնույթը և աստիճանը:

Հոդված 19. Վարչական իրավախախտման հատուկ սուբյեկտը

1. Վարչական իրավախախտման հատուկ սուբյեկտը վարչական իրավախախտում կատարած այն անձն է, որը բացի վարչական իրավախախտման ընդհանուր սուբյեկտի հատկանիշներից օժտված է սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված լրացուցիչ հատկանիշներով, որոնք հիմք են տալիս նրան ենթարկելու վարչական պատասխանատվության սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված համապատասխան վարչական իրավախախտման համար:

2. Անձը ենթակա չէ վարչական պատասխանատվության հատուկ սուբյեկտով վարչական իրավախախտման համար, եթե անձը՝

1) ոչ իրավաչափ է հատուկ սուբյեկտի կարգավիճակ ստացել և կատարել է հատուկ սուբյեկտով վարչական իրավախախտում, կամ.

2) հատուկ սուբյեկտի հատկանիշներով օժտված է եղել նախքան վարչական իրավախախտման կատարումը, սակայն վարչական իրավախախտում կատարելու պահին այդ հատկանիշները բացակայել են:

ԳԼՈՒԽ 5. ՄԵՂՔԸ

Հոդված 20. Մեղքը

1. Վարչական պատասխանատվության ենթակա է այն անձը, ով սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական իրավախախտումը կատարել է մեղավորությամբ, բացառությամբ իրավաբանական անձի:

2. Վարչական իրավախախտումը համարվում է մեղավորությամբ կատարված, եթե անձը գիտակցել է իր արարքի հակաիրավականությունը, կամ թեև չի գիտակցել, բայց կարող էր գիտակցել կամ ղեկավարել է իր արարքը:

3. Վարչական իրավախախտումը կարող է կատարվել դիտավորությամբ կամ անզգուշությամբ:

4. Սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական իրավախախտում կատարած անձն արարքի հակաիրավականությունը չգիտակցելու հիմքով ենթակա չէ պատասխանատվության միայն այն դեպքում, եթե իրավասու պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինը կամ նրա անունից հանդես եկող անձը կամ պաշտոնատար անձը գրավոր ձևով սխալ տեղեկություն են տվել կամ սխալ են մեկնաբանել իրավական նորմը կամ իրավական ակտը պատշաճ չի ծանուցել իրեն կամ այլ օբյեկտիվ հանգամանքների ուժով անձը հնարավորություն չի ունեցել գիտակցելու իր արարքի հակաիրավականությունը:

Հոդված 21. Վարչական իրավախախտումը դիտավորությամբ կատարելը

1. Դիտավորությունը դրսևորվում է ուղղակի կամ անուղղակի դիտավորությամբ:

2. Վարչական իրավախախտումը համարվում է ուղղակի դիտավորությամբ կատարված, եթե անձը գիտակցել է իր արարքի զանցակազմի հատկանիշ հանդիսացող փաստական հանգամանքները և նրա նպատակն է այդ արարքը կատարելը:

3. Վարչական իրավախախտումը համարվում է անուղղակի դիտավորությամբ կատարված, եթե անձը գիտակցել է իր արարքի զանցակազմի հատկանիշ հանդիսացող փաստական հանգամանքները, և այդ արարքը կատարելը չի եղել նրա նպատակը:

4. Եթե վարչական իրավախախտման ավարտը կապված է վտանգավոր հետևանքների առաջացման հետ, ապա վարչական իրավախախտումը համարվում է ուղղակի դիտավորությամբ կատարված, եթե այդ զանցակազմի հատկանիշ համարվող հետևանքների առաջացումն անձի նպատակն են եղել կամ նա նախատեսել է դրանց առաջացման անխուսափելիությունը:

5. Եթե վարչական իրավախախտման ավարտը կապված է վտանգավոր հետևանքների առաջացման հետ, ապա վարչական իրավախախտումը համարվում է անուղղակի դիտավորությամբ կատարված, եթե զանցակազմի հատկանիշ համարվող հետևանքների առաջացումն անձի նպատակը չեն եղել, սակայն նա նախատեսել է այդ հետևանքների առաջացման իրական հնարավորությունը:

6. Վարչական իրավախախտման՝ սույն օրենսգրքով սահմանված ծանրացնող հանգամանքները անձին վերագրվում են միայն այն դեպքում, երբ նա գիտակցել է այդ հանգամանքները:

7. Եթե դիտավորյալ վարչական իրավախախտման ծանրացնող հանգամանք է սահմանված անզգուշությամբ հանրորեն վտանգավոր հետևանքներ առաջացնելը, ապա այդ ծանրացնող հանգամանքն անձին վերագրվում է այն դեպքում, երբ առկա է այդ հետևանքների նկատմամբ անձի անզգուշությունը:

Հոդված 22. Վարչական իրավախախտումն անզգուշությամբ կատարելը

1. Անզգուշությունը դրսևորվում է ինքնավստահությամբ կամ անփութությամբ:

2. Վարչական իրավախախտումը համարվում է ինքնավստահությամբ կատարված, եթե անձը, նախատեսում է վտանգավոր հետևանքների առաջացման հնարավորությունը, առանց բավարար հիմքերի համոզված է լինում, որ տվյալ դեպքում դրանք կկանխվեն կամ չեն առաջանա:

3. Վարչական իրավախախտումը համարվում է անփութությամբ կատարված, եթե անձը չի նախատեսում իր արարքի վտանգավոր հետևանքների առաջացման հնարավորությունը, թեև տվյալ իրադրությունում պարտավոր էր և կարող էր նախատեսել:

4. Անզգուշությամբ կատարված արարքը վարչական իրավախախտում է, եթե այն նախատեսված է սույն օրենսգրքի Հատուկ մասում:

ԳԼՈՒԽ 6.
ԱՐԱՐՔԻ ՀԱԿԱԻՐԱՎԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԲԱՑԱՌՈՂ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ, ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
ԱՋԱՏԵԼՈՒ ՀԻՄՔԵՐԸ

Հոդված 23. Արարքի հակաիրավականությունը և վարչական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանքները

1. Արարքի հակաիրավականությունը և վարչական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանքներն են՝

- 1) անմեղսունակությունը.
- 2) անհրաժեշտ պաշտպանությունը.
- 3) ծայրահեղ անհրաժեշտությունը.
- 4) ֆիզիկական կամ հոգեկան հարկադրանքը.
- 5) անհաղթահարելի ուժը.
- 6) հիմնավորված ռիսկը.
- 7) հանձնարարականը կատարելը.
- 8) օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի պահանջները կատարելը.
- 9) մասնագիտական գործառույթների իրականացումը:

Հոդված 24. Անմեղսունակություն

1. Անձն անմեղսունակ է, եթե հոգեկան առողջական խնդիրների հետևանքով չէր կարող գիտակցել իր արարքի հակաիրավականությունը կամ ղեկավարել այն:

2. Անմեղսունակության վիճակում վարչական իրավախախտում կատարած, ինչպես նաև վարչական իրավախախտումը կատարելուց հետո անմեղսունակ ճանաչված անձը ենթակա չէ վարչական պատասխանատվության:

3. Անձը ենթակա է վարչական պատասխանատվության այն դեպքում, երբ վարչական իրավախախտում կատարելու նպատակով ինքն է իրեն հասցրել անմեղսունակության վիճակի կամ գիտակցում է կամ պարտավոր էր գիտակցել վարչական իրավախախտման կատարման պահին իր մոտ անմեղսունակության վիճակի առկայության հնարավորությունը:

4. Մեղսունակ անձը, ով վարչական իրավախախտումը կատարելիս հոգեկան խանգարման հետևանքով չէր կարող ամբողջությամբ գիտակցել իր արարքի հակաիրավականությունը կամ ղեկավարել այն, համարվում է սահմանափակ մեղսունակ և ենթակա է պատասխանատվության:

5. Սահմանափակ մեղսունակությունը, որպես մեղմացնող հանգամանք, հաշվի է առնվում վարչական տույժ նշանակելիս:

Հոդված 25. Անհրաժեշտ պաշտպանությունը

1. Վարչական իրավախախտում չի համարվում այն արարքը, որը կատարվել է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում, այսինքն՝ պաշտպանվողի կամ մեկ այլ անձի կյանքը, առողջությունը, իրավունքները, ազատությունները, օրինական շահերը, հասարակության կամ պետության շահերը հակաիրավական ոտնձգությունից կամ դրա իրական սպառնալիքից՝ ոտնձգություն կատարողին վնաս պատճառելու միջոցով պաշտպանելիս, եթե թույլ չի տրվել անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցում:

2. Անհրաժեշտ պաշտպանության իրավունքն անձին է պատկանում՝ անկախ հակաիրավական արարքից խուսափելու կամ այլ անձանց կամ պետական մարմինների օգնությանը դիմելու հնարավորությունից, ինչպես նաև անկախ անձի մասնագիտական կամ այլ հատուկ պատրաստվածությունից կամ պաշտոնեական դիրքից:

3. Անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցում է համարվում դիտավորյալ այնպիսի արարք կատարելը, որը, պաշտպանվողի համար ակնհայտ, չի համապատասխանում հակաիրավական ոտնձգության բնույթին և վտանգավորությանը:

4. Անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցմամբ կատարված արարքը վարչական իրավախախտում է, եթե նախատեսված է սույն օրենսգրքի հատուկ մասով:

Հոդված 26. Ծայրահեղ անհրաժեշտությունը

1. Վարչական իրավախախտում չի համարվում այն արարքը, որը կատարվել է ծայրահեղ անհրաժեշտության վիճակում, այսինքն՝ տվյալ անձի կամ այլ անձանց կյանքին, առողջությանը, իրավունքներին, ազատություններին կամ օրինական շահերին, հասարակության կամ պետության շահերին անմիջականորեն սպառնացող վտանգը վերացնելու համար, եթե այդ վտանգը չէր կարելի վերացնել այլ միջոցներով, և թույլ չի տրվել ծայրահեղ անհրաժեշտության սահմանազանցում:

2. Ծայրահեղ անհրաժեշտության սահմանազանցում է համարվում դիտավորությամբ այնպիսի արարք կատարելը, որն ակնհայտորեն չի համապատասխանում սպառնացող վտանգի բնույթին ու աստիճանին և սպառնացող վտանգը վերացնելու հանգամանքներին, եթե պատճառվել է կանխված վնասի համեմատությամբ հավասար կամ ավելի մեծ վնաս:

3. Ծայրահեղ անհրաժեշտության սահմանազանցումը բացակայում է, եթե կանխված վնասի համեմատությամբ հավասար կամ ավելի մեծ վնաս է պատճառվել այն դեպքում, երբ անմիջական վտանգ է սպառնում անձի կամ նրա մերձավորի կյանքին կամ առողջությանը: Այս դրույթը չի վերաբերում այն անձանց, ում մասնագիտական պարտականությունների մեջ է մտնում այլ անձանց կյանքի,

առողջության, իրավունքների, հասարակության կամ պետության շահերի պաշտպանությունը:

4. Ծայրահեղ անհրաժեշտության վիճակը բացակայում է, եթե վտանգը ստեղծվել է այն կանխող անձի կողմից կատարած արարքի հետևանքով: Այս դեպքում վտանգի կանխմանն ուղղված նրա ջանքերը հաշվի են առնվում որպես վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող հանգամանք:

5. Եթե ծայրահեղ անհրաժեշտության վիճակում վնաս պատճառող անձին չի հաջողվում կանխել սպառնացող վտանգը, ապա վերջինս ենթակա է վարչական պատասխանատվության անզգուշությամբ վնաս պատճառելու համար, եթե նա կարող էր գիտակցել, որ իր կողմից ձեռնարկված միջոցները բավարար չեն վտանգը կանխելու համար:

Հոդված 27. Անհաղթահարելի ուժ, ֆիզիկական կամ հոգեկան հարկադրանք

1. Վարչական իրավախախտում չի համարվում անհաղթահարելի ուժի պայմաններում կատարված արարքը:

2. Վարչական իրավախախտում չի համարվում ֆիզիկական կամ հոգեկան հարկադրանքի ազդեցությամբ կատարված արարքը, եթե դրա հետևանքով անձը չէր կարող գիտակցել կամ ղեկավարել իր արարքը:

3. Անձը չի կարող ազատվել վարչական պատասխանատվությունից սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով սահմանված հիմքերով, եթե վարչական իրավախախտում կատարելու նպատակով ինքն է ստեղծել անհաղթահարելի ուժ կամ մեկ ուրիշին դրդել է իր նկատմամբ ֆիզիկական կամ հոգեկան հարկադրանք իրականացնելու՝ հետագայում իր կողմից վարչական իրավախախտում կատարելն անհաղթահարելի ուժի կամ ֆիզիկական կամ հոգեկան հարկադրանքի ազդեցությամբ արդարացնելու համար:

Հոդված 28. Հիմնավորված ռիսկ

1. Վարչական իրավախախտում չի համարվում անձի, հասարակության կամ պետության համար օգտակար, իրավաչափ նպատակի հասնելու համար գործադրված հիմնավորված ռիսկի ժամանակ կատարված արարքը:

2. Ռիսկը համարվում է հիմնավորված, եթե սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված նպատակին չէր կարելի հասնել առանց ռիսկի դիմելու և ռիսկի դիմած անձն անհրաժեշտ միջոցներ է ձեռնարկել վնաս պատճառելը կանխելու համար:

3. Ռիսկը հիմնավորված չի համարվում, եթե դա ակնհայտորեն զուգորդված է եղել այլ անձի կյանքին կամ առողջությանը վնաս պատճառելու վտանգով, տեխնածին կամ բնական աղետի սպառնալիքով:

Հոդված 29. Օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի պահանջները կատարելը

1. Վարչական իրավախախտում չի համարվում արարքի կատարումն այն անձի կողմից, ով դրանով կատարել է օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով իր վրա դրված պարտականությունները կամ լիազորությունները, եթե պահպանվել են այդ պարտականությունները կատարելու կամ լիազորություններն իրականացնելու՝ օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով սահմանված պայմանները:

Հոդված 30. Մասնագիտական գործառույթների իրականացումը

1. Վարչական իրավախախտում չի համարվում արարքի կատարումը՝ անձի օրինական մասնագիտական գործառույթներն իրականացնելիս:

2. Եթե անձի կողմից չեն պահպանվել օրինական մասնագիտական գործունեության սահմանված կանոնները, ապա կատարված վարչական իրավախախտման համար նա ենթակա է վարչական պատասխանատվության:

Հոդված 31. Հանձնարարական կատարելը

1. Վարչական իրավախախտում չի համարվում արարքի կատարումն այն անձի կողմից, ով գործել է ի կատարումն իր համար պարտադիր՝ սահմանված կարգով տրված հանձնարարականի: Այդ վարչական իրավախախտման համար պատասխանատվություն է կրում հանձնարարական տված անձը:

2. Եթե անձը գիտակցել է սույն հոդվածի 1-ին մասով տրված հանձնարարականի ոչ իրավաչափ լինելը և կատարել է այն, ապա ենթակա է պատասխանատվության դիտավորյալ վարչական իրավախախտման համար:

3. Ակնհայտ ապօրինի հանձնարարական չկատարելը բացառում է վարչական պատասխանատվությունը:

Հոդված 32. Վարչական պատասխանատվությունից ազատելու հիմքերը

1. Վարչական պատասխանատվությունից վարչական իրավախախտում կատարած անձին ազատելու հիմքերն են՝

- 1) գործուն զոջալը.
- 2) իրադրության փոփոխությունը.
- 3) վաղեմության ժամկետն անցնելը.
- 4) նվազ նշանակություն ունեցող վարչական իրավախախտում կատարելը.
- 5) մարդկանց թրաֆիքինգի կամ շահագործման ենթարկված լինելը:

Հոդված 33. Վարչական պատասխանատվությունից ազատելը գործուն զոջալու հիմքով

1. Առաջին անգամ վարչական իրավախախտում կատարած անձը կարող է ազատվել վարչական պատասխանատվությունից, եթե նա կամովին աջակցել է վարչական իրավախախտումը բացահայտելուն և հատուցել կամ այլ կերպ հարթել է վարչական իրավախախտմամբ պատճառված վնասը, իսկ եթե վնաս չի պատճառվել,

ապա բավարար է վարչական իրավախախտմանը բացահայտելուն կամովին աջակցելը:

2. Սույն հոդվածի իմաստով առաջին անգամ վարչական իրավախախտում կատարած անձ է համարվում սույն օրենսգրքի հատուկ մասի համապատասխան գլխի որևէ հոդվածով սահմանված արարք կատարած անձը՝ անկախ սույն օրենսգրքի հատուկ մասի այլ գլուխների հոդվածներով սահմանված արարք կատարելու հանգամանքից:

Հոդված 34. Վարչական պատասխանատվությունից ազատելն իրադրության փոփոխության հիմքով

1. Վարչական իրավախախտում կատարած անձն ազատվում է վարչական պատասխանատվությունից, եթե իրադրության փոփոխության հետևանքով այդ անձը կամ արարքը դադարել է հանրության համար վտանգավոր լինելուց:

Հոդված 35. Վարչական պատասխանատվությունից ազատելը վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով

1. Վարչական իրավախախտում կատարած անձն ազատվում է վարչական պատասխանատվությունից, եթե անցել են սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները:

2. Չանցակցությամբ վարչական իրավախախտում կատարած անձն ազատվում է վարչական պատասխանատվությունից, եթե կատարողի կողմից վարչական իրավախախտումն ավարտված համարելուն հաջորդող օրվանից անցել է սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը:

Հոդված 36. Վարչական պատասխանատվությունից ազատելու հնարավորությունը նվազ նշանակություն ունեցող վարչական իրավախախտման դեպքում

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը նվազ նշանակություն ունեցող վարչական իրավախախտման կատարման դեպքում կարող է վարչական իրավախախտում կատարած անձին ազատել վարչական պատասխանատվությունից՝ բավարարվելով զգուշացմամբ՝ հաշվի առնելով վարչական իրավախախտման բնույթն ու վարչական իրավախախտում կատարողի անձը:

2. Վարչական իրավախախտումը համարվում է նվազ նշանակություն ունեցող, երբ տվյալ վարչական իրավախախտման համար սույն օրենսգրքով որպես վարչական տույժ կարող է նշանակվել նախազգուշացում, կամ տուգանք, որի համար սահմանված առավելագույն չափը չի գերազանցում տասը հազար դրամը:

Հոդված 37. Մարդկանց թրաֆիքինգի կամ շահագործման ենթարկված անձին վարչական պատասխանատվությունից ազատելը

1. Մարդկանց թրաֆիքինգի կամ շահագործման ենթարկված անձն ազատվում է այն վարչական իրավախախտման համար վարչական պատասխանատվությունից, որը կատարել է հարկադրաբար՝ իր նկատմամբ իրականացված մարդկանց թրաֆիքինգի կամ շահագործման ընթացքում:

ԲԱԺԻՆ 3.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՏՈՒՅԺԸ, ԴՐԱ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ, ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՕԺԱՆԴԱԿ ԵՎ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ԳԼՈՒԽ 7.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՏՈՒՅԺԸ ԵՎ ԴՐԱ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Հոդված 38. Վարչական տույժի հասկացությունը և նպատակները

1. Վարչական տույժը վարչական իրավախախտում կատարած անձի նկատմամբ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով նշանակված վարչական պատասխանատվության միջոց է:

2. Վարչական տույժը կիրառվում է անձին ուղղելու և նոր վարչական իրավախախտումների կատարումը կանխելու նպատակներով:

Հոդված 39. Վարչական տույժի տեսակները

1. Վարչական տույժի տեսակներն են՝

1) նախազգուշացումը.

2) վարչական տուգանքը.

3) հանրօգուտ աշխատանքը.

4) վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի բռնագրավումը.

5) որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկումը.

6) լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության կասեցում.

7) լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության դադարեցում.

8) հատուկ իրավունքից զրկումը.

9) իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցումը:

2. Ֆիզիկական անձի նկատմամբ կարող են նշանակվել սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-8-րդ կետերում նշված վարչական տույժերը:

3. Իրավաբանական անձի նկատմամբ կարող են նշանակվել սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-2-րդ, 4-7-րդ և 9-րդ կետերում նշված վարչական տույժերը:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ և 9-րդ կետերով սահմանված վարչական տույժերը նշանակվում են դատական ակտով՝ սույն օրենսգրքի 79-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված կարգով:

Հոդված 40. Հիմնական և լրացուցիչ վարչական տույժեր

1. Սույն օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 9-րդ կետերում նշված վարչական տույժերը կարող են նշանակվել միայն որպես հիմնական վարչական տույժ:

2. Սույն օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետում նշված վարչական տույժը կարող է նշանակվել միայն որպես լրացուցիչ վարչական տույժ:

3. Սույն օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-8-րդ կետերում նշված վարչական տույժերը կարող են նշանակվել ինչպես հիմնական, այնպես էլ որպես լրացուցիչ վարչական տույժ:

4. Սույն օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետում սահմանված տույժի տեսակն այլընտրանքային տույժի տեսակ է:

5. Մեկ վարչական իրավախախտման համար կարող է նշանակվել միայն մեկ հիմնական վարչական տույժ՝ բացառությամբ սույն հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված դեպքերի:

6. Սույն օրենսգրքի 46-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների դեպքում կարող է նշանակվել մեկից ավելի հիմնական տույժ:

Հոդված 41. Նախազգուշացումը

1. Նախազգուշացումը վարչական իրավախախտում կրկնելու անթույլատրելիության մասին պաշտոնական զգուշացում է:

2. Նախազգուշացումը տրվում է գրավոր: Նախազգուշացմամբ կարող են տրվել խախտումները վերացնելու պարտադիր հանձնարարականներ:

3. Սույն օրենսգրքի 46-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների համար նշանակված նախազգուշացմամբ տրվում է նաև թույլ տված խախտումը Կենտրոնական բանկի սահմանած ժամկետում վերացնելու և (կամ) հետագայում այդպիսի խախտումը չկրկնելու և (կամ) հետագայում այդպիսի խախտումը բացառելուն ուղղված միջոցառումներ (իրավիճակի շտկման նպատակով վերահսկողական միջոցառումներ՝ ինչպիսիք են հանդիպումը, նամակագրությունը, բացատրական աշխատանքները) ձեռնարկելու հանձնարարական: Այդ հանձնարարականով կարող են նախատեսվել նաև իրավախախտում կատարած անձանց կողմից կնքվող որոշակի գործարքների և (կամ) գործառնությունների դադարեցում և (կամ) դրանց պայմանների փոփոխություն և (կամ) նրանց գործունեությունն օրենքներին և այլ իրավական ակտերին համապատասխանեցնելու վերաբերյալ անհրաժեշտ այլ միջոցառումների իրականացման ցուցումներ:

Հոդված 42. Վարչական տուգանքը

1. Վարչական տուգանքը (այսուհետ՝ տուգանք) դրամական տուժանք է, որը հաշվարկվում է Հայաստանի Հանրապետության դրամով (այսուհետ՝ դրամ) ու նշանակվում է սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում և չափերով: Սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված դեպքերում տուգանքը կարող է սահմանվել նաև այլ չափանիշներով:

2. Տուգանքը նշանակվում է՝ հաշվի առնելով վարչական իրավախախտում կատարած անձի գույքային դրությունը:

3. Վարչական իրավախախտում կատարելու պահին հիսուն հազար դրամը չգերազանցող տուգանքի չափերը չեն փոխկապակցվում գույքային դրության հետ:

4. Անչափահասի նկատմամբ տուգանքը նշանակվում է ինքնուրույն եկամտի կամ այնպիսի գույքի առկայության դեպքում, որի վրա կարող է բռնագանձում տարածվել:

5. Իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակվող տուգանքի չափերը չպետք է հանգեցնեն այդ իրավաբանական անձի հարկադրված լուծարմանը: Իրավաբանական անձի հարկադրված լուծարման հիմքերի ապացուցման պարտականությունը կրում է իրավաբանական անձը:

6. Սույն օրենսգրքի 46-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների որոշ տեսակների համար տուգանքի չափը սահմանում է Կենտրոնական բանկը, եթե դա ուղղակիորեն նախատեսված է սույն օրենսգրքի 46-րդ գլխով սահմանված համապատասխան հոդվածով: Տուգանքի չափը սահմանելիս Կենտրոնական բանկը հաշվի է առնում՝

1) իրավախախտման բնույթը, դիտավորության առկայությունը կամ անզգուշությունը.

2) իրավախախտմամբ այլ անձանց հասցված վնասի առկայությունը և դրա չափը.

3) անհիմն հարստացման աստիճանը՝ հաշվի առնելով այլ անձանց տրված հատուցումները.

4) նախկինում նույն անձի կողմից նույն կամ որևէ այլ իրավախախտում թույլ տալը և դրա համար պատասխանատվության ենթարկվելը.

5) տվյալ իրավախախտման համար ստեղծված իրավիճակի շտկման նպատակով խախտումը բացառելուն ուղղված միջոցառումների իրականացման և (կամ) նախազգուշացում վարչական տույժի միջոցի կիրառման արդյունքում իրավախախտում կատարած անձի կողմից խախտումների վերացման ուղղությամբ անհրաժեշտ և արդյունավետ քայլեր չիրականացնելը.

6) նույն և այլ անձանց կողմից նման իրավախախտումները հետագայում բացառելու անհրաժեշտության աստիճանը և այլն:

Հոդված 43. Հանրօգուտ աշխատանքները

1. Հանրոգուտ աշխատանքները վարչական իրավախախտում կատարած անձի կողմից ուսումնառությունից կամ աշխատանքից ազատ ժամանակահատվածում հանրության համար օգտակար բնույթ կրող, չվարձատրվող, մարդու արժանապատվությանը չնվաստացնող աշխատանքների կատարումն է իրավասու մարմնի կողմից որոշված վայրում:

2. Հանրոգուտ աշխատանքները նշանակվում են որպես տուգանքի այլընտրանք, եթե մինչև տուգանքը նշանակելու մասին որոշումն անբողոքարկելի դառնալը վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձն այդ մասին գրավոր դիմում է ներկայացնում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին:

3. Հանրոգուտ աշխատանքները նշանակվում են առավելագույնը՝ մինչև երկու հարյուր յոթանասուն ժամ ժամկետով՝ սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված հաշվարկման կանոններով: Հանրոգուտ աշխատանքների օրական ժամկետը չի կարող գերազանցել 6 ժամը:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը տուգանքը փոխարինում է հանրոգուտ աշխատանքներով՝ յուրաքանչյուր ժամի հաշվարկի հիմքում դնելով օրենսդրությամբ ընդունված նվազագույն աշխատավարձի չափից բխող մեկ ժամվա համար նախատեսված վճարի չափը: Եթե մեկ վարչական իրավախախտման համար նշանակված տուգանքը հանրոգուտ աշխատանքներով փոխարինելու համար կատարված հաշվարկի արդյունքում հանրոգուտ աշխատանքների ժամկետը գերազանցում է երկու հարյուր յոթանասուն ժամը, ապա նշանակվում է երկու հարյուր յոթանասուն ժամ հանրոգուտ աշխատանքներ:

5. Հանրոգուտ աշխատանքները չեն նշանակվում վարչական տույժը նշանակելու օրվա դրությամբ առաջին կամ երկրորդ խմբի հաշմանդամ ճանաչված, հանրոգուտ աշխատանքները կրելուն խոչընդոտող ծանր հիվանդություն ունեցող անձանց, մինչև տասնութ տարեկան անչափահասների, կենսաթոշակային տարիքի հասած անձանց, հղի կանանց, իրենց խնամքի տակ մինչև 3 տարեկան երեխա ունեցող անձանց և ժամկետային զինվորական ծառայության մեջ գտնվող զինծառայողների նկատմամբ:

6. Հանրոգուտ աշխատանքները կատարելուց չարամտորեն խուսափելու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը հանրոգուտ աշխատանքների չկրած մասը կատարողական մարմնի գրավոր ծանուցման հիման վրա փոխարինում է տուգանքով՝ սույն օրենսգրքի 155-րդ հոդվածով սահմանված կարգով և չափով:

7. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված սահմանափակումներն ի հայտ գալու դեպքում, ինչպես նաև հանրոգուտ աշխատանքները կատարելու անհնարինության դեպքերում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը հանրոգուտ աշխատանքները կատարողական մարմնի գրավոր ծանուցման

հիման վրա հանրագուտ աշխատանքների չկրած մասը փոխարինում է տուգանքով՝ սույն օրենսգրքի 154-րդ հոդվածով սահմանված կարգով և չափով:

Հոդված 44. Վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի բռնագրավում

1. Վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի բռնագրավումը վարչական իրավախախտում կատարած անձին սեփականության իրավունքով պատկանող վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի հարկադրաբար և անհատույց վերցնելն է՝ ի սեփականություն պետության կամ համայնքի:

2. Վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի, բռնագրավում չի կարող կիրառվել, եթե դրանք տվյալ վարչական իրավախախտում կատարած անձի ապրուստի հիմնական միջոց են:

Հոդված 45. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու և որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը

1. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու իրավունքից զրկելը պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, կազմակերպություններում որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելը ժամանակավորապես արգելելն է, իսկ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը՝ լիցենզիա կամ թույլտվություն չպահանջող վարչական իրավախախտման բնույթի հետ կապված որոշակի գործունեությամբ կամ գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքից զրկելը կամ ժամանակավորապես արգելելն է:

2. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու իրավունքից զրկելը որպես հիմնական տույժ սահմանվում է 6 ամսից մինչև երկու տարի ժամկետով, իսկ որպես լրացուցիչ տույժ՝ 3 ամսից մինչև մեկ տարի ժամկետով: Որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը որպես հիմնական տույժ սահմանվում է նվազագույնը 6 ամիս ժամկետով, իսկ որպես լրացուցիչ տույժ՝ 3 ամսից մինչև մեկ տարի ժամկետով:

3. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը որպես լրացուցիչ վարչական տույժ կարող է նշանակվել միայն այն դեպքում, երբ անձի կողմից կատարված վարչական իրավախախտումը պայմանավորված է նրա զբաղեցրած պաշտոնով կամ նրա կողմից որոշակի գործունեությամբ զբաղվելով, և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, ելնելով հետազայում նման վարչական իրավախախտումները կանխելու անհրաժեշտությունից, իրավաչափ չի համարում որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու նրա իրավունքը պահպանելը:

4. Սույն հոդվածով սահմանված որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկել վարչական տույժ նշանակելիս կարող է արգելվել միայն այն գործունեությունը կամ դրա որոշակի տեսակը, որի իրականացման հետ կապված է կամ որի իրականացման արդյունքում կատարվել է վարչական իրավախախտումը: Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշմամբ պետք է հստակ սահմանվի՝ կոնկրետ որ գործունեությունն է արգելվում:

Հոդված 46. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության կասեցումը

1. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության կասեցումը օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով լիցենզավորված կամ թույլտվություն ստացած անձին լիցենզավորման կամ թույլտվության ենթակա գործունեությունը կամ այդ գործունեության առանձին գործառույթները կամ լիցենզիայով կամ թույլտվությամբ վերապահված առանձին գործողություններն իրականացնելու իրավունքից ժամանակավորապես զրկումն է:

2. Սույն հոդվածով սահմանված վարչական տույժ նշանակելու որոշմամբ պետք է հստակ սահմանվեն կասեցվող գործողությունը կամ գործառույթը, կասեցման ժամկետները, որոնք չեն կարող գերազանցել «Լիցենզավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով և այլ օրենսդրական ակտերով լիցենզավորման կամ թույլտվության գործողության կասեցման համար սահմանված ժամկետներին:

Հոդված 47. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության դադարեցումը

1. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության դադարեցումը օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով լիցենզավորված կամ թույլտվություն ստացած անձին լիցենզավորման կամ թույլտվության ենթակա գործունեությունը կամ այդ գործունեության առանձին գործառույթները կամ լիցենզիայով կամ թույլտվությամբ վերապահված առանձին գործողություններն իրականացնելու իրավունքից զրկումն է:

2. Սույն օրենսգրքի 46-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների համար նշանակված լիցենզիայի գործողությունը կարող է դադարեցվել ամբողջությամբ կամ՝ ըստ առանձին ծառայությունների տեսակների: Ըստ առանձին ծառայությունների տեսակների՝ լիցենզիայի գործողությունը դադարեցնելու դեպքում անձը զրկվում է տվյալ տեսակի ծառայություն մատուցելու իրավունքից, բացառությամբ այն գործարքների, որոնք ուղղված են տվյալ ծառայության մատուցման կապակցությամբ նրա ստանձնած պարտավորությունների կատարմանը, կամ միջոցների իրացմանը և դրանց վերջնական բաշխմանը: Տվյալ վարչական տույժի նշանակումից առաջ Կենտրոնական բանկը կարող է որոշակի ժամկետ սահմանել վարչական իրավախախտումը կատարած անձի համար, որի ընթացքում վերջինս պարտավոր է վերացնել տվյալ վարչական տույժի նշանակման համար հիմք հանդիսացող խախտումները:

Հոդված 48. Հատուկ իրավունքից զրկումը

1. Հատուկ իրավունքից զրկումը անձին վարորդական իրավունքից կամ որսորդության իրավունքից ժամանակավոր զրկելն, ինչպես նաև որակավորման վկայականից զրկելն է:

2. Վարորդական իրավունքից կամ որսորդության իրավունքից զրկումը կարող է նշանակվել մեկ ամսից մինչև 2 տարի ժամկետով:

3. Որսորդության իրավունքից զրկում չի կարող նշանակվել այն անձանց նկատմամբ, որոնց համար որսորդությունը գոյության հիմնական աղբյուրն է:

4. Վարորդական իրավունքից զրկում չի կարող նշանակվել այն անձի նկատմամբ, ով տրանսպորտային միջոցից օգտվում է հաշմանդամության վիճակից ելնելով, բացառությամբ ոչ սթափ վիճակում կատարված վարչական իրավախախտման:

5. Հատուկ իրավունքից վարորդը զրկվում է նաև սույն օրենսգրքի 153-րդ հոդվածով սահմանված 25 տուգանային միավոր հավաքելու դեպքում:

Հոդված 49. Իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցումը

1. Իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցումը վարչական իրավախախտում կատարած իրավաբանական անձի հարկադիր լուծարումն է:

2. Եթե սույն օրենսգրքի հատուկ մասի նորմերով սահմանված չէ իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցում, ապա որպես լրացուցիչ վարչական տույժ այն կարող է նշանակվել այն դեպքում, երբ հիմնավորվում է, որ տվյալ իրավաբանական անձը ստեղծվել է վարչական իրավախախտումներ կատարելու համար կամ, եթե իր լիազորությունները չարաշահում է վարչական իրավախախտումներ կատարելու համար, կամ վարչական իրավախախտումների կատարումն իր գործունեության հիմնական մասն է կազմում և հիմնավորվում է մյուս վարչական տույժերի նշանակման անարդյունավետությունը:

3. Իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցումը չի կարող նշանակվել այն կազմակերպությունների նկատմամբ, որոնց գործունեության դադարեցման առանձնահատկություններ են սահմանված Սահմանադրությամբ և օրենքով:

4. Իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցման դեպքում իրավաբանական անձի լուծարման հետ կապված իրավահարաբերությունները կարգավորվում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով և այլ օրենքներով:

ԳԼՈՒԽ 8.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՏՈՒՅԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼԸ

Հոդված 50. Վարչական տույժի նշանակումը

1. Վարչական տույժը նշանակվում է սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական իրավախախտման համար՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով և սահմաններում:

2. Վարչական տույժի տեսակը և չափը որոշվում է՝ հաշվի առնելով վարչական իրավախախտման՝ հանրության համար վտանգավորության աստիճանը և բնույթը, վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքները, վարչական իրավախախտում կատարած անձին բնութագրող տվյալները:

3. Չանցակիցների նկատմամբ վարչական տույժ նշանակելիս հաշվի են առնվում վարչական իրավախախտմանը նրանցից յուրաքանչյուրի մասնակցության բնույթը և աստիճանը:

4. Վարչական տույժի նշանակումը վարչական իրավախախտում կատարած անձին չի ազատում այն պարտականությունների կատարումից, որոնք չկատարելու համար նշանակվել է վարչական տույժը:

5. Անձի կողմից սույն օրենսգրքի նույն հոդվածով կամ հոդվածի նույն մասով կամ տարբեր մասերով կամ տարբեր հոդվածներով երկու կամ ավելի վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում վարչական տույժը նշանակվում է դրանցից յուրաքանչյուրի համար առանձին-առանձին: Այդ դեպքում վերջնական տույժը որոշվում է նվազ խիստ տույժն ավելի խիստ տույժով կլանելու կամ նշանակված տույժերը լրիվ կամ մասնակի գումարելու միջոցով, այն հաշվով, որ այն չգերազանցի յուրաքանչյուր վարչական իրավախախտման համար սույն օրենսգրքով սահմանված առավել խիստ տույժի տեսակը կամ տուգանքի առավելագույն չափի տասնապատիկը:

6. Վարչական իրավախախտումների համակցության դեպքում հիմնական տույժին կարող է միացվել կատարված վարչական իրավախախտումներից ցանկացածի համար սահմանված լրացուցիչ տույժերից մեկը:

7. Անզգույշ վարչական իրավախախտման համար պետք է սահմանվեն և նշանակվեն առավել մեղմ վարչական տույժի տեսակներ և չափեր, քան դիտավորությամբ նույն վարչական իրավախախտումը կատարելու դեպքում:

8. Եթե առկա են վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող հանգամանքները և բացակայում են սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանքները, ապա նշանակվում է սույն օրենսգրքի հատուկ մասի հոդվածի սանկցիայով սահմանված վարչական տույժի առավել մեղմ տեսակը կամ նվազագույն չափը:

9. Եթե առկա են սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանքները և բացակայում են վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող հանգամանքները, ապա կարող է նշանակվել է սույն օրենսգրքի հատուկ մասի հոդվածի սանկցիայով սահմանված վարչական տույժի առավել խիստ տեսակը, իսկ վարչական տույժի տեսակի չափը չի կարող պակաս լինել սույն օրենսգրքի հատուկ մասի հոդվածի սանկցիայով սահմանված վարչական տույժի տեսակի առավելագույն չափի երկու երրորդից:

10. Եթե բացակայում են վարչական պատասխանատվությունը ինչպես մեղմացնող, այնպես էլ ծանրացնող հանգամանքները, ապա չի կարող նշանակվել

սույն օրենսգրքի հատուկ մասի հոդվածի սանկցիայով սահմանված վարչական տույժի առավել խիստ տեսակը, կամ առավելագույն չափը:

11. Եթե առկա են վարչական պատասխանատվությունը ինչպես մեղմացնող, այնպես էլ ծանրացնող հանգամանքներ, ապա չի կարող նշանակվել սույն օրենսգրքի հատուկ մասի հոդվածի սանկցիայով սահմանված վարչական տույժի առավել մեղմ կամ առավել խիստ տեսակը, կամ նվազագույն կամ առավելագույն չափը:

Հոդված 51. Վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող հանգամանքները

1. Վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող հանգամանքներն են՝

1) մեղայականով ներկայանալը կամ գործուն զղջալը և վարչական իրավախախտման բացահայտմանն աջակցելը.

2) վարչական իրավախախտումն առաջին անգամ հանգամանքների պատահական զուգորդմամբ կատարելը,

3) վարչական իրավախախտման արդյունքում առաջացած վտանգավոր հետևանքները կանխելը, վերացնելը կամ վնասը հատուցելը.

4) վարչական իրավախախտում կատարելու կամ վարչական տույժ նշանակելու պահին հղի կամ իր խնամքի տակ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող անձի կողմից կատարելը.

5) վարչական իրավախախտում կատարելը անչափահասի կողմից.

6) վարչական իրավախախտում կատարելը հոգեկան կամ ֆիզիկական հարկադրանքի ապառնալիքի կամ նյութական, ծառայողական կամ այլ կախվածության ազդեցության տակ.

7) վարչական իրավախախտում կատարելը հոգեկան խիստ հուզմունքի ազդեցության տակ կամ անձնական կամ ընտանեկան ծանր հանգամանքների ազդեցությամբ.

8) վարչական իրավախախտում կատարելը՝ արարքի հակաիրավականությունը կամ վարչական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանքի իրավաչափության պայմանները խախտելով:

2. Վարչական տույժ նշանակելիս կարող են հաշվի առնվել նաև սույն հոդվածի 1-ին մասում չնշված վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող այլ հանգամանքներ:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հանգամանքները չեն համարվում մեղմացուցիչ հանգամանքներ, եթե սույն օրենսգրքի հատուկ մասի նորմերում դրանք սահմանված են որպես վարչական իրավախախտման հատկանիշներ:

Հոդված 52. Վարչական պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանքները

1. Վարչական պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանքներն են՝

1) վարչական իրավախախտման կատարումը շարունակելը՝ չենթարկվելով դրա դադարեցումը պահանջելու լիազորություն ունեցող իրավասու անձի պահանջներին:

2) վարչական իրավախախտումը կատարելուն կասկածյալի համար ակնհայտ հոգեկան խանգարումներ ունեցող կամ ոչ սթափ վիճակում գտնվող կամ վարչական պատասխանատվության համար սահմանված տարիքի չհասած անձանց ներգրավելը:

3) վարչական իրավախախտում կատարելը երկու կամ ավելի անձանց կողմից:

4) վարչական իրավախախտում կատարելը՝ ռազմական կամ արտակարգ դրության, բնական կամ տեխնածին այլ աղետի կամ զանգվածային անկարգությունների պայմաններն օգտագործելով:

5) վարչական իրավախախտում կատարելն ազգային, ռասայական կամ կրոնական ատելության, այլ անձանց իրավաչափ գործողությունների համար վրեժի շարժառիթներով:

6) վարչական իրավախախտում կատարելը հանցագործություն կամ մեկ այլ վարչական իրավախախտում թաքցնելու կամ դրա կատարումը հեշտացնելու նպատակով:

7) վարչական իրավախախտում կատարելը ակնհայտ հղի կնոջ, ակնհայտ անչափահասի, անօգնական կամ կասկածյալից կախյալ վիճակում գտնվող անձի նկատմամբ:

8) վարչական իրավախախտումը ալկոհոլի, թմրամիջոցների կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) այլ նյութերի ազդեցության տակ կատարելը:

9) վարչական իրավախախտումը դատվածություն ունեցող անձի կողմից կատարելը:

2. Վարչական տույժ նշանակելիս չեն կարող հաշվի առնվել սույն հոդվածի 1-ին մասում չնշված վարչական պատասխանատվությունը ծանրացնող այլ հանգամանքներ:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հանգամանքները չեն կարող համարվել ծանրացուցիչ հանգամանքներ, եթե սույն օրենսգրքի հատուկ մասի նորմերում դրանք սահմանված են որպես վարչական իրավախախտման հատկանիշներ:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով սահմանված վարչական պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանքը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, վարչական իրավախախտման բնույթից ելնելով, կարող է ծանրացնող չհամարել:

Հոդված 53. Վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը

1. Անձը վարչական պատասխանատվության կարող է ենթարկվել վարչական իրավախախտումն ավարտելուց ոչ ուշ, քան երկու ամսվա ընթացքում, սույն օրենսգրքի 46-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների դեպքում՝ վարչական իրավախախտումը հայտնաբերելու պահից ոչ ուշ քան մեկ տարվա ընթացքում, իսկ դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու դեպքում՝ սույն

օրենսգրքով սահմանված կարգով դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հայցադիմումը դատարան ներկայացնելու պահից՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված ժամկետում:

2. Տևող վարչական իրավախախտման դեպքում վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը (այսուհետ՝ վաղեմության ժամկետ) հաշվարկվում է վարչական իրավախախտումն այն կատարողի կողմից կամ այլ հանգամանքների ուժով դադարեցնելու, իսկ շարունակվող վարչական իրավախախտման դեպքում՝ վերջին արարքը կատարելու պահից:

3. Եթե վարչական իրավախախտումը հնարավոր չէր հայտնաբերել առանց օրենքին համապատասխան ստուգում, մշտադիտարկում կամ որևէ այլ եղանակով ուսումնասիրություն կատարելու, ապա անձը վարչական պատասխանատվության կարող է ենթարկվել վարչական իրավախախտումը ստուգմամբ, դիտարկմամբ կամ որևէ այլ եղանակով ուսումնասիրությամբ հայտնաբերելու օրվանից հետո ոչ ուշ, քան երկու ամսվա ընթացքում:

4. Վաղեմության ժամկետի ընթացքը կասեցվում է՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի կասեցման ընթացքում՝ մինչև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի վերսկսումը.

2) եթե վարչական իրավախախտում կատարած անձն ունի անձեռնմխելիության իրավունք՝ մինչև այդ անձին անձեռնմխելիության իրավունքից զրկելը կամ այդ իրավունքի դադարումը.

3) եթե վարչական իրավախախտում կատարած անձը խուսափում է վարույթից՝ մինչև անձին ձերբակալելու կամ նրա ներկայանալու պահը: Տվյալ դեպքում անձը չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել, եթե վարչական իրավախախտումն ավարտված համարելու օրվանից անցել է մեկ տարի, և վաղեմության ժամկետի ընթացքն ընդհատված չի եղել իր կողմից կատարված նոր համասեռ վարչական իրավախախտմամբ:

5. Վաղեմության ժամկետի ընթացքն ընդհատվում է, եթե մինչև նշված ժամկետներն անցնելն անձը կատարում է նոր համասեռ վարչական իրավախախտում:

6. Քրեական գործի հարուցումը մերժելու կամ քրեական գործը կարճելու դեպքում, եթե տվյալ անձի արարքում առկա են վարչական իրավախախտման հատկանիշներ, անձը կարող է վարչական պատասխանատվության ենթարկվել քրեական գործի հարուցումը մերժելու կամ այն կարճելու մասին որոշումը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից ստանալու օրվանից ոչ ուշ, քան մեկ ամսվա ընթացքում:

ԳԼՈՒԽ 9.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՎ ՎԱՐՉԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Հոդված 54. Վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցները և վարչաիրավական ներգործության միջոցները

1. Վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցներն են՝

- 1) վարչական ձերբակալումը.
- 2) դաստիարակչական հսկողությունը.
- 3) գույքի արգելադրումը.

4) տրանսպորտային միջոց վարելուց հեռացնելը և (կամ) տրանսպորտային միջոցը հատուկ տարածք բերման ենթարկելը.

5) սթափության վիճակի զննությունը:

2. Վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցները կարող են կիրառվել այն անձի նկատմամբ, ում մեղսագրվում է վարչական իրավախախտումը:

3. Իրավաբանական անձի նկատմամբ կարող է կիրառվել միայն սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով սահմանված վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցը:

4. Վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված գույքի բռնագրավվումը վարչաիրավական ներգործության միջոց է, որը կիրառվում է սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում:

Հոդված 55. Վարչական ձերբակալում

1. Վարչական ձերբակալումը անձի ազատության իրավունքի՝ առավելագույնը 3 ժամ տևողությամբ սահմանափակումն է՝ առանց դատարանի որոշման, որը կարող է զուգորդվել անձի իրավունքների և ազատությունների ժամանակավոր սահմանափակմամբ, եթե օրենքով սահմանված այլ միջոցներով հնարավոր չէ ապահովել սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված նպատակների կատարումը:

2. Վարչական ձերբակալում կարող է կիրառվել անձի կողմից վարչական իրավախախտման կատարումը կանխելու նպատակով, վարչական իրավախախտում կատարած անձի ինքնությունը պարզելու նպատակով, եթե դա հիմնավոր կերպով անհրաժեշտ է վարչական իրավախախտում կատարելը կամ այն կատարելուց հետո անձի փախուստը կանխելու համար:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված 3 ժամից ավելի տևողությամբ ժամկետով, բայց ոչ ավել քան 48 ժամը, կարող են ձերբակալվել՝

- 1) ոչ սթափ վիճակում գտնվող անձինք՝ մինչև սթափվելը.
- 2) սահմանային կամ մաքսային ռեժիմը կամ պետական սահմանի անցման կետերի ռեժիմը խախտող անձինք՝ մինչև ինքնությունը պարզելը:

4. Վարչական ձերբակալման ժամկետը հաշվարկվում է անձին ազատությունից փաստացի զրկելու պահից:

5. Անձը չի կարող անազատության մեջ պահվել ավելին, քան այն նպատակի կատարումը, որի իրագործման ապահովման նպատակով անձը ձերբակալվել է, բայց ոչ ավելի քան սույն հոդվածի 1-ին կամ 3-րդ մասով սահմանված ժամկետը:

6. Վարչական ձերբակալում կարող են իրականացնել միայն Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությունը (այսուհետ՝ ոստիկանություն), սահմանապահ զորքերը, մաքսային մարմինները, պահպանվող օբյեկտի գտնվելու վայրի ռազմականացված պահպանության ավագ պաշտոնատար անձը՝ սույն օրենսգրքով իրենց ենթակայությանը վերապահված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթներով:

7. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող սույն հոդվածի 6-րդ մասով չսահմանված այլ մարմինները ձերբակալման իրականացման համար կարող են դիմել ոստիկանությանը, որը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կարող է որոշում կայացնել վարչական ձերբակալում կիրառելու վերաբերյալ:

Հոդված 56. Ձերբակալման արձանագրությունը

1. Ձերբակալվածին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի վարչական շենք բերելուց հետո ձերբակալում իրականացրած պաշտոնատար անձը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով անհապաղ կազմում է ձերբակալման արձանագրություն:

2. Ձերբակալման արձանագրության մեջ նշվում են՝

1) ձերբակալվածի անունը, ազգանունը, հայրանունը, ծննդյան տարեթիվը, ամիսը, օրը, հաշվառման և փաստացի բնակության հասցեն (հայտնի լինելու դեպքում),

2) ձերբակալվածին ազատությունից փաստացի զրկելու օրը, ժամը, թույլատրելու վայրը, պայմանները, սույն օրենսգրքի այն հոդվածը, որով նախատեսված վարչական իրավախախտման կատարման մեջ կասկածվում է ձերբակալվածը,

3) ձերբակալում իրականացրած պաշտոնատար անձի անունը, ազգանունը, պաշտոնը,

4) ձերբակալման պահին կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին բերելուց հետո կատարված անձնական զննությամբ անձից վերցված առարկաների և (կամ) փաստաթղթերի անվանումը և նկարագրությունը՝ առկայության դեպքում,

5) ձերբակալվածի մարմնի կամ հագուստի վրա տեսանելի վնասվածքները՝ առկայության դեպքում, ինչպես նաև նրա ֆիզիկական և հոգեկան առերևույթ վիճակը,

6) ձերբակալվածի հայտարարությունները, այդ թվում՝ սույն հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի վերաբերյալ,

7) ձերբակալվածին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի վարչական շենք բերելու և արձանագրություն կազմելու օրը, ժամը և թույլատրելու:

3. Ձերբակալման արձանագրությունը ստորագրում են ձերբակալում իրականացրած պաշտոնատար անձը և ձերբակալվածը: Արձանագրությունը ձերբակալվածի ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով: Ձերբակալման արձանագրության պատճենը

ստորագրությամբ առձեռն հանձնվում է ձերբակալվածին: Եթե ձերբակալվածը հրաժարվում է ստանալ արձանագրության օրինակը, ապա այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ և ներկայացվում ձերբակալման որոշումը վերացնելու իրավասություն ունեցող պաշտոնատար անձին:

4. Ձերբակալման արձանագրությունը կազմելուց հետո վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կայացնում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճելու մասին որոշում:

5. Ձերբակալում իրականացրած պաշտոնատար անձը ձերբակալման արձանագրությունն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 1 ժամվա ընթացքում ուղարկում է դատախազություն:

Հոդված 57. Ձերբակալվածի իրավունքները և պարտականությունները

1. Ձերբակալվածն իրավունք ունի՝

1) ազատությունից փաստացի զրկվելու պահին բանավոր, իսկ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի վարչական շենք մուտք գործելու պահին՝ նաև գրավոր, տեղեկացվել սույն հոդվածով սահմանված իր իրավունքների և պարտականությունների մասին.

2) իրեն հասկանալի լեզվով իմանալ իրեն ազատությունից զրկելու հիմքերի մասին, առարկություններ ներկայացնել դրանց վերաբերյալ.

3) պահպանել լռություն.

4) իր ընտրած անձին տեղեկացնել իր գտնվելու վայրի մասին.

5) հրավիրել պաշտպան, որը հանդես է գալիս, որպես ձերբակալվածի ներկայացուցիչ և իրականացնում օրենսդրությամբ իրեն վերապահված լիազորությունները.

6) պահանջել և ստանալ փաստաբանական գործունեություն իրականացնելու համար արտոնագիր ստացած անձանց ցանկը.

7) անհրաժեշտության դեպքում ստանալ բժշկական օգնություն և սպասարկում:

2. Ձերբակալվածը կարող է օգտվել սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված իրավունքներից ազատությունից փաստացի զրկվելու պահից և միայն բացառիկ դեպքերում ամենաուշը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի վարչական շենք մուտք գործելու պահից, եթե այդ իրավունքից ակնհայտորեն հնարավոր չէր օգտվել ազատությունից փաստացի զրկվելու պահից:

3. Ձերբակալվածը պարտավոր է ենթարկվել ձերբակալումն իրականացնող անձի և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի օրինական կարգադրություններին:

Հոդված 58. Ձերբակալում իրականացնող պաշտոնատար անձի պարտականությունները

1. Ձերբակալումն իրականացնող պաշտոնատար անձը պարտավոր է՝

1) ձերբակալվածին պարզաբանել նրա իրավունքները, պարտականությունները և նրան ազատությունից զրկելու հիմքերը, իսկ այդ մարմնի վարչական շենք բերելուց հետո՝ անհապաղ նրան տրամադրել իր իրավունքների և պարտականությունների ցանկը,

2) ձերբակալվածի համար ապահովել իր գտնվելու վայրի մասին իր նախընտրած անձի տեղեկացնելու և պաշտպան հրավիրելու համար հեռախոսազանգեր կատարելու կամ կապի մատչելի որևէ եղանակով իրագեկելու հնարավորություն,

3) ձերբակալվածի պահանջի դեպքում ապահովել նրա բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալը,

4) ապահովել թարգմանչի ներկայությունը, եթե ձերբակալվածը չի տիրապետում հայերենին.

6) ձերբակալվածի պահանջի դեպքում տրամադրել փաստաբանական գործունեություն իրականացնելու համար արտոնագիր ստացած անձանց ցանկը

2. Եթե անձը խուլ կամ համր է, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր է թարգմանչի օգնությամբ ապահովել ձերբակալվածի՝ սույն հոդվածի 1-ին մասում սահմանված իրավունքները:

Հոդված 59. Ձերբակալվածին ազատելը

1. Ձերբակալվածը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնի որոշմամբ պետք է ազատ արձակվի, եթե՝

1) վերացել է անձին անազատության մեջ պահելու անհրաժեշտությունը.

2) անձն ազատությունից զրկվել է ձերբակալման՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգի խախտմամբ.

3) չի հաստատվել առերևույթ վարչական իրավախախտում կատարելը.

4) լրացել է ձերբակալման սույն օրենսգրքով սահմանված առավելագույն ժամկետը:

2. Ձերբակալվածին ազատ արձակելու մասին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնի կամ դատախազի որոշման պատճենն անհապաղ հանձնվում է ազատված անձին: Որոշման մեջ նշվում են անձին ազատելու հիմքը և ժամանակը (տարեթիվը, ամիսը, օրը, ժամը):

3. Ձերբակալվածին ազատ արձակելու մասին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնի որոշումը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն անհապաղ ուղարկում է դատախազություն:

Հոդված 60. Դատախազական հսկողությունը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի շրջանակներում անչափահաս կասկածյալի պատշաճ վարքագիծը, վարչական իրավախախտման

վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ծանուցմամբ նրա ներկայանալը և սույն օրենսգրքով նախատեսված այլ պարտականություններ կատարելն ապահովելու նպատակով նրա նկատմամբ հսկողությունը հանձնարարվում է անչափահասի ծնողներին, հոգաբարձուին կամ համապատասխան հիմնարկի վարչակազմին, որտեղ նա գտնվում է:

2. Անչափահաս կասկածյալի նկատմամբ որպես վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոց դաստիարակչական հսկողությունը կիրառելու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը նրա ծնողին, հոգաբարձուին, համապատասխան հիմնարկի վարչակազմի ներկայացուցչին ծանոթացնում է կայացված որոշմանը՝ ստորագրությամբ առձեռն հանձնելով դրա պատճենը և բացատրելով դրա չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման համար նախատեսված վարչական պատասխանատվության մասին, ինչի վերաբերյալ կազմվում է արձանագրություն:

3. Ծնողները, հոգաբարձուներն իրավունք ունեն հրաժարվել անչափահաս կասկածյալի նկատմամբ դաստիարակչական հսկողություն իրականացնելուց, որի վերաբերյալ նշում է կատարվում արձանագրությունում, իսկ հիմնավորումը կցվում է արձանագրությանը:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքում անչափահաս կասկածյալի հսկողությունը հանձնարարվում է խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններին սույն հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 61. Գույքի արգելադրումը

1. Գույքի արգելադրումը (գույքի վրա արգելանք դնելը) կիրառվում է վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի, ինչպես նաև վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված գույքի բռնագրավումն ապահովելու համար:

2. Գույքը կարող է արգելադրվել, եթե առկա է հիմնավոր կասկած առ այն, որ այն կարող է օտարվել, թաքցվել, վնասվել, ոչնչացվել կամ սպառվել, ինչը կարող է հետագայում անհնարին դարձնել վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի, ինչպես նաև վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված գույքի բռնագրավումը:

3. Վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի, ինչպես նաև վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված գույքի բռնագրավումն ապահովելու համար արգելադրում կարող է կիրառվել միայն այն դեպքում, եթե առկա է հիմնավոր կասկած առ այն, որ արգելադրվող գույքը վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ է կամ ձեռք է բերվել վարչական իրավախախտման արդյունքում:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կարող է արգելադրել վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված գույքը, ինչպես նաև կասկածյալին սեփականության իրավունքով պատկանող գույքը:

Համատեղ կամ ընդհանուր բաժնային սեփականության դեպքում արգելադրումը կիրառվում է կասկածյալի բաժնի վրա:

5. Արգելադրման ենթակա չէ այն գույքը, որն օրենքի համաձայն չի կարող բռնագրավվել, բռնագանձվել կամ առգրավվել:

6. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը գույքն արգելադրելու մասին կայացնում է որոշում, որում նշվում են արգելադրման ենթակա գույքը, դրա սեփականատերը, գույքի գտնվելու վայրը, եթե գտնվելու վայրը հայտնի է, գույքի տեսակը և չափը, որոշման կայացման անհրաժեշտության հիմնավորումը:

7. Գույքն արգելադրելու մասին որոշումը կատարվում է «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

8. Գույքի արգելադրումը պահպանվում է մինչև վարչական տույժ նշանակելու վերաբերյալ որոշման կատարումը, իսկ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճելու մասին որոշում կայացնելու կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու որոշումը բեկանելու դեպքում՝ մինչև որոշման ուժի մեջ մտնելը: Այդ ժամկետը լրանալու պահից գույքն արգելադրելու մասին որոշումը կորցնում է իրավական ուժը: Գույքի արգելադրման ժամկետը կասեցվում է վարույթի կասեցման դեպքում:

9. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը որոշում է կայացնում գույքը արգելադրումից հանելու մասին, եթե ի հայտ են եկել այնպիսի հանգամանքներ, որոնք վկայում են գույքի արգելադրումը վերացնելու անհրաժեշտության մասին:

Հոդված 62. Տրանսպորտային միջոց վարելուց հեռացնելը և տրանսպորտային միջոցը հատուկ տարածք բերման ենթարկելը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կարող է հեռացնել տրանսպորտային միջոց վարող անձին տրանսպորտային միջոց վարելուց, ինչպես նաև տրանսպորտային միջոցը բերման ենթարկել հատուկ պահպանվող տարածք, եթե՝

1) առկա է հիմնավոր կասկած առ այն, որ տրանսպորտային միջոց վարող անձը ոչ սթափ վիճակում է,

2) տրանսպորտային միջոց վարող անձը չունի տվյալ կարգի տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունք կամ զրկված է այն վարելու իրավունքից կամ վարում է առանց օրենսդրությամբ սահմանված փաստաթղթերի.

3) տրանսպորտային միջոցը վարող անձը կատարել է սույն օրենսգրքի 447-րդ, 450-րդ հոդվածի 1-4-րդ, 6-րդ, 7-րդ, 453-րդ հոդվածի 10-րդ, 11-րդ կամ 12-րդ մասերով սահմանված վարչական իրավախախտումները:

2. Տրանսպորտային միջոցի բերման ենթարկումը տրանսպորտային միջոցի օգտագործումը դադարեցնելու ժամանակավոր հարկադիր միջոց է, որը ներառում է վերջինիս տեղափոխումը հատուկ տարածք: Տրանսպորտային միջոցի տեղափոխումը հատուկ տարածք իրականացնում է իրավասու վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձը անձամբ կամ մեկ այլ տրանսպորտային միջոցի օգնությամբ:

3. Տրանսպորտային միջոց վարելուց հեռացնելը, ինչպես նաև անհրաժեշտության դեպքում հատուկ պահպանվող տարածք տվյալ տրանսպորտային միջոցը բերման ենթարկելն իրականացվում է «Ճանապարհային երթևեկության անվտագության ապահովման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

4. Տրանսպորտային միջոց վարելուց հեռացնելու և (կամ) հատուկ պահպանվող տարածք տրանսպորտային միջոցը բերման ենթարկելու վերաբերյալ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմվում է արձանագրություն, որտեղ նշվում են այն կազմող անձի անունը, ազգանունը, պաշտոնը, արձանագրությունը կազմելու վայրը, օրը, ամիսը, տարին, կասկածյալի և տրանսպորտային միջոցի տվյալները, կասկածյալի կողմից ոչ սթափ վիճակում լինելու դեպքում կասկած առաջացնող հանգամանքները, բերման ենթարկված տրանսպորտային միջոցի մեջ գտնվող իրերի ցուցակը:

5. Սույն հոդվածով սահմանված արձանագրությունը ստորագրում են արձանագրությունը կազմող պաշտոնատար անձը և կասկածյալը: Արձանագրությունը կասկածյալի ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով: Հատուկ պահպանվող տարածք տրանսպորտային միջոցը բերման ենթարկելու դեպքում արձանագրության պատճենը հանձնվում է նաև հատուկ տարածքում տրանսպորտային միջոցի պահպանման համար պատասխանատու անձին:

Հոդված 63. Սթափության վիճակի գննությունը

1. Սթափության վիճակի գննությունը իրականացվում է՝

1) սույն օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով սահմանված դեպքում.

2) երբ ոչ սթափ վիճակում իրավախախտում կատարելը կարող է գնահատվել որպես վարչական պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանք.

3) երբ ոչ սթափ վիճակում գտնվելը վարչական իրավախախտման հատկանիշ է:

2. Անձի սթափության վիճակի գննությունը անցկացվում է օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

3. Արտաշնչած օդի մեջ մաքուր ալկոհոլի պարունակության միջոցով վարորդի ոչ սթափ վիճակում լինելու փաստի որոշումը կարող է իրականացվել ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված կարգով՝ տեխնիկական միջոցով կամ բժշկական փորձաքննությամբ: Անձի արյան մեջ մաքուր ալկոհոլի կամ արյան կամ մեզի մեջ թմրամիջոցի կամ հոգեմետ նյութի պարունակությամբ ոչ սթափ վիճակը որոշվում է օրենսդրությամբ սահմանված կարգով տրված բժշկական եզրակացությամբ:

4. Սթափության վիճակի զննության ենթարկելու վերաբերյալ կազմվում է արձանագրություն, որտեղ նշվում են դա կազմող անձի անունը, ազգանունը, պաշտոնը, արձանագրությունը կազմելու վայրը, օրը, ամիսը, տարին, կասկածյալի կողմից ոչ սթափ վիճակում լինելու կասկած առաջացնող հանգամանքները, զննության արդյունքները: Արձանագրությունը ստորագրում են արձանագրությունը կազմող պաշտոնատար անձը և կասկածյալը: Արձանագրությունը կասկածյալի ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

5. Եթե անձը առանց հիմնավոր պատճառների հրաժարվում է ենթարկվել սթափության վիճակի զննության, ապա զննության ենթարկվելն իրականացվում է հարկադրաբար:

6. Սույն օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով սահմանված դեպքում կազմվում է տրանսպորտային միջոց վարելուց հեռացնելու և սթափության վիճակի զննության ենթարկելու միասնական արձանագրություն՝ ներառելով սույն օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի 4-րդ մասով և սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված պահանջները:

Հոդված 64. Վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված գույքի բռնագրավում

1. Վարչական իրավախախտման կատարման արդյունքում ուղղակի կամ անուղղակի առաջացած, ստացված կամ ձեռքբերված ցանկացած գույքը, այդ գույքի օգտագործումից ստացված եկամուտները կամ այլ տեսակի օգուտները, այնպիսի վարչական իրավախախտման կատարման համար օգտագործված կամ օգտագործման համար նախատեսված գործիքները և միջոցները, որի կատարման արդյունքում ստացվել է գույք, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 44-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի, իսկ դրանց բացակայության դեպքում դրանց համարժեք գույքը ենթակա է բռնագրավման հօգուտ պետության՝ բացառությամբ բարեխիղճ երրորդ անձի և տուժողին վարչական իրավախախտմամբ պատճառված վնասների հատուցման համար անհրաժեշտ գույքի:

2. Սույն հոդվածի իմաստով բարեխիղճ երրորդ անձ է համարվում այն անձը, որը գույքն այլ անձի հանձնելիս չգիտեր կամ չէր կարող իմանալ, որ այդ գույքն օգտագործվելու է կամ նախատեսվում է օգտագործել վարչական իրավախախտում կատարելու նպատակներով, ինչպես նաև այն անձը, որը գույքն այլ անձից ձեռք բերելիս չգիտեր կամ չէր կարող իմանալ, որ այդ գույքը առաջացել, ստացվել կամ ձեռք է բերվել վարչական իրավախախտման ճանապարհով:

3. Սույն հոդվածի իմաստով գույք են համարվում ցանկացած տեսակի նյութական բարիքները, քաղաքացիական իրավունքի շարժական կամ անշարժ օբյեկտները, ներառյալ՝ ֆինանսական (դրամական) միջոցները, արժեթղթերը և գույքային իրավունքները, գույքային իրավունքները կամ շահերը հավաստող փաստաթղթերը կամ այլ միջոցները, գույքից ստացված կամ դրա նկատմամբ

հաշվեգրվող տոկոսները, շահութաբաժինները կամ այլ եկամուտները, ինչպես նաև հարակից և արտոնագրային իրավունքները:

4. Սույն օրենսգրքի 410-րդ հոդվածի 2-րդ մասով և 411-րդ հոդվածի 2-րդ մասերով սահմանված վարչական իրավախախտումների կատարման արդյունքում բռնագրավվում է հակամրցակցային համաձայնության մասնակից կամ գերիշխող դիրքը չարաշահող տնտեսվարող սուբյեկտի՝ գների չհիմնավորված բարձրացման արդյունքում ստացված շահույթը (եկամուտը):

5. Վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով արգելադրված գույքի բռնագրավման համար վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը դիմում է դատարան:

6. Վարչական իրավախախտմամբ ստացված գույքը տնօրինվում է օրենքով սահմանված կարգով:

ԲԱԺԻՆ 4.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ԳԼՈՒԽ 10.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Հոդված 65. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք են՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցները՝

ա. կասկածյալը՝ վարչական իրավախախտման կատարման մեջ կասկածվող անձ, ում վերագրվում է առերևույթ վարչական իրավախախտման կատարումը.

բ. տուժողը.

գ. կասկածյալի, տուժողի օրինական ներկայացուցիչները և ներկայացուցիչները, պաշտպանը

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին օժանդակող անձինք՝ վկաներ, փորձագետներ, թարգմանիչներ:

3) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը:

Հոդված 66. Կասկածյալը

1. Կասկածյալն իրավունք ունի՝

1) իրեն հասկանալի լեզվով տեղեկանալ իրեն վերագրվող վարչական իրավախախտման մասին, վերագրվող արարքի փաստական կողմին և իրավաբանական որակմանը,

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում հանդես գալ ինքնուրույն, ներկայացուցչի միջոցով կամ նրա հետ միասին,

3) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու պահից իր ընտրությամբ ունենալ պաշտպան, հրաժարվել պաշտպանից և պաշտպանվել ինքնուրույն, պաշտպանի ծառայության դիմաց վճարելու համար միջոցներ չունենալու դեպքում՝ ունենալ պետական միջոցների հաշվին նշանակված պաշտպան,

4) տալ ցուցմունք կամ պահպանել լուրջություն, մինչև ցուցմունք տալը գրավոր տեղեկացվել իր, ամուսնու և մերձավոր ազգականների վերաբերյալ ցուցմունք չտալու, այդ թվում՝ նյութեր չտրամադրելու իր իրավունքի մասին,

5) ներկայացնել ապացույցներ, միջնորդություններ, հայտնել բացարկներ,

6) ծանոթանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերին, դրանցից պատճեններ հանել և դուրս գրել ցանկացած ծավալի ցանկացած տեղեկություն,

7) առարկել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գործողությունների դեմ և պահանջել դրա վերաբերյալ իր դիտողությունները ներառել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի արձանագրության մեջ,

8) ծանոթանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմված արձանագրություններին և դիտողություններ ներկայացնել արձանագրությունում գրառումների ճշտության և լրիվության վերաբերյալ,

9) ելույթ ունենալ մայրենի լեզվով և անվճար օգտվել թարգմանչի ծառայություններից, եթե չի տիրապետում հայերենին,

10) բողոքարկել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գործողությունները (անգործությունը) կամ որոշումները,

11) հետ վերցնել իր կամ իր պաշտպանի ներկայացրած բողոքը,

12) ստանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ապօրինի գործողությունների (անգործության) կամ որոշումների հետևանքով պատճառված վնասի հատուցում,

13) հարցեր տալ իր վերաբերյալ ցուցմունք տված վկաներին և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մյուս մասնակիցներին,

14) օրենքով նախատեսված այլ իրավունքներ:

2. Կասկածյալը պարտավոր է՝

1) ներկայանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ծանուցմամբ,

2) օրենքով նախատեսված կարգով ենթարկվել անձնական զննության, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի պահանջով ենթարկվել բժշկական զննության,

3) ենթարկվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի այլ օրինական պահանջներին:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձը պարտավոր է կասկածյալին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու պահից անհապաղ բացատրել նրա իրավունքներն ու պարտականությունները և ապահովել նրա՝ օրենքով չարգելված բոլոր միջոցներով պաշտպանվելու փաստացի հնարավորությունը:

4. Կասկածյալին չի կարելի հարկադրել ցուցմունք տալ կամ որևէ կերպ աջակցել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին:

5. Կասկածյալ իրավաբանական անձի իրավունքներն ու պարտականություններն իրականացնում է իրավաբանական անձի ներկայացուցիչը:

6. Սույն օրենսգրքի իմաստով մերձավոր ազգականներ են համարվում՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի 33-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված անձինք:

Հոդված 67. Տուժողը

1. Տուժող է այն անձը, որին առերևույթ վարչական իրավախախտման հետևանքով պատճառվել է կամ կարող էր պատճառվել ֆիզիկական, նյութական կամ բարոյական վնաս:

2. Տուժող ճանաչելու մասին որոշումը կայացնում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը:

3. Անձը կարող է դիմել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին՝ հարուցված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի շրջանակներում իրեն տուժող ճանաչելու միջնորդությամբ, որի հիման վրա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը 3-օրյա ժամկետում որոշում է կայացնում անձին տուժող ճանաչելու կամ միջնորդությունը մերժելու մասին:

4. Տուժողն իրավունք ունի՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում հանդես գալ ինքնուրույն, ներկայացուցչի միջոցով կամ նրա հետ միասին,

2) տալ ցուցմունքներ, մինչև ցուցմունք տալը գրավոր տեղեկացվել իր, ամուսնու և մերձավոր ազգականների վերաբերյալ ցուցմունք չտալու, այդ թվում՝ նյութեր չտրամադրելու իր իրավունքի մասին,

3) ներկայացնել ապացույցներ, միջնորդություններ, հայտնել բացարկներ,

4) ծանոթանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ նյութերին, դրանցից պատճեններ հանել և դուրս գրել ցանկացած ծավալի ցանկացած տեղեկություն,

5) առարկել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գործողությունների դեմ և պահանջել դրա վերաբերյալ իր դիտողությունները ներառել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի արձանագրության մեջ,

6) ելույթ ունենալ մայրենի լեզվով և անվճար օգտվել թարգմանչի ծառայություններից, եթե չի տիրապետում հայերենին և չունի բավարար միջոցներ վճարելու այդ ծառայության համար.

7) ծանոթանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմված արձանագրություններին և դիտողություններ ներկայացնել արձանագրությունում գրառումների ճշտության և լրիվության վերաբերյալ,

8) բողոքարկել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գործողությունները (անգործությունը) և որոշումները,

9) օրենքով սահմանված կարգով ստանալ վարչական իրավախախտման հետևանքով պատճառված վնասի հատուցումը,

10) հետ վերցնել իր կամ իր լիազոր ներկայացուցչի ներկայացրած բողոքը,

11) ստանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կրած ծախսերի փոխհատուցում,

12) հետ ստանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից վերցված և իրեն պատկանող գույքը և փաստաթղթերի բնօրինակները,

13) օրենքով նախատեսված այլ իրավունքներ:

5. Տուժողը պարտավոր է՝

1) ներկայանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ծանուցմամբ,

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի օրինական պահանջով տալ ճշմարտացի ցուցումներ, բացառությամբ սույն հոդվածի 4-րդ մասի 2-րդ կետով սահմանված դեպքերի,

3) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի օրինական պահանջով ներկայացնել իր մոտ եղած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացույցները, բացառությամբ 4-րդ մասի 2-րդ կետով սահմանված դեպքերի,

4) ենթարկվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի այլ օրինական պահանջներին:

6. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձը պարտավոր է տուժողին բացատրել նրա իրավունքներն ու պարտականությունները:

7. Տուժողի մահվան դեպքում նրա իրավունքներն ու պարտականություններն սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով իրականացնում է նրա ժառանգը (իրավահաջորդը) կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին տուժող ճանաչելու վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացրած մահացածի մերձավոր ազգականը: Միջնորդություն չներկայացնելու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող

մարմինը տուժող է ճանաչում մահացածի մերձավոր ազգականներից որևէ մեկին՝ վերջինիս համաձայնությամբ:

8. Տուժողն իր իրավունքներից օգտվում և իր վրա դրված պարտականությունները կատարում է անձամբ կամ ներկայացուցչի միջոցով, եթե դա համապատասխանում է այդ իրավունքների և պարտականությունների բնույթին: Անչափահաս կամ անգործունակ տուժողի իրավունքները սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով իրականացնում է նրա օրինական ներկայացուցիչը:

9. Տուժող իրավաբանական անձի իրավունքներն ու պարտականություններն սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով իրականացնում է իրավաբանական անձի ներկայացուցիչը:

10. Յուրմունք տվող տուժողը նախազգուշացվում է սուտ ցուցմունք տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին, ինչը հաստատում է իր ստորագրությամբ:

Հոդված 68. Ֆիզիկական անձի օրինական ներկայացուցիչները և ներկայացուցիչները

1. Օրինական ներկայացուցիչներ են համարվում ծնողները, որդեգրողները, խնամակալները կամ հոգաբարձուները, ովքեր վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում ներկայացնում են համապատասխան անչափահաս կամ անգործունակ կասկաձյալի, տուժողի կամ վկայի օրինական շահերը:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն իր որոշմամբ թույլատրում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին, որպես համապատասխան տուժողի, կասկաձյալի կամ վկայի օրինական ներկայացուցիչներ մասնակցել նրանցից յուրաքանչյուրի ծնողներից, որդեգրողներից, խնամակալներից կամ հոգաբարձուներից մեկին, որի թեկնածությունն իր համաձայնության առկայության դեպքում պաշտպանում են մյուս բոլոր օրինական ներկայացուցիչները: Հակառակ դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին, որպես օրինական ներկայացուցիչ մասնակցող անձին, ընտրում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը: Օրինական ներկայացուցիչ չունենալու դեպքում, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը օրինական ներկայացուցիչ նշանակելու համար դիմում է խնամակալության և հոգաբարձության մարմնին:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին անչափահաս կասկաձյալի օրինական ներկայացուցչի մասնակցությունը պարտադիր է:

4. Օրինական ներկայացուցիչն իրականացնում է կասկաձյալի կամ տուժողի սույն օրենսգրքով նախատեսված իրավունքները, բացի այն իրավունքներից, որոնք անխզելիորեն կապված են նրանց անձի հետ, և կրում են սույն օրենսգրքով նրանց համար նախատեսված պարտականությունները:

5. Օրինական ներկայացուցիչն իրավունք ունի նաև՝

1) ծանուցվել ներկայացվող անձին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմին իրավիրելու մասին և ուղեկցել նրան:

2) մասնակցել ներկայացվող անձի մասնակցությամբ կատարվող վարույթային այլ գործողություններին:

6. Վկայի օրինական ներկայացուցիչը, սույն հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված իրավունքներից բացի, իրավունք ունի նաև՝

1) հարուցել միջնորդություններ:

2) առարկել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գործողությունների դեմ և պահանջել դրա վերաբերյալ իր դիտողությունները ներառել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի արձանագրության մեջ:

3) ծանոթանալ վկայի ցուցմունքների գրառումներին, դրանց լրիվության և ճշտության հետ կապված դիտողություններ անել, որոնք ներառվում են արձանագրության մեջ:

7. Օրինական ներկայացուցիչը իրավունք չունի կատարելու ներկայացվողի շահերին հակասող որևէ գործողություն:

8. Կասկածյալի, տուժողի կամ վկայի ներկայացուցիչներ են հանդիսանում այն անձինք, որոնք կասկածյալի, տուժողի կամ վկայի կողմից լիազորված են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում ներկայացնելու նրանց օրինական շահերը:

9. Ներկայացուցչին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում թույլատրվում է մասնակցել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի հարուցման կամ անձի ձերբակալման պահից:

10. Ներկայացուցիչը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացնում է կասկածյալի կամ տուժողի համար սույն օրենսգրքով նախատեսված իրավունքները և կրում է սույն օրենսգրքով նրանց համար նախատեսված պարտականությունները, բացառությամբ վերջիններիս անձի հետ անխզելիորեն կապված իրավունքների ու պարտականությունների: Ներկայացուցիչն իրավունք չունի կատարելու ներկայացվողի շահերին հակասող որևէ գործողություն:

11. Որպես տուժողի ներկայացուցիչ կարող է մասնակցել փաստաբանը կամ տուժողի կամ նրա օրինական ներկայացուցչի կողմից տրված լիազորագիր ունեցող այլ անձ: Որպես վկայի ներկայացուցիչ կարող է մասնակցել փաստաբանը:

Հոդված 69. Իրավաբանական անձանց ներկայացուցիչները

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրավաբանական անձանց իրավունքները ու օրինական շահերը իրականացնում և պաշտպանում են դրանց ներկայացուցիչները:

2. Իրավաբանական անձի ներկայացուցիչ է հանդիսանում օրենքի կամ լիազորագրի կամ կանոնադրության ուժով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ

վարույթի ընթացքում իրավաբանական անձի անունից հանդես գալու իրավունք ունեցող անձը:

3. Իրավաբանական անձի ներկայացուցիչը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնին ներկայացնում է իր պաշտոնեական կարգավիճակը կամ լիազորությունները հավաստող փաստաթղթեր:

4. Իրավաբանական անձի անունից լիազորագիրը տրվում է նրա գործադիր մարմնի ղեկավարի կամ կանոնադրությամբ իրավաբանական անձն առանց լիազորագրի ներկայացնելու իրավասություն ունեցող անձի ստորագրությամբ:

5. Իրավաբանական անձի ներկայացուցիչներն իրականացնում են կասկածյալի կամ տուժողի՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված իրավունքները և պարտականությունները:

6. Ներկայացուցիչն իրավունք չունի կատարելու իրավաբանական անձին շահերին հակասող որևէ գործողություն:

Հոդված 70. Վկան

1. Վկա կարող է լինել յուրաքանչյուր ֆիզիկական անձ, որին կարող է հայտնի լինել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի շրջանակներում պարզաբանման ենթակա որևէ փաստական հանգամանք:

2. Որպես վկա չեն կարող հանդես գալ՝

1) անձը, ով ֆիզիկական կամ հոգեկան վիճակի հետևանքով ունակ չէ ճիշտ ընկալելու կամ վերարտադրելու պարզման ենթակա հանգամանքները.

2) փաստաբանը (պաշտպանը)՝ այն հանգամանքների մասին, որոնք նրանց կարող են հայտնի լինել իրավաբանական օգնություն մատուցելու հետ կապված, բացառությամբ երբ առկա է վստահորդի համաձայնությունը.

3) անձը, ում տվյալ վարույթին վերաբերող տեղեկությունները հայտնի են դարձել որպես տուժողի ներկայացուցիչ, վկայի ներկայացուցիչ մասնակցելու կապակցությամբ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ վերջիններս համաձայն են ցուցմունք տալ.

4) ձեռնադրված հոգևորական-խոստովանահայրը՝ խոստովանության ժամանակ իրեն հայտնի դարձած հանգամանքների մասին.

5) մարդու իրավունքների պաշտպանը՝ իր պարտականությունները կատարելու կապակցությամբ իրեն հայտնի դարձած հանգամանքների մասին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ վերջինս համաձայն է ցուցմունք տալ՝ ի օգուտ կասկածյալի.

6) Պաշտպանի աշխատակազմի աշխատակիցները՝ իրենց պարտականությունները կատարելու կապակցությամբ, բացառությամբ երբ առկա է Պաշտպանի համաձայնությունը.

7) դատավորը այն հանգամանքների մասին, որոնք իրեն կարող են հայտնի լինել իր վարույթում առկա գործի կապակցությամբ.

3. Վկան իրավունք ունի՝

1) իմանալ, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ ինչ վարույթով է հանդես գալիս որպես վկա,

2) հրաժարվել իր, ամուսնու կամ մերձավոր ազգականների վերաբերյալ ցուցմունք տալուց, այդ թվում՝ նյութեր տրամադրելուց,

3) անձամբ շարադրել իր ցուցմունքները, ցուցմունքներ տալիս վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի թույլտվությամբ օգտվել փաստաթղթերից և իր գրավոր նշումներից,

4) ծանոթանալ իր ցուցմունքների գրառումներին, դրանց լրիվության և ճշտության հետ կապված դիտողություններ անել, որոնք ներառվում են ցուցմունք տալու վարույթային գործողության արձանագրության մեջ,

5) առարկել իր նկատմամբ կամ իր մասնակցությամբ կատարված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գործողությունների դեմ, և պահանջել դրա վերաբերյալ իր դիտողությունները ներառել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի արձանագրության մեջ,

6) ստանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կրած ծախսերի փոխհատուցում,

7) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմին ներկայանալ փաստաբանի հետ,

8) հետ ստանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից իրենից վերցված առարկաները, փաստաթղթերը և այլ նյութերը,

9) օգտվել թարգմանչի ծառայությունից:

4. Վկան պարտավոր է՝

1) տալ ճշմարտացի ցուցմունքներ,

2) ներկայանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի հրավերով՝ ծանուցագրում նշված օրը և ժամին,

3) ենթարկվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի այլ օրինական պահանջներին:

5. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձը պարտավոր է վկային բացատրել նրա իրավունքներն ու պարտականությունները:

6. Վկան նախազգուշացվում է սուտ ցուցմունք տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին, ինչը հաստատում է իր ստորագրությամբ:

Հոդված 71. Փորձագետը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում ծագող հատուկ գիտելիքներ պահանջող հարցերի պարզաբանման նպատակով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կարող է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ փորձաքննություն նշանակել, որը կարող է հանձնարարվել մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությանը կամ փորձագետին:

2. Փորձագետը (փորձագիտական հաստատությունը) իրավունք ունի՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնից եզրակացություն տալու համար պահանջել անհրաժեշտ նմուշներ և այլ նյութեր,

2) ծանոթանալ եզրակացություն տալու համար անհրաժեշտ նյութերին և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերից դուրս գրել անհրաժեշտ տեղեկություններ,

3) մասնակցել վարույթային գործողություններին, որքանով դրանք վերաբերում են փորձաքննության առարկային և անհրաժեշտ են եզրակացություն տալու համար,

4) ստանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կրած ծախսերի փոխհատուցում,

5) ծանոթանալ իր մասնակցությամբ կատարված վարույթային գործողության արձանագրությանը, ինչպես նաև համապատասխան մասով՝ իր հաղորդած տեղեկությունների կամ գործողությունների գրառումների լրիվության և ճշտության հետ կապված ներկայացնել դիտողություններ, որոնք ներառվում են այդ արձանագրության մեջ:

3. Փորձագետը պարտավոր է՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին ներկայացնել իր հատուկ մասնագիտական որակավորումը հաստատող փաստաթղթերը,

2) իրեն առաջադրված հարցերի վերաբերյալ տալ հիմնավորված և օբյեկտիվ եզրակացություն,

3) հրաժարվել փորձաքննություն կատարելուց, եթե առաջադրված հարցերը դուրս են գալիս իր հատուկ գիտելիքների շրջանակներից կամ ներկայացված նյութերը բավարար չեն այդ հարցերին պատասխանելու համար,

4) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի օրինական պահանջով ներկայացնել փորձաքննության կատարման ծախսերի նախահաշիվ և կատարած ծախսերի մասին հաշվետվություն,

5) ներկայանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ծանուցմամբ՝ եզրակացության բովանդակությունը պարզաբանելու համար,

6) տեղեկություններ հայտնել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանց հետ իր հարաբերությունների մասին,

7) առանց վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի թույլտվության չհրապարակել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրեն հայտնի դարձած տեղեկությունները,

8) ենթարկվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի օրինական այլ պահանջներին:

4. Փորձագետը նախազգուշացվում է կեղծ եզրակացություն տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին, ինչը հաստատում է իր ստորագրությամբ:

Հոդված 72. Թարգմանիչը

1. Թարգմանիչը նշանակվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից, եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձը չի տիրապետում հայերենին:

2. Թարգմանիչը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթով չչահագրգռված այն անձն է, որին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը հրավիրում է թարգմանություն իրականացնելու համար: Թարգմանիչ է համարվում նաև լսողական, խոսակցական կամ տեսողական խանգարումներ ունեցող անձանց հետ նշաններով բացատրվելու ունակ անձը:

3. Թարգմանիչը պետք է պատշաճ տիրապետի վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի լեզվին և այն լեզվին, որից կատարվում է թարգմանությունը: Վարույթին մասնակցող այլ անձինք իրավունք չունեն թարգմանիչ լինել:

4. Թարգմանիչն իրավունք ունի՝

1) թարգմանությունը ճշգրտելու համար հարցեր տալ թարգմանության ընթացքում ներկա գտնվող անձանց,

2) ծանոթանալ իր մասնակցությամբ կատարված թարգմանության գրառումներին, դրանց լրիվության և ճշտության հետ կապված դիտողություններ անել, որոնք ներառվում են համապատասխան արձանագրության մեջ,

3) ստանալ համապատասխան վարձատրություն և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կրած ծախսերի փոխհատուցում:

5. Թարգմանիչը պարտավոր է՝

1) թարգմանություն կատարելու համար ներկայանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ծանուցմամբ,

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին ներկայացնել թարգմանիչի՝ իր որակավորումը հաստատող փաստաթղթերը,

3) տեղեկություններ հայտնել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանց հետ իր հարաբերությունների մասին,

4) թարգմանել լրիվ, ճիշտ և ժամանակին,

5) առանց վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի թույլտվության չհրապարակել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրեն հայտնի դարձած տեղեկությունները,

6) ենթարկվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի այլ օրինական պահանջներին,

7) ստորագրությամբ հաստատել իր մասնակցությամբ վարույթային գործողության արձանագրությունում թարգմանության գրառումների լրիվությունը և ճշտությունը, ինչպես նաև վարույթի մասնակիցներին հանձնվող փաստաթղթերում թարգմանության ճշտությունը:

6. Թարգմանիչը նախազգուշացվում է սխալ թարգմանության համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին, ինչը հաստատում է իր ստորագրությամբ:

Հոդված 73. Պաշտպանի մասնակցության հիմքերը և պայմանները, պարտադիր մասնակցությունը

1. Փաստաբանը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին որպես պաշտպան մասնակցում է՝

1) կասկածյալի, նրա օրինական ներկայացուցչի, մերձավոր ազգականի հրավերով, ինչպես նաև այլ անձանց հրավերով՝ կասկածյալի հետագա գրավոր համաձայնությամբ.

2) Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատի կողմից նշանակվելով՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գրավոր պահանջի հիման վրա:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատից պահանջում է պաշտպան նշանակել՝

1) եթե սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում պաշտպանի մասնակցությունը վարույթին պարտադիր է՝ սույն հոդվածի 7-րդ մասով սահմանված պարտադիր դարձնող համապատասխան հիմքն ի հայտ գալուց անմիջապես հետո, իսկ կասկածյալը պաշտպան չունի.

2) կասկածյալի միջնորդությամբ, երբ կասկածյալը չունի բավարար միջոցներ պաշտպանի ծառայությունների դիմաց վճարելու համար:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված դեպքում պաշտպանի նշանակում նախաձեռնելուց առաջ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր է կասկածյալին առաջարկել նրա ընտրությամբ հրավիրել պաշտպան:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն իրավունք չունի որպես պաշտպան հրավիրելու համար երաշխավորել որևէ փաստաբանի:

5. Պաշտպանության ստանձնումը հաստատելու համար պաշտպանը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին ներկայացնում է՝

1) անձը հաստատող փաստաթուղթ,

2) փաստաբան լինելու հանգամանքը հավաստող փաստաթուղթը,

3) իր լիազորությունները հաստատող և սույն օրենսգրքով պաշտպան հրավիրելու իրավունք ունեցող անձի ստորագրությամբ վավերացված փաստաթուղթը կամ պաշտպան նշանակելու մասին իրավասու մարմնի որոշումը:

6. Պաշտպանը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ նույն վարույթի ընթացքում կարող է իրականացնել մի քանի կասկածյալների պաշտպանությունը, եթե նրանց շահերի միջև հակասություն չկա:

7. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը չի ընդունում պաշտպանից կասկածյալի հրաժարվելը կամ անհապաղ միջոցներ է ձեռնարկում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին պաշտպանի մասնակցությունն ապահովելու համար, եթե՝

1) կասկածյալի համար դժվար է ինքնուրույն պաշտպանվել ակնհայտ հոգեկան կամ ֆիզիկական ոչ լիարժեքության, կամ մտավոր թերզարգացածության հետևանքով.

2) վարչական իրավախախտումը կատարելու պահին կասկածյալն անչափահաս է կամ ժամկետային զինծառայող:

Հոդված 74. Պաշտպանի մասնակցության դադարեցումը

1. Պաշտպանը դադարում է մասնակցել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին, եթե՝

1) կասկածյալը կամ նրա օրինական ներկայացուցիչը դադարեցրել են հրավիրված պաշտպանի լիազորությունները.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, սույն հոդվածով նախատեսված դեպքերում և կարգով, ընդունել է կասկածյալի հրաժարումը պաշտպանից, բացառությամբ պաշտպանի պարտադիր մասնակցության դեպքերի:

2. Պաշտպանից հրաժարվելն անձի հայտարարությունն է՝ իր պաշտպանությունն առանց որևէ պաշտպանի (անձամբ) իրականացնելու վերաբերյալ: Պաշտպանից հրաժարվելու մասին կազմվում է արձանագրություն:

3. Պաշտպանից հրաժարվելը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն ընդունում է միայն այն դեպքում, երբ անձի կողմից այդ մասին հայտարարվել է սեփական նախաձեռնությամբ, կամավոր և երբ նրան պարզաբանել են պաշտպան ունենալու նրա իրավունքը: Անձը պարտավոր չէ բացահայտել պաշտպանից հրաժարվելու պատճառները: Այն դեպքում, երբ պաշտպանից հրաժարվելը պայմանավորված է կասկածյալի անվճարունակությամբ, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, սույն օրենսգրքով նախատեսված կարգով անհապաղ պահանջում է պաշտպան նշանակել պետական միջոցների հաշվին:

4. Պաշտպանից հրաժարված կասկածյալն իրավունք ունի վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ցանկացած փուլում փոխել պաշտպանից հրաժարվելու վերաբերյալ իր դիրքորոշումը: Տվյալ դեպքում, նոր պաշտպանի մասնակցությունը հիմք չէ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը վերսկսելու համար: Նոր պաշտպան ունենալու անձի կամաարտահայտությունը պարտադիր չէ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի համար, եթե անձն ակնհայտորեն չարաշահում է պաշտպան ունենալու իր

իրավունքը: Տվյալ դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը չի ընդունում պաշտպանից հրաժարվելը:

Հոդված 75. Պաշտպանի իրավունքները և պարտականությունները

1. Պաշտպանը, կասկածյալին իրավաբանական օգնություն ցույց տալու համար, ունի սույն օրենսգրքով կասկածյալի համար սահմանված իրավունքները, ինչպես նաև՝

1) իմանալ իր պաշտպանյալին վերագրվող վարչական իրավախախտման, արարքի փաստական կողմի և իրավաբանական որակման մասին,

2) մասնակցել պաշտպանյալից ցուցմունքներ վերցնելուն,

3) առանձին, խորհրդապահական կարգով (կոնֆիդենցիալ), անարգել տեսակցել իր պաշտպանյալի հետ, այնպիսի տևողությամբ և հաճախականությամբ, որը բավարար կլինի արդյունավետ պաշտպանության համար.

4) մասնակցել իր պաշտպանյալի մասնակցությամբ կատարվող վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ցանկացած գործողությանը,

5) ձեռք բերել և ներկայացնել ապացույցներ՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերին կցելու և հետազոտելու համար,

6) համաձայնության դեպքում հարցման ենթարկել ֆիզիկական անձանց,

7) պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից օրենքով սահմանված կարգով ստանալ փաստաթղթեր կամ տեղեկություններ, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համաձայնությամբ նրանցից ստանալ փաստաթղթեր կամ տեղեկություններ, եթե դրանք չեն պարունակում օրենքով պահպանվող գաղտնիք:

8) հետ վերցնել իր ներկայացրած բոլորը՝ բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի.

9) ստանալ մասնագետների կարծիքը՝ պարզաբանելու համար իրավաբանական օգնություն ցույց տալու հետ կապված այն հարցերը, որոնք պահանջում են հատուկ գիտելիքներ,

10) իրականացնել սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով իրեն վերապահված այլ իրավունքներ:

2. Պաշտպանը իրավունք չունի՝

1) կատարել պաշտպանյալի շահերին հակասող որևէ գործողություն.

2) հակառակ պաշտպանյալի դիրքորոշման՝ ընդունել դեպքի հետ նրա առնչությունը և մեղավորությունը դրա կատարման մեջ,

3) հրապարակել այն տեղեկությունները, որոնք իրեն հայտնի են դարձել իրավաբանական օգնություն ցույց տալու ընթացքում, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի,

4) ինքնակամ դադարեցնել իր լիազորությունները որպես այդպիսին, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի,

5) խոչընդոտել այլ պաշտպան հրավիրելուն, նշանակելուն կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին վերջինիս մասնակցելուն,

6) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցելու իր լիազորությունները վերալիազորել այլ անձի:

3. Պաշտպանը պարտավոր է՝

1) անձի իրավաբանական օգնություն ցույց տալու համար ներկայանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կանչով անձամբ,

2) ենթարկվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի օրինական կարգադրություններին,

3) պաշտպանությունը ստանձնելուց անմիջապես հետո այդ մասին տեղյակ պահել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին,

4) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցելուց իրեն ազատելու խնդրանքով դիմել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին, եթե դա չանելն անխուսափելիորեն կվնասի պաշտպանյալի իրավաչափ շահերին:

Հոդված 76. Բացարկը և ինքնաբացարկը, վարույթին մասնակցելուց հեռացնելը

1. Բացարկը կամ ինքնաբացարկը հայտարարվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին համապատասխան անձանց մասնակցությունը բացառող հանգամանքների հիման վրա:

2. Բացարկը, ինքնաբացարկը կամ վարույթին մասնակցելուց ազատելու միջնորդությունը պետք է լինի փաստարկված: Նույն անձին նույն փաստարկմամբ բացարկ կարող է հայտնվել միայն մեկ անգամ:

3. Բացարկը կարող է հայտնվել մինչև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն ավարտվելը՝ վարույթի այն փուլում, երբ բացարկ հայտնողին հայտնի է դառնում սույն օրենսգրքով սահմանված որևէ հիմքի առկայությունը:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, պաշտպանը, տուժողի ներկայացուցիչը, թարգմանիչը, փորձագետը, որոնց հայտնի են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին իրենց մասնակցությունը բացառող հանգամանքներ, պարտավոր են դրանց մասին հայտնել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին, իսկ այն դեպքում, երբ նրանք կասկածում են իրենց մասնակցությամբ գործի պատշաճ քննության հնարավորությանը՝ հայտարարել ինքնաբացարկ:

5. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն իրավունք ունի իր իրավասության սահմաններում լուծել հայտնված բացարկների, ինքնաբացարկների հարցը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին համապատասխան անձի մասնակցությունը բացառող հանգամանքներ հայտնաբերելու դեպքում՝ սեփական նախաձեռնությամբ հեռացնել նրան վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցելուց:

6. Ինքնաբացարկի, բացարկի կամ վարույթին մասնակցելուց ազատելու վերաբերյալ կայացվում է որոշում, որի պատճենն ուղարկվում է տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանց:

7. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի բացարկի, ինքնաբացարկի, նրա կողմից գործը քննելու, լուծելու անհնարինության հիմքերի և կարգի վրա տարածվում են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 24-26-րդ հոդվածները:

8. Պաշտպանը, տուժողի կամ վկայի ներկայացուցիչը չեն կարող մասնակցել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին, եթե՝

1) գտնվում է ազգակցական կամ անձնական, ծառայողական կախվածության այլ հարաբերությունների մեջ այն պաշտոնատար անձի հետ, որը մասնակցում կամ մասնակցել է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցել է որպես վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմին, փորձագետ կամ վկա.

3) օրենքով կամ դատական ակտով իրավունք չունի լինելու պաշտպան կամ ներկայացուցիչ.

4) տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի հետ կապված իրավաբանական օգնություն է ցույց տալիս կամ ցույց տվել այն անձին, ում շահերը հակասում են վստահորդի շահերին, ինչպես նաև այդ անձի հետ գտնվում է ազգակցական կամ անձնական կախվածության այլ հարաբերությունների մեջ, եթե վստահորդը չի առարկում:

9. Թարգմանիչը կամ փորձագետը չեն կարող մասնակցել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին, եթե՝

1) առկա է «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 24-26-րդ հոդվածներով սահմանված հանգամանքներից որևէ մեկը.

2) օրենքով կամ դատական ակտով իրավունք չունի լինելու թարգմանիչ, կամ փորձագետ.

3) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի հետ գտնվում է ազգակցական, անձնական, ծառայողական կամ այլ կախվածության հարաբերությունների մեջ.

4) գտնվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակցից, նրա օրինական ներկայացուցից կամ ներկայացուցչից ծառայողական կախվածության մեջ.

5) առկա են նրա ձեռնհասությունը կամ անաչառությունը կասկածի տակ դնող հանգամանքներ:

10. Որպես թարգմանիչ կամ փորձագետ՝ անձի նախորդ մասնակցությունը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին, որպես այդպիսին նրա

հետագա մասնակցությունը բացառող հանգամանք չէ, բացառությամբ, եթե փորձագետի եզրակացության ճշտության վերաբերյալ ծագած կասկածի հիման վրա կատարվում է կրկնակի փորձաքննություն:

Հոդված 77. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում վարչական հարկադրանքի միջոցների կիրառման օրինականության նկատմամբ դատախազական հսկողությունը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում հսկողություն իրականացնող դատախազը «Դատախազության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքին համապատասխան, ծանոթանում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի այն նյութերին, ստուգում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինների այն գործողությունների և որոշումների օրինականությունը, որոնք վերաբերում են անձին ազատությունից զրկելու վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցներ կիրառելուն, ինչպես նաև բերման ենթարկելու վարույթային գործողությանը:

2. Դատախազը, խախտումներ հայտնաբերելու դեպքում, միջնորդում է վերանայելու կամ վերացնում է այդ որոշումները:

ԳԼՈՒԽ 11.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹ ՀԱՐՈՒՑԵԼՈՒ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՒ ԵՆԹԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 78. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու և իրականացնելու իրավասությունը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու և (կամ) իրականացնելու իրավասությամբ օժտված են սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված վարչական իրավախախտումների համապատասխան բնագավառներում օրենքների և իրավական այլ ակտերի պահանջների կամ պայմանների կատարման նկատմամբ օրենքով իրենց վերապահված տեսչական գործունեություն, հսկողություն կամ վերահսկողություն իրականացնող պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինը կամ օրենքով սահմանված այլ իրավասու մարմինը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված մարմինների կողմից վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու և իրականացնելու իրավասությունը սույն գլխով սահմանված ենթակայության կանոններին համապատասխան իրականացվում է նշված մարմինների կանոնադրություններով կամ այլ համապատասխան իրավական ակտերով նախատեսված պաշտոնատար անձանց կամ կառուցվածքային կամ այլ ստորաբաժանումների միջոցով, եթե դրանք նախատեսված չեն սույն օրենսգրքով:

Հոդված 79. Վարչական դատարանը

1. Վարչական դատարանը քննում է՝

1) սույն օրենսգրքի 347-րդ, 554-րդ, 557-560-րդ հոդվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերը՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող համապատասխան մարմինների (պաշտոնատար անձանց) հայցադիմումով.

2) սույն օրենսգրքի 562-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործը՝ դատավճռի, վճռի կամ այլ դատական ակտի կատարումն ապահովող պետական մարմնի (պաշտոնատար անձի) հայցադիմումով.

3) սույն օրենսգրքի 371-րդ, 541-րդ, 547-րդ հոդվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերը՝ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց հայցադիմումով.

4) սույն օրենսգրքի 556-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործը՝ մարդու իրավունքների պաշտպանի հայցադիմումով.

5) սույն օրենսգրքի 546-րդ հոդվածով, 44-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերը՝ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի հայցադիմումով:

2. Սույն օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կամ 9-րդ կետերով սահմանված վարչական տույժ նշանակելու դեպքում սույն օրենսգրքի 80-84-րդ հոդվածներով նախատեսված ենթակայության կանոններին համապատասխան վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող մարմինը (պաշտոնատար անձը) համապատասխան հայցադիմում է ներկայացնում վարչական դատարան՝ սույն օրենսգրքի 109-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետում՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Վարչական պատասխանատվության ենթարկվելու անձեռնմխելիությունից օգտվող անձի նկատմամբ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթը հարուցում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող սույն օրենսգրքի 80-84-րդ հոդվածներով նախատեսված ենթակայության կանոններին համապատասխան մարմինը, որը սույն օրենսգրքի 109-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետում՝ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի իրականացման արդյունքներով՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով համապատասխան հայցադիմում է ներկայացնում վարչական դատարան:

Հոդված 80. Տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները

1. Սույն օրենսգրքի 195-րդ հոդվածով, 204-րդ, 211-րդ, 216-217-րդ հոդվածներով, 224-232-րդ հոդվածներով, 234-րդ հոդվածի 2-3-րդ մասերով, 318-րդ հոդվածներով, 319-րդ հոդվածով (Համայնքի ղեկավարի մասով), 320-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 337-րդ հոդվածով, 341-րդ հոդվածով, 348-րդ հոդվածով (բացառությամբ՝ 1-2-րդ, 4-5-րդ, 10-14-րդ, 16-րդ, 18-19-րդ, 20-22-րդ մասերի), 351-րդ հոդվածով, 410-րդ հոդվածի 12-րդ մասով, 428-րդ հոդվածով բացառությամբ 1-ին մասի, 430-431-րդ հոդվածով (մարզերում արտաքին գովազդի մասով), 472-րդ հոդվածով, 525-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության մարմինները, իսկ մարզերում՝ մարզպետները:

2. Սույն օրենսգրքի 233-րդ հոդվածի 2-4-րդ մասերով, 298-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 316-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 317-րդ հոդվածներով, 319-րդ հոդվածի (բացառությամբ Համայնքի ղեկավարի մասի), 320-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 338-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով, 339-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 343-344-րդ հոդվածներով (համայնքային սեփականությանը պատկանող գույքի մասով), 346-րդ հոդվածով (համայնքային սեփականությանը պատկանող գույքի մասով), 381-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 430-431-րդ հոդվածով (Երևան քաղաքում արտաքին գովազդի մասով), 523-րդ հոդվածի 1-4-րդ (համայնքի ղեկավարի պահանջների մասով), 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ և 9-րդ (համայնքի ղեկավարին չտեղեկացնելու մասով) մասերով, 525-րդ հոդվածի 1-ին մասով, սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում տեղական ինքնակառավարման մարմինները՝ համայնքի ղեկավարները, իսկ Երևան քաղաքում՝ Երևանի քաղաքապետը:

Հոդված 81. Հանձնաժողովներ

1. Սույն օրենսգրքի 427-րդ հոդվածով, 428-րդ հոդվածի 1-ին մասով (հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտում), 430-431-րդ հոդվածով (հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտում), 569-571-րդ հոդվածներով (հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտում) սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում հեռուստատեսության և ռադիոյի ազգային հանձնաժողովը:

2. Սույն օրենսգրքի 249-252-րդ հոդվածներով (ջրային համակարգի մասով), 255-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 425-426-րդ հոդվածներով, 462-րդ հոդվածով, 511-րդ հոդվածի 1-4-րդ մասերով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը:

3. Սույն օրենսգրքի 37-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովը, բացառությամբ ֆինանսական վերահսկող մարմնի:

4. Սույն օրենսգրքի 543-546-րդ, 564-567-րդ, 571-575-րդ հոդվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը:

5. Սույն օրենսգրքի 528-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողովը:

Հոդված 82. Հայաստանի Հանրապետության նախարարությունների ենթակա մարմինները

1. Սույն օրենսգրքի 358-րդ հոդվածով, 534-րդ հոդվածով, 554-րդ, 555-րդ հոդվածով, 561-րդ, 563-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության մարմինները:

2. Սույն օրենսգրքի 45-րդ գլխով սահմանված, ինչպես նաև 447-րդ հոդվածով, 454-455-րդ հոդվածներով, 456-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 512-րդ հոդվածով (Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի տրանսպորտային միջոցների զինծառայող վարորդների և վարժական հավաքների կանչված զինապարտ վարորդների կողմից կատարված), սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության մարմինները:

3. Սույն օրենսգրքի 178-188-րդ հոդվածներով, 191-րդ հոդվածի 3-5-րդ մասերով, 193-195-րդ հոդվածով, 348-րդ հոդվածի 14-րդ մասով, 515-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, 517-րդ հոդվածով, 533-րդ հոդվածով (Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն ներկայացվող հաշվետվությունների և տեղեկությունների մասով) սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության մարմինները:

4. Սույն օրենսգրքի 349-րդ հոդվածի 5-րդ մասով, 430-431-րդ հոդվածով (միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների վրա տեղադրված արտաքին գովազդի մասով) 432-442-րդ հոդվածներով, 450-րդ հոդվածի 4-5-րդ մասերով, 459-րդ հոդվածով, 461-րդ հոդվածով, 473-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 474-րդ հոդվածով (երկաթուղային տրանսպորտի մասով), 476-րդ հոդվածով, 478-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 479-490-րդ հոդվածներով, 492-512-րդ հոդվածներով, 511-րդ հոդվածի 5-6-րդ մասերով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության մարմինները:

5. Սույն օրենսգրքի 348-րդ հոդվածի 16-րդ, 18-19-րդ, 21-րդ մասերով, 349-րդ հոդվածի 1-4-րդ մասերով, 360-րդ հոդվածով, 373-րդ հոդվածով, 515-րդ հոդվածով (բացառությամբ 3-րդ մասի), 535-րդ հոդվածի 3-5-րդ մասերով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և

իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարության մարմինները:

6. Սույն օրենսգրքի 191-րդ հոդվածով (բացառությամբ 3-5-րդ մասերի), 515-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերով, 525-րդ հոդվածի 2-րդ և 4-րդ մասերով, 553-րդ հոդվածի 3-4-րդ մասերով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության մարմինները:

7. Սույն օրենսգրքի 222-րդ հոդվածով (բնօգտագործման վճարների հաշվարկ-հաշվետվությունների մասով), 235-րդ հոդվածով, 236-241-րդ հոդվածներով, 242-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 244-245-րդ հոդվածներով, 246-րդ հոդվածով (բացառությամբ 3-րդ, 5-6-րդ մասերի), 246-247-րդ հոդվածներով, 262-րդ հոդվածով (ստորերկրյա հանքային ջրերի մասով), 422-424-րդ հոդվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարության մարմինները:

8. Սույն օրենսգրքի 36-րդ գլխով (բացառությամբ 410-րդ հոդվածի 12-րդ մասի), 368-րդ հոդվածով, 372-րդ հոդվածով, 374-376-րդ հոդվածներով, 513-րդ հոդվածով, 535-րդ հոդվածով (բացառությամբ 3-5-րդ մասերի) սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարության մարմինները:

9. Սույն օրենսգրքի 35-րդ գլխով, 316-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում մաքսային մարմինները: Սույն օրենսգրքի 33-րդ գլխով, 192-րդ հոդվածով, 348-րդ հոդվածի 11-րդ մասով, 353-357-րդ հոդվածներով, 364-366-րդ հոդվածներով, 369-370-րդ, 384-385-րդ հոդվածներով, 429-րդ հոդվածով, 600-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերով (իր կողմից լիցենզավորած անձանց նկատմամբ) սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում հարկային մարմինները:

10. Սույն օրենսգրքի 196-199-րդ հոդվածներով, 202-203-րդ հոդվածներով, 205-210-րդ, 212-215-րդ, 249-258-րդ հոդվածներով (ջրային համակարգերի մասով՝ բացառությամբ սույն օրենսգրքի 249-252-րդ հոդվածների, 253-րդ հոդվածի՝ սերվիտուտի խախտման և 255-րդ հոդվածի 2-րդ մասի), 260-261-րդ հոդվածներով (ջրային համակարգերի մասով), 348-րդ հոդվածի 1-2-րդ, 4-5-րդ, 10-րդ, 12-13-րդ, 20-րդ, 22-րդ, 25-րդ, 29-րդ մասերով և 349-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերով (սննդամթերքի անվտանգության մասով) սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության մարմինները:

11. Սույն օրենսգրքի 242-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 245-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, 296-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 350-րդ հոդվածով, 446-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 527-րդ

հողվածով, 532-րդ հողվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների նախարարության մարմինները:

12. Սույն օրենսգրքի 190-րդ հողվածով, 536-540-րդ հողվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարության մարմինները:

13. Սույն օրենսգրքի 316-րդ հողվածի 1-ին մասով (քաղաքաշինական նորմերի մասով), 321-336-րդ հողվածներով, 338-րդ հողվածի 1-ին մասով, 339-րդ հողվածով (բացառությամբ 2-րդ մասի), 340-րդ հողվածով, 341-րդ հողվածի 1-ին, 7-րդ և 13-րդ մասերով (քաղաքաշինական նորմերի խախտման մասով), 342-րդ հողվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքաշինության նախարարության մարմինները:

14. Սույն օրենսգրքի 218-221-րդ հողվածներով, 222-րդ հողվածով (բացառությամբ բնօգտագործման վճարների մասով հաշվարկ-հաշվետվությունների), 223-րդ հողվածով, 233-րդ հողվածի 1-ին մասով, 234-րդ հողվածի 1-ին մասով, 244-րդ հողվածով, 245-րդ հողվածի 5-6-րդ մասերով, 248-258-րդ (ջրային ռեսուրսների մասով), 259-րդ հողվածով, 260-261-րդ հողվածներով (ջրային ռեսուրսների մասով), 262-295-րդ, 296-րդ հողվածի 1-ին մասով, 298-րդ հողվածի 2-րդ մասով, 297-313-րդ հողվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության նախարարության մարմինները:

15. Սույն օրենսգրքի 187-րդ հողվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության, ոստիկանության և Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայության սանիտարական հսկողություն իրականացնող բժշկական ծառայությունները:

Հողված 83. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր մարմինները

1. Սույն օրենսգրքի 189-րդ հողվածով, 200-201-րդ հողվածներով, 344-րդ հողվածով (բացառությամբ համայնքային սեփականության իրավունքով պատկանող գույքի), 346-րդ հողվածով, 347-րդ հողվածով (բացառությամբ համայնքային սեփականության իրավունքով պատկանող գույքի), 352-րդ հողվածով, 447-458-րդ հողվածներով (բացառությամբ 450-րդ հողվածի 4-5-րդ մասերի), 460-րդ հողվածով, 463-470-րդ հողվածներով, 472-րդ, 473-րդ հողվածի 2-րդ մասով, 474-րդ հողվածով

(բացառությամբ երկաթուղային և օդային տրանսպորտում կատարված վարչական իրավախախտումների), 475-րդ հոդվածով, 492-րդ հոդվածով, 511-րդ հոդվածով (բացառությամբ 1-ին մասի), 514-րդ հոդվածով, 516-րդ հոդվածով, 518-522-րդ հոդվածներով, 523-րդ հոդվածի 3-4-րդ (ոստիկանության ներկայացուցչի պահանջների մասով), 8-9-րդ (ոստիկանությանը չտեղեկացնելու մասով) և 10-17-րդ մասերով, 524-րդ հոդվածով, 525-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 526-րդ հոդվածով, 531-րդ հոդվածներով, 533-րդ հոդվածով (Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր ոստիկանություն ներկայացվող հաշվետվությունների և տեղեկությունների մասով), 542-րդ հոդվածով, 548-552-րդ հոդվածներով, 553-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով, 560-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում ոստիկանությունը:

2. Սույն օրենսգրքի 443-445-րդ հոդվածներով, 446-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 474-րդ հոդվածի 2-րդ մասով (օդային տրանսպորտի մասով), 477-րդ հոդվածով, 478-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 491-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչություն:

3. Սույն օրենսգրքի 419-421-րդ հոդվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր միջուկային անվտանգության կարգավորման պետական կոմիտեն:

4. Սույն օրենսգրքի 234-րդ հոդվածով, 253-րդ հոդվածով (սերվիտուտի խախտման մասով), 314-315-րդ հոդվածներով, 361-363-րդ հոդվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեն:

Հոդված 84. Այլ մարմինները

1. Սույն օրենսգրքի 359-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում Հայաստանի Հանրապետության ազգային վիճակագրական ծառայությունը:

2. Սույն օրենսգրքի 388-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում համապատասխան վերահսկող մարմինը, բացառությամբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման կայացման, որը կայացնում է վերահսկող մարմնի ղեկավարը:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված համապատասխան վերահսկող մարմնի բացակայության դեպքում՝ այդ հոդվածով, 389-րդ հոդվածով, 37-րդ գլխով (ֆինանսական վերահսկող մարմնի մասով) և 46-րդ գլխով սահմանված վարչական

իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ է հարուցում և իրականացնում Կենտրոնական բանկը:

4. Սույն օրենսգրքի 529-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում ստուգում իրականացնող պետական մարմինները:

5. Սույն օրենսգրքի 530-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ են հարուցում և իրականացնում համապատասխան վարչական վարույթ իրականացնող իրավասու վարչական մարմինը:

ԳԼՈՒԽ 12.

ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԱՊԱՑՈՒՑՈՒՄԸ

Հոդված 85. Ապացույցի հասկացությունը և տեսակները

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում ապացույց է ցանկացած փաստական տվյալ, որի հիման վրա օրենքով սահմանված կարգով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը պարզում է սույն օրենսգրքով սահմանված ապացուցման ենթակա հանգամանքների առկայությունը կամ բացակայությունը, ինչպես նաև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող այլ հանգամանքներ:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում ապացույցներ են՝

1) կասկածյալի ցուցմունքը.

2) տուժողի ցուցմունքը.

3) վկայի ցուցմունքը.

4) փորձագետի եզրակացությունը և ցուցմունքը.

6) իրեղեն ապացույցները.

7) վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմված արձանագրությունները.

8) այլ փաստաթղթերը:

3. Օպերատիվ-հետախուզական գործողությունների արդյունքները վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում կարող են օգտագործվել որպես ապացույց, եթե սահմանված են օրենքով և համապատասխանում են սույն օրենսգրքով ապացույցներին ներկայացվող պահանջներին:

Հոդված 86. Ապացույցների վերաբերելիությունը և թույլատրելիությունը

1. Վերաբերելի է այն ապացույցը, որն ավելի կամ պակաս հավանական է դարձնում գործը լուծելու համար նշանակություն ունեցող որևէ փաստի գոյությունը, քան այն կլիներ առանց այդ ապացույցի:

2. Փաստերը, որոնք, օրենքի կամ նորմատիվ իրավական ակտի համաձայն. պետք է հաստատվեն միայն որոշակի ապացույցներով, չեն կարող հաստատվել այլ ապացույցներով:

3. Ապացույցի ոչ վերաբերելի կամ անթույլատրելի լինելը հաստատում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը սեփական նախաձեռնությամբ կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակցի միջնորդությամբ: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում ձեռք բերված ապացույցները, ներառյալ՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների ներկայացրած ապացույցները, համարվում են թույլատրելի, քանի դեռ հակառակը չի հաստատվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից:

4. Հիմնական իրավունքների խախտմամբ ձեռք բերված տվյալները, ինչպես նաև դրանց հիման վրա կատարված վարույթային գործողությունների, վարչական հարկադրանքի օժանդակ և վարչաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառման արդյունքում ձեռք բերված տվյալները չեն կարող օգտագործվել որպես ապացույց:

5. Օրենքով սահմանված կարգով ձեռք բերված տվյալները կամ առարկաները չեն կարող որպես ապացույց օգտագործվել, եթե առկա է դրանք փոխարինած լինելու կամ դրանց հատկանիշները կամ հատկանիշները պարունակող հետքերը փոփոխած լինելու ողջամիտ կասկած, որը չի բացառվել:

6. Որպես ապացույց չեն կարող օգտագործվել այն տվյալները, որոնք ձեռք են բերվել՝

1) սույն օրենսգրքով նախատեսված ընթացակարգերի խախտմամբ, եթե հնարավոր չէ դրանք վերացնել այլ վարույթային գործողության կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողության պատշաճ կատարմամբ.

2) այն անձից, ով ունակ չէ ճիշտ ընկալելու և վերարտադրելու վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթով պարզաբանման ենթակա հանգամանքները.

3) որոնց ձեռքբերման կամ օգտագործման շրջանակը սահմանափակված է օրենքով:

7. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի թույլ տված՝ օրենքի պահանջների կամ սույն օրենսգրքով սահմանված սկզբունքների խախտմամբ ձեռքբերված տվյալները, կարող են կասկածյալի, նրա պաշտպանի կամ օրինական ներկայացուցչի միջնորդությամբ օգտագործվել որպես ապացույց, եթե այդ

խախտմամբ չեն ոտնահարվել որևէ այլ անձի իրավաչափ շահերը: Այդպիսի ապացույցը կարող է օգտագործվել միայն ի շահ տվյալ կասկածյալի:

8. Անթույլատրելի ճանաչված ապացույցները պահվում են վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործում:

9. Սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ընդունված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ որոշումը չպետք է բացառապես կամ որոշիչ չափով հիմնված լինի այնպիսի ապացույցի վրա, որին կասկածյալը վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի ընթացքում բավարար հնարավորություն չի ունեցել անմիջականորեն՝ անձամբ կամ օրինական ներկայացուցչի կամ ներկայացուցչի կամ պաշտպանի միջոցով ծանոթանալու և իրացնելու դրա հետ կապված իր պաշտպանության իրավունքները:

Հոդված 87. Ապացուցման ենթակա հանգամանքները

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ յուրաքանչյուր գործով ապացուցման ենթակա են՝

1) վարչական իրավախախտման առկայությունը և այն կատարելու հանգամանքները (կատարման ժամանակը, տեղը, եղանակը և այլն),

2) կասկածյալի առնչությունը դեպքին, ֆիզիկական անձի մեղավորությունը առերևույթ վարչական իրավախախտումը կատարելու մեջ.

3) առերևույթ վարչական իրավախախտմամբ պատճառված վնասը.

4) առերևույթ վարչական իրավախախտում կատարած անձին բնութագրող հանգամանքները.

5) վարչական իրավախախտման՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված հատկանիշները.

6) վարչական պատասխանատվությունը մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքների առկայությունը.

7) վարչական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանքների առկայությունը.

8) վարչական պատասխանատվությունից ազատելու հանգամանքների առկայությունը.

9) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար անհրաժեշտ այլ հանգամանքներ:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում ապացուցված են համարվում՝

1) հանրահայտ փաստերը.

2) փաստը, որը անձին հայտնի է կամ պետք է հայտնի լիներ նորմատիվ ակտերով սահմանված իր մասնագիտական կամ պաշտոնական պարտականությունների կապակցությամբ.

3) քաղաքացիական կամ վարչական գործով դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով հաստատված փաստերը.

4) քրեական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատված որոշակի գործողությունների կատարման փաստը և դրանք կատարած անձինք:

3. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանցից մեկը վիճարկում է սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված փաստերի հավաստիությունը, այն ապացուցելու պարտականությունը կրում է այն վիճարկող կողմը:

Հոդված 88. Կասկածյալի, տուժողի և վկայի ցուցմունքները

1. Կասկածյալի, տուժողի և վկայի ցուցմունքները ցուցմունք վերցնելու վարույթային գործողության ընթացքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների վերաբերյալ բանավոր կամ գրավոր նրանց հաղորդած և սույն օրենսգրքով սահմանված պատշաճ կարգով արձանագրված տվյալներն են:

Հոդված 89. Փորձագետի եզրակացությունը և ցուցմունքը

1. Փորձագետի եզրակացությունը գիտության, տեխնիկայի, արվեստի, արհեստի կամ որևէ այլ բնագավառում հատուկ գիտելիքների կամ հմտությունների օգտագործմամբ, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից իրեն առաջադրած, ինչպես նաև իր իրավասության մեջ մտնող այլ հարցերի վերաբերյալ գրավոր հիմնավորված հետևություններն են, որոնց փորձագետը հանգել է՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համապատասխան նյութերը, առարկաները կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին ներգրավված համապատասխան անձին հետազոտելով:

2. Փորձագետի ցուցմունքն իր եզրակացությունը ներկայացնելուց հետո այդ եզրակացության ճշգրտման կամ պարզաբանման նպատակով, ինչպես նաև իր լիազորությունների առնչությամբ վարույթային գործողությունների կատարմանն աջակցելիս նրա ընկալած փաստերի վերաբերյալ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով գրավոր կամ բանավոր ձևով նրա հաղորդած տվյալներն են:

3. Փորձագետի ցուցմունքը չի կարող փոխարինել փորձագետի եզրակացությանը:

Հոդված 90. Իրեղեն ապացույցները

1. Իրեղեն ապացույցներ են ճանաչվում՝

1) այն առարկաները, որոնք առերևույթ վարչական իրավախախտման գործիք են ծառայել կամ իրենց վրա վարչական իրավախախտման հետքեր են պահպանել.

2) առերևույթ վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված դրամը, արժեթղթերը, այլ արժեքները և այլ առարկաները.

3) այն առարկաները, որոնք առերևույթ վարչական իրավախախտման օբյեկտ են եղել,

4) այն առարկաները, այդ թվում՝ տեսագրությունը, ձայնագրությունը, լուսանկարը, որոնք կարող են ապացուցման ենթակա հանգամանքները բացահայտելու միջոցներ ծառայել:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված առարկաները վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից համապատասխան արձանագրությամբ ճանաչվում են իրեղեն ապացույց և կցվում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործին:

Հոդված 91. Իրեղեն ապացույցների պահպանումը և տնօրինումը

1. Իրեղեն ապացույցները պահվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի հետ, մինչև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումների բողոքարկման ժամկետներն անցնելը, բացառությամբ սույն հոդվածով սահմանված դեպքերի: Իրեղեն ապացույցների տնօրինման վերաբերյալ հարցը սույն հոդվածով սահմանված կարգով լուծվում է սույն օրենսգրքի 116-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կամ 2-րդ սահմանված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումներով:

2. Շուտ փչացող ապրանքներ կամ արտադրանք հանդիսացող իրեղեն ապացույցները, որոնք դժվար է պահել, կամ որոնց պահելու ծախսերը ողջամտորեն արդարացված չեն, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ վերադարձվում են օրինական տիրապետողին: Օրինական տիրապետողին վերադարձնելու անհնարինության դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ և օրենսդրությամբ սահմանված կարգով դրանք հանձնվում են իրացման: Իրացման արդյունքում ստացված միջոցները փոխանցվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի դեպոզիտային հաշվին՝ մինչև սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ժամկետը:

3. Եթե սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված իրեղեն ապացույցները փչացել կամ կորցրել են պիտանիությունը, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ դրանք ոչնչացվում են, ինչի մասին կազմվում է արձանագրություն:

4. Եթե իրեղեն ապացույցը երկարատև պահելը կարող է վտանգավոր լինել մարդու կյանքի, առողջության կամ շրջակա միջավայրի համար, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ և օրենսդրությամբ սահմանված կարգով համապատասխան հետազոտություններն անցկացնելուց այն հանձնվում է տեխնոլոգիական վերամշակման կամ ոչնչացվում է: Իրեղեն ապացույցի տեխնոլոգիական վերամշակման կամ ոչնչացման մասին կազմվում է արձանագրություն:

5. Եթե իրեղեն ապացույցը մեծածավալության, մեծաքանակության կամ այլ պատճառներով չի կարող պահվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի հետ կամ դրա պահպանման ծախսերը ողջամտորեն արդարացված չեն, ապա այդ ապացույցը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ՝

1) վերադարձվում է օրինական տիրապետողին, եթե դա չի կարող վնասել պատշաճ ապացուցմանը կամ եթե դրա չվերադարձնելը վնաս կպատճռի օրինական տիրապետողի կամ այլ անձանց իրավունքներին և օրինական շահերին.

2) լուսանկարահանվում կամ տեսանկարահանվում է, հնարավորության դեպքում նաև կնքվում է, և պահվում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ սահմանված վայրում, իսկ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործին կցվում է այդ իրեղեն ապացույցի գտնվելու վայրի մասին փաստաթուղթ.

3) օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հանձնվում է իրացման, որից ստացած միջոցները փոխանցվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի դեպոզիտային հաշվին՝ սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ժամկետը:

6. Իրեղեն ապացույց հանդիսացող դրամը, արժեթղթերը կամ այլ արժեքները՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ վերադարձվում են օրինական տիրապետողին, եթե դա չի կարող վնասել պատշաճ ապացուցմանը կամ եթե անհատական հատկանիշներն ապացուցման համար նշանակություն չունեն.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ պահպանման են հանձնվում բանկին կամ այլ վարկային կազմակերպությանը,

3) պահվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի հետ, եթե անհատական հատկանիշներն ապացուցման համար նշանակություն ունեն:

7. Սույն հոդվածով սահմանված իրեղեն ապացույցը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի հետ պահպանելու անհնարինության դեպքերում գործին հնարավորության դեպքում կցվում է տվյալ իրեղեն ապացույցի նմուշը:

8. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործին կցված իրեղեն ապացույցի նկատմամբ իրավունքի մասին վեճը ենթակա է քննության քաղաքացիական դատավարության կարգով, ապա տվյալ առարկան պահվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի հետ մինչև քաղաքացիական գործով վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելը:

9. Իրեղեն ապացույցների տնօրինման հարցը լուծվում է հետևյալ կանոններով՝

1) վարչական իրավախախտում կատարած անձին պատկանող վարչական իրավախախտման գործիքները բռնագրավվում են կամ հանձնվում են

համապատասխան հաստատություն կամ ոչնչացվում են, իսկ անզգույշ վարչական իրավախախտման դեպքում՝ վերադարձվում են սեփականատիրոջը:

2) շրջանառությունից հանված առարկաները հանձնվում են համապատասխան հաստատություն կամ ոչնչացվում են:

3) արժեք չներկայացնող առարկաները շահագրգիռ անձի միջնորդությամբ տրվում են նրան, իսկ միջնորդության բացակայության դեպքում՝ ոչնչացվում:

4) վարչական իրավախախտմամբ ձեռքբերված դրամը, այլ արժեքները և գույքը, ինչպես նաև դրանցից ստացված եկամուտները վերադարձվում են սեփականատիրոջը, բացառությամբ օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերի:

5) փաստաթղթերը պահվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործում, իսկ շահագրգիռ անձի միջնորդությամբ տրվում են այդ անձին:

6) մյուս առարկաները հանձնվում են սեփականատիրոջը, իսկ եթե սեփականատերը հայտնի չէ, ապա սեփականության իրավունքով հանձնվում են պետությանը:

7) սույն օրենսգրքի 64-րդ հոդվածով սահմանված գույքը ենթակա է բռնագրավման՝ բացառությամբ սույն մասի 4-րդ կետով նախատեսված դեպքերի:

10. Իրեղեն ապացույցները սույն հոդվածով սահմանված կարգով տնօրինվում են սույն օրենսգրքով սահմանված վարութային գործողությունները կատարելուց հետո:

Հոդված 92. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմվող արձանագրությունները

1. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմվող արձանագրություններն են՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված գրավոր կազմված փաստաթղթերը, որոնք արտացոլում են վարութային գործողությունների կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողության կատարման ընթացքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները, այդ թվում՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ հաղորդում ընդունելու արձանագրությունը:

Հոդված 93. Այլ փաստաթղթերը

1. Փաստաթուղթ է թղթային, մագնիսական, էլեկտրոնային կամ այլ կրիչի վրա բառային, թվային, գծագրական կամ այլ նշանային ձևով արված ցանկացած գրառում կամ պատկեր, որը պարունակում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքների մասին տվյալներ:

2. Եթե սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված փաստաթուղթը պարունակում է սույն օրենսգրքի 90-րդ հոդվածով սահմանված հատկանիշներ, ապա այն ճանաչվում է որպես իրեղեն ապացույց:

Հոդված 94. Փաստաթղթերի պահպանումը

1. Փաստաթուղթը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից կցվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործին և պահվում գործի հետ:

2. Այն դեպքում, երբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործին կցված փաստաթղթերն անհրաժեշտ են դրանց օրինական տիրապետողին, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը նրան ժամանակավոր տրամադրում է այդ փաստաթղթերը կամ թույլատրում է դրանք պատճենահանել:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումն անբողոքարկելի դառնալուց հետո վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործում առկա փաստաթղթերի բնօրինակները, վերադարձվում են նրանց օրինական տիրապետողներին: Այդ դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործում պահվում է փաստաթղթի պատճենը, որի ճշտությունը հաստատում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը:

Հոդված 95. Ապացուցումը

1. Ապացուցումը՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքներ բացահայտելու նպատակով ապացույցներ հավաքելը, ստուգելը և գնահատելն է:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում հավաքված ապացույցները ենթակա են բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ ստուգման՝ ձեռք բերված ապացույցի վերլուծության, այն այլ ապացույցների հետ համադրելու, նոր ապացույցներ հավաքելու, ապացույցների ձեռքբերման աղբյուրները ստուգելու միջոցով:

3. Յուրաքանչյուր ապացույց ենթակա է գնահատման վերաբերելիության, թույլատրելիության, հավաստիության, իսկ բոլոր ապացույցներն իրենց համակցությամբ՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի լուծման համար բավարարության տեսանկյունից:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն ապացույցները գնահատում է դրանց համակցության մեջ՝ դրանց բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննության վրա հիմնված ներքին համոզմամբ:

5. Ոչ մի ապացույց նախապես հաստատված ապացույցի ուժ չունի: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից չպետք է

որևէ ապացույցի մյուսների նկատմամբ առավել կամ նվազ նշանակություն տրվի՝ մինչև դրանց հետազոտումը պատշաճ իրավական ընթացակարգի շրջանակներում:

ԳԼՈՒԽ 13.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱՒԱՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 96. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի հարուցումը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի հարուցման առիթներն են՝

1) առերևույթ վարչական իրավախախտման մասին ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց հաղորդումները.

2) առերևույթ վարչական իրավախախտման մասին պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների (այդ թվում՝ օտարերկրյա) կամ դրանց պաշտոնատար անձանց հաղորդումները.

3) վարչական իրավախախտման փաստի հայտնաբերումը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից իր լիազորություններն իրականացնելիս, այդ թվում՝ հատուկ տեխնիկական միջոցների օգնությամբ:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու՝ սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված առիթների առկայության դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր է հարուցել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ:

3. Զանգվածային լրատվության միջոցներով առերևույթ վարչական իրավախախտման մասին հրապարակված տեղեկությունները կարող են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի համար վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու առիթ հանդիսանալ:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը հարուցվում է՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրություն տեղում կազմելու պահից.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու մասին որոշում կայացնելու պահից.

3) անձին սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ձերբակալելու պահից.

4) եթե օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով իրականացված ստուգման կամ ուսումնասիրության արդյունքում վարչական իրավախախտման փաստ է հայտնաբերվել՝ ստուգման ակտ կազմելու պահից:

5. Մինչ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի հարուցումը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը առերևույթ վարչական իրավախախտման կատարման փաստի հավաստիությունը

ստուգելու նպատակով կարող է կատարել ուսումնասիրություններ, ստուգումներ, մշտադիտարկումներ, կամ այլ վերահսկողական գործառույթներ այդ թվում՝ պահանջել և ստանալ տեղեկություններ, որոնք չեն կարող ներառել այնպիսի գործողություններ, որոնք խախտում կամ սահմանափակում են ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքներն ու ազատությունները:

Հոդված 97. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրությունը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրությունը կազմվում է վարչական իրավախախտման բացահայտումից անմիջապես հետո՝ սույն օրենսգրքի 96-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով սահմանված դեպքում՝ բացառությամբ սույն օրենսգրքի 96-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ և 4-րդ կետերով սահմանված դեպքերի:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրությունը կարող է կազմվել նաև տեղում վարչական իրավախախտումը կատարելու վայրում՝ կասկածյալի ներկայությամբ:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրության մեջ նշվում են՝

1) արձանագրությունը կազմելու ամսաթիվը, տարեթիվը, վայրը, ժամանակը.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի անվանումը, արձանագրությունը կազմող անձի պաշտոնը, անունը, հայրանունը, ազգանունը,

3) կասկածյալի (իրավաբանական անձի դեպքում՝ ներկայացուցչի) անունը (իրավաբանական անձի անվանումը), ազգանունը, բնակության վայրը (գտնվելու վայրը), իսկ սույն օրենսգրքի 32-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների դեպքում՝ ՀՎՀՀ-ն՝ առկայության դեպքում, ԱԱՀ վճարողների դեպքում՝ նաև ԱԱՀ վճարողի հաշվառման համարը, արձանագրությունը կազմելու պահին այդ տեղեկությունները հայտնի լինելու դեպքում.

4) վարչական իրավախախտման կատարման վայրը, ժամանակը (տարեթիվը, ամիսը, օրը, ժամը) և նկարագրությունը, սույն օրենսգրքի այն հոդվածը կամ հոդվածի մասը, որը պատասխանատվություն է նախատեսում տվյալ վարչական իրավախախտման համար, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու առիթը.

5) վկաների և տուժողների անունները, ազգանունները և հասցեները, եթե այդպիսիք կան,

6) կասկածյալի (իրավաբանական անձի դեպքում՝ ներկայացուցչի) ցուցմունքները, եթե վերջինս ներկա է արձանագրության կազմմանը.

7) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար անհրաժեշտ այլ տեղեկությունները:

4. Սույն հոդվածով սահմանված արձանագրությունը կազմելիս պահպանվում են սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի սահմանված կանոնները՝ սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ:

5. Եթե սույն հոդվածով սահմանված արձանագրության կազմմանը ներկա է նաև տուժողը, ապա կասկածյալին վերաբերող սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կանոնները վերաբերում են նաև տուժողին: Տուժողի ներկա չլինելու դեպքում արձանագրության պատճենը ուղարկվում է նրան այն կազմելուց հետո 3-օրյա ժամկետում:

6. Սույն հոդվածով սահմանված արձանագրությունը կազմելուց հետո 3-օրյա ժամկետում այն ուղարկվում է տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության համար լիազորված մարմնին, եթե արձանագրությունը կազմող պաշտոնատար անձը լիազորված չէ գործի քննություն իրականացնելու համար:

7. Եթե վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմվում է փաստաթուղթ, որը պարունակում է սույն հոդվածով վարչական արձանագրությանը ներկայացվող պահանջներին բավարարող տեղեկություններ, ապա այդ փաստաթուղթը նույնպես համարվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրություն:

Հոդված 98. Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց հաղորդումները

1. Առերևույթ վարչական իրավախախտման մասին ֆիզիկական անձի հաղորդումը կարող է լինել գրավոր կամ բանավոր: Բանավոր հաղորդման վերաբերյալ կազմվում է առանձին արձանագրություն, որը ստորագրում են հաղորդում ներկայացնողը և հաղորդումն ընդունող պաշտոնատար անձը:

2. Հաղորդման մեջ պետք է նշվի հաղորդում ներկայացնողի անունը, ազգանունը, հայրանունը, ծննդյան թիվը, բնակության հասցեն, նրա առնչությունը վարչական իրավախախտմանը և իրազեկման աղբյուրը, ինչպես նաև տեղեկություններ նրա կողմից ներկայացված անձը հաստատող փաստաթղթերի մասին:

3. Եթե հաղորդում ներկայացնող ֆիզիկական անձի 16 տարին լրացել է, ապա նա նախազգուշացվում է սուտ հաղորդման համար սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական պատասխանատվության մասին, ինչը հաստատում է իր ստորագրությամբ:

4. Իրավաբանական անձի հաղորդումը պետք է լինի գրավոր, ձևաթղթի վրա շարադրված պաշտոնական նամակի ձևով և ստորագրված լինի իրավաբանական անձի գործադիր մարմնի կողմից: Հաղորդումը պետք է պարունակի այն ներկայացրած իրավաբանական անձի լրիվ անվանումը, հասցեն, ինչպես նաև իրավաբանական անձի առնչությունը վարչական իրավախախտմանը և բացահայտի իրազեկման աղբյուրը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

5. Գրավոր հաղորդումը կարող է ուղարկվել նաև փոստով: Գրավոր հաղորդումը պետք է ունենա նամակի, վավերացված հեռագրի, հեռախոսագրի, ռադիոգրի, էլեկտրոնային փոստի կամ հաղորդումների այլ ընդունված ձև:

6. Հաղորդմանը կարող են կցվել վարչական իրավախախտման կատարումը հաստատող նյութեր, այդ թվում՝ լուսանկարներ, տեսագրություններ, ձայնագրություններ և այլն:

7. Սույն հոդվածը, բացառությամբ 3-րդ մասի, տարածվում է նաև հաղորդում ներկայացնողի կողմից կատարված վարչական իրավախախտման մասին հաղորդման վրա:

8. Եթե զանգվածային լրատվության միջոցը հաղորդում է ներկայացնում, ապա հաղորդումը ներկայացվում է սույն հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 99. Պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ դրա պաշտոնատար անձի հաղորդումը

1. Պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ դրա պաշտոնատար անձի հաղորդումը պետք է ունենա ձևաթղթի վրա շարադրված և կնիքով հաստատված պաշտոնական նամակի, վավերացված հեռագրի, հեռախոսագրի, ռադիոգրի, էլեկտրոնային փոստի կամ հաղորդումների այլ ընդունված ձև: Հաղորդմանը կարող են կցվել այն հաստատող նյութեր:

2. Հաղորդումը պետք է պարունակի այն ներկայացրած պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի անվանումը և հասցեն կամ համապատասխան պաշտոնատար անձի անունը, ազգանունը, պաշտոնը, ինչպես նաև բացահայտի համապատասխան մարմնի կամ պաշտոնատար անձի այն գործունեությունը, որի իրականացման ընթացքում նրան հայտնի է դարձել առերևույթ վարչական իրավախախտման փաստը: Հաղորդմանը կարող են կցվել այն հաստատող նյութեր, այդ թվում՝ լուսանկարներ, տեսագրություններ, ձայնագրություններ և այլն:

3. Քրեական գործ չհարուցելու կամ քրեական վարույթը կարճելու որոշում կայացնելու դեպքում, երբ անձի գործողություններում առկա են վարչական իրավախախտման հատկանիշներ, քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը նման որոշում կայացնելուց ոչ ուշ, քան 3-օրյա ժամկետում՝ համապատասխան անհրաժեշտ նյութերով այն ուղարկում է վարչական մարմին՝ ըստ ենթակայության:

Հոդված 100. Հաղորդումների քննարկման արդյունքում ընդունվող որոշումները

1. Հաղորդում ստանալու յուրաքանչյուր դեպքում ընդունվում է հետևյալ որոշումներից մեկը՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու մասին.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելը մերժելու մասին.

3) հաղորդումն ըստ ենթակայության ուղարկելու մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված որոշում կայացնելու դեպքում որոշման պատճենը 3-օրյա ժամկետում ուղարկվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներին:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կամ 3-րդ կետերով նախատեսված որոշում կայացնելու դեպքում՝ որոշման պատճենը 3-օրյա ժամկետում ուղարկվում է հաղորդում ներկայացրած անձին:

Հոդված 101. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու մասին որոշումը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու մասին որոշման մեջ նշվում են՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի անվանումը.

2) որոշումը կազմելու վայրը և ժամանակը (տարեթիվը, ամիսը, օրը).

3) որոշումը կազմող պաշտոնատար անձի պաշտոնը, անունը, ազգանունը և հայրանունը.

4) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու առիթը.

5) վարչական իրավախախտման փաստը վկայող ապացույցները (առկայության դեպքում).

6) վարչական իրավախախտման կատարման վայրը, ժամանակը (տարեթիվը, ամիսը, օրը, ժամը) և նկարագրությունը, սույն օրենսգրքի այն հոդվածը կամ մասը, որը պատասխանատվություն է սահմանում տվյալ վարչական իրավախախտման համար.

7) կասկածյալի (իրավաբանական անձի դեպքում՝ ներկայացուցչի) անունը (իրավաբանական անձի անվանումը), ազգանունը, բնակության վայրը (գտնվելու վայրը), իսկ սույն օրենսգրքի 32-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների դեպքում՝ ՀՎՀՀ-ն՝ առկայության դեպքում, ԱԱՀ վճարողների դեպքում՝ նաև ԱԱՀ վճարողի հաշվառման համարը, արձանագրությունը կազմելու պահին այդ տեղեկությունները հայտնի լինելու դեպքում.

8) վկաների և տուժողների (իրավաբանական անձի դեպքում՝ ներկայացուցչի) անունները, ազգանունները և հասցեները, եթե այդպիսիք կան,

9) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար անհրաժեշտ այլ տվյալներ:

Հոդված 102. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքի ամրագրումը և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքը և դրա արդյունքներն ամրագրվում են արձանագրություններում:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքն ամրագրելիս կարող են կատարվել լուսանկարահանում, ձայնագրում, տեսագրում, ինչպես նաև գույքագրում և չափագրում: Տեխնիկական միջոցների կիրառման արդյունքում ստացված լուսանկարները, ձայնագրությունները, տեսագրությունները, կազմված գծագրերը, պլանները կցվում են արձանագրությանը:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի բոլոր նյութերը, այդ թվում՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումները, վարչական հարկադրանքի օժանդակ միջոցների կիրառման որոշումներն ու արձանագրությունները, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրությունը և վարույթային գործողությունների արձանագրությունները պահվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործում:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործերը համարակալվում են: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի համարն անփոփոխ է և ներառում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի անվան առաջին տառերը ներառող կոդը, գործի հերթական համարը, տարեթվի վերջին երկու թվերը: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ղեկավարը կարող է սահմանել վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերի դասակարգիչներ: Նման դասակարգիչներ սահմանված լինելու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի համարը տարեթվի վերջին երկու թվերից առաջ ներառում է նաև դասակարգչի համարը: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի հերթական համարները համարակալվում են յուրաքանչյուր տարվա հունվարի մեկից:

5. Այն առարկաները և փաստաթղթերը, որոնք իրենց բնույթով կամ մեծածավալությամբ չեն կարող պահվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործում, պահվում են այդ գործից առանձին՝ որպես նրա անբաժան մաս, իսկ դրանց ցուցակը կցվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործին:

Հոդված 103. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթների միացումը և անջատումը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն իր որոշմամբ կարող է մեկ վարույթի շրջանակներում միացնել նույն անձի կողմից կատարված մեկից ավելի վարչական իրավախախտումների կամ մեկից ավելի անձանց կողմից կատարված համասեռ կամ նույն վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթները, եթե այն չի կարող բացասաբար անդրադառնալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինների սույն օրենսգրքով սահմանված ենթակայության, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի լրիվության և օբյեկտիվության վրա:

2. Մեկից ավելի անձանց կողմից մեկ կամ մեկից ավելի վարչական իրավախախտումների կապակցությամբ հարուցված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն անջատվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ, եթե այն անհրաժեշտ է վարույթի հանգամանքներից ելնելով և չի կարող բացասաբար անդրադառնալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինների սույն օրենսգրքով սահմանված ենթակայության, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի լրիվության ու օբյեկտիվության վրա:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթները միացնելու կամ անջատելու վերաբերյալ որոշումների մասին 3-օրյա ժամկետում ծանուցվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցները:

Հոդված 104. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմվող արձանագրությունները

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում կազմվող արձանագրության մեջ նշվում են՝

1) արձանագրությունը կազմելու ամսաթիվը, տարեթիվը, վայրը ու ժամանակը,

2) վարույթային գործողության կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողության կատարման վայրը, օրը, ամիսը, տարեթիվը, սկսելու և ավարտելու ժամանակը.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի անվանումը, արձանագրությունը կազմող անձի պաշտոնը, անունը, հայրանունը, ազգանունը.

3) վարույթային գործողությանը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողությանը մասնակցող յուրաքանչյուր անձի ազգանունը, անունը, հայրանունը, ծննդյան տարեթիվն ու ամսաթիվը, կարգավիճակը, անհրաժեշտության դեպքում՝ հասցեն և այլ տվյալներ:

2. Արձանագրության մեջ նշվում են տեղեկություններ այն կազմելու ընթացքում կիրառված տեխնիկական (տեսաձայնագրման, ձայնագրման, տեսանկարահանման) միջոցների, դրանց օգտագործման կարգի և պայմանների, այն օբյեկտների, որոնց նկատմամբ տեխնիկական միջոցները կիրառվել են, և ստացված արդյունքների, ինչպես նաև վարչական վարույթին մասնակցող անձանց՝ տեխնիկական միջոցների կիրառման մասին նախազգուշացնելու վերաբերյալ:

3. Արձանագրությունը կազմվում է ձեռագիր կամ համակարգչային եղանակով: Արձանագրության տեքստը պետք է գրված լինի պարզ, հստակ և ընթեռնելի: Արձանագրության տեքստում ջնջումները, լրացումներն ու ուղղումները, դիտողությունները պետք է լինեն ծանոթագրված, դրանում չպետք է թողնվեն դատարկ և հետագայում լրացման համար նախատեսված չլրացված մասեր կամ այլ չծանոթագրված ուղղումներ:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող գործողություններն արձանագրության մեջ նկարագրվում են այն հաջորդականությամբ, որով դրանք տեղի են ունեցել: Արձանագրության մեջ նշվում են նաև համապատասխան գործողության արդյունքում ձեռք բերված և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները, շարադրվում են վարույթային գործողության կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողության մասնակիցների դիտողությունները:

5. Արձանագրությունը ներկայացվում է վարութային գործողությանը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողությանը մասնակցած անձանց՝ ծանոթացման համար: Նշված անձանց բացատրվում է արձանագրությունում դիտողություններ կատարելու իրենց իրավունքը: Արձանագրությունում դիտողություններ կատարելու վերաբերյալ բոլոր հայտարարությունները ստորագրում են նշված գործողությանը մասնակցած անձինք:

6. Արձանագրության բոլոր էջերը ստորագրում են այն կազմող անձը և վարութային գործողությանը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողությանը մասնակցող անձինք:

7. Վարութային գործողությանը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողությանը մասնակցած որևէ անձի՝ արձանագրությունը ստորագրելուց հրաժարվելու դեպքում այն կազմող անձը արձանագրությունում այդ մասին կատարում է համապատասխան գրառում: Արձանագրությունը ստորագրելուց հրաժարվող անձին հնարավորություն է տրվում բացատրելու հրաժարման պատճառները կամ պատճառները բացատրելուց հրաժարվելը, ինչը նույնպես արձանագրվում է: Եթե վարութային գործողության կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողության մասնակիցը ֆիզիկական թերությունների կամ առողջական վիճակի կամ անգրագիտության հետևանքով զրկված է արձանագրությունն անձամբ ստորագրելու հնարավորությունից, ապա արձանագրությունը տվյալ անձին ծանոթության է ներկայացվում այդ գործողության մյուս մասնակիցների ներկայությամբ, որոնք իրենց ստորագրություններով հաստատում են արձանագրության բովանդակության համապատասխանությունն իրականությանը և համապատասխան անձի կողմից այն ստորագրելու անհնարինությունը:

8. Արձանագրությունը պետք է բովանդակի գրառումներ՝ վարութային գործողության կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողության մասնակիցներին՝ իրենց իրավունքներն ու պարտականությունները բացատրելու, պարտականությունները չկատարելու հետևանքները պարզաբանելու մասին, ինչը հավաստվում է վարութային գործողությանը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ մասնակիցների ստորագրություններով:

9. Արձանագրությունը կազմող պաշտոնատար անձը արձանագրությունը կազմելիս կասկածյալին բացատրում է նրա իրավունքներն ու պարտականությունները, ինչի մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ: Արձանագրությունը տրամադրվում է կասկածյալին ծանոթացման համար, և նրան բացատրվում է նաև արձանագրությունում դիտողություններ ներկայացնելու իր իրավունքի մասին, որոնք ներկայացնելու դեպքում ներառվում են արձանագրության մեջ: Եթե կասկածյալը հրաժարվում է արձանագրությունը ստորագրելուց, ապա այդ մասին կատարվում է համապատասխան գրառում: Արձանագրությունը ստորագրելուց հրաժարվող անձն

իրավունք ունի բացատրել հրաժարման պատճառները, ինչը ներառվում է արձանագրության մեջ, ինչպես նաև ներկայացնել արձանագրությանը կցվող դիտողություններ արձանագրության բովանդակության վերաբերյալ: Եթե կասկածյալը ֆիզիկական թերությունների կամ առողջական վիճակի կամ անգրագիտության հետևանքով զրկված է արձանագրությունն անձամբ ստորագրելու հնարավորությունից, ապա ստորագրելու անհնարինության մասին նշում է կատարվում արձանագրությունը մեջ: Արձանագրությունը կազմելուց անմիջապես հետո մեկ օրինակը ստորագրությամբ առձեռն հանձնվում է կասկածյալին: Եթե կասկածյալը հրաժարվում է ստանալ արձանագրության օրինակը, այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ:

10. Վարության գործողության կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողությունների կատարման կարգը կանոնակարգող նորմերով կարող են նախատեսվել կոնկրետ վարության գործողության կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողության արձանագրությանը ներկայացվող լրացուցիչ պահանջներ:

Հոդված 105. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը բացառող հանգամանքները և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճելու հիմքերը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ չի կարող հարուցվել, իսկ հարուցված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը ենթակա է կարճման, եթե՝

1) բացակայում է վարչական իրավախախտման դեպքը կամ զանցակազմը.

2) նույն արարքի առնչությամբ հարուցվել է քրեական վարույթ կամ նույն արարքի համար անձը ենթարկվել է քրեական պատասխանատվության.

3) կասկածյալը սույն օրենսգրքի ընդհանուր կամ հատուկ մասի դրույթների ուժով ենթակա է ազատման վարչական պատասխանատվությունից.

4) կասկածյալը վարչական իրավախախտումը կատարելու պահին չի հասել վարչական պատասխանատվության համար սահմանված տարիքին.

5) ուժը կորցրել է տվյալ վարչական իրավախախտման համար վարչական պատասխանատվություն սահմանող սույն օրենսգրքի հատուկ մասի համապատասխան նորմը.

6) անցել է վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը.

7) կասկածյալի նկատմամբ առկա է նույն արարքի համար վարչական տույժ նշանակելու, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճելու որոշում.

8) կասկածյալը մահացել է, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն անհրաժեշտ է մահացածի իրավունքների վերականգնման համար.

9) իրավաբանական անձը լուծարվել է.

10) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը հարուցվել է սույն օրենսգրքով չնախատեսված աղբյուրից ստացված հաղորդման հիման վրա.

11) անձը օգտվում է վարչական պատասխանատվության ենթարկվելու անձեռնմխելիությունից և իրավասու մարմինը պատշաճ իրավական ընթացակարգի արդյունքում նրան չի գրկել այդ անձեռնմխելիությունից:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճվում է նաև, եթե՝

1) սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կասեցնելու օրվանից անցել է մեկ տարի, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 106-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով և 107-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դեպքերի.

2) բեկանվում է տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ այդ վարույթով վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումները.

3) սույն օրենսգրքի 16-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված կարգով վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի նյութերը հանձնվում է համապատասխան իրավասու մարմիններին՝ այդ մասով սահմանված անձանց կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը լուծելու համար:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի կարճման մասին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը կայացնում է որոշում, որը 3-օրյա ժամկետում ուղարկվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներին:

Հոդված 106. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի կասեցման հիմքերը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը պարտավոր է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն ամբողջությամբ կամ համապատասխան մասով կասեցնել, եթե՝

1) հայտնի չէ վարչական իրավախախտում կատարած անձը.

2) անձը թաքնվել է կամ նրա բնակության կամ գտնվելու վայրն այլ պատճառներով պարզված չէ, եթե առանց նրա մասնակցության վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի իրականացումն անհնար է.

3) անձը հիվանդ է այնպիսի ծանր հիվանդությամբ կամ գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության սահմաններից դուրս, որի պատճառով չի կարող մասնակցել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին, եթե առանց նրա մասնակցության վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի իրականացումն անհնար է.

4) անձը օգտվում է վարչական պատասխանատվության ենթարկվելու անձեռնմխելիությունից.

5) գործում է անհաղթահարելի ուժ, որը ժամանակավորապես խոչընդոտում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքին:

6) անհնարին է տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի արդյունքում որոշման ընդունումը մինչև սահմանադրական, վարչական, քաղաքացիական կամ քրեական դատավարության կարգով քննվող գործով որոշում կայացնելը:

7) փորձագիտական եզրակացություն տալու համար անհրաժեշտ է ավելի երկար ժամանակ, քան սույն օրենսգրքով սահմանված վաղեմության ժամկետի ավարտը՝ մինչև համապատասխան փորձագիտական եզրակացությունն ստանալը:

8) ստուգումների կամ ուսումնասիրությունների իրականացման համար անհրաժեշտ է ավելի երկար ժամանակ, քան սույն օրենսգրքով սահմանված վաղեմության ժամկետի ավարտը՝ մինչև համապատասխան ստուգման կամ ուսումնասիրության ավարտը:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կարող է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կասեցնել նաև սույն օրենսգրքով նախատեսված այլ դեպքերում:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարող է կասեցվել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար անհրաժեշտ հնարավոր բոլոր գործողությունները կատարելուց հետո:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կասեցվում է մինչև այն կասեցնելու հիմք հանդիսացած հանգամանքները վերանալը: Դրանց վերանալուց հետո վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը վերսկսվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ:

Հոդված 107. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերը քրեական հետապնդման մարմնին հանձնելը

1. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը գալիս է այն եզրակացության, որ կատարված արարքը պարունակում է առերևույթ հանցագործության հատկանիշներ, ապա սույն օրենսգրքի 105-րդ հոդվածով սահմանված կարգով կասեցնում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը և այդ վարույթի նյութերը իր պատճառաբանված որոշմամբ անհապաղ հանձնում համապատասխան քրեական հետապնդման մարմնին: Որոշման պատճենը կայացումից հետո 3-օրյա ժամկետում ուղարկվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներին:

2. Եթե քրեական հետապնդման մարմինը օրենքով սահմանված կարգով մերժում է քրեական գործի հարուցումը, ապա քրեական հետապնդման մարմնից որոշումը՝ անհրաժեշտ նյութերով ստանալու պահից սույն օրենսգրքի 106-րդ հոդվածով սահմանված կարգով կասեցված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը վերսկսվում է:

3. Եթե քրեական հետապնդման մարմինը օրենքով սահմանված կարգով հարուցում է քրեական գործ, ապա կասեցված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը քրեական հետապնդման մարմնից որոշումը ստանալու պահից սույն օրենսգրքի 105-րդ հոդվածով սահմանված կարգով ենթակա է կարճման: Հարուցված տվյալ քրեական գործը օրենքով սահմանված կարգով կարճելու դեպքում, երբ անձի գործողություններում առկա են վարչական իրավախախտման հատկանիշներ, քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը նման որոշում կայացնելուց ոչ ուշ, քան 3-օրյա ժամկետում այն՝ համապատասխան անհրաժեշտ նյութերով ուղարկում է վարչական մարմին՝ ըստ ենթակայության՝ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ սույն օրենսգրքի 105-րդ հոդվածով սահմանված կարգով կարճված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթը վերսկսելու համար:

Հոդված 108. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերը ըստ ենթակայության ուղարկելու մասին որոշում

1. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը պարզում է, որ տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնելու իրավասությամբ օժտված չէ, ապա անհապաղ որոշում է կայացնում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերն ըստ ենթակայության ուղարկելու մասին՝ նշելով այն վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, որին ուղարկվում է տվյալ վարույթը, և որոշման պատճենը կայացումից հետո 3-օրյա ժամկետում ուղարկում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներին:

Հոդված 109. Դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հայցադիմում դատարան ներկայացնելու մասին որոշումը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու պահից մեկ ամսյա ժամկետում որոշում է կայացնում դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հայցադիմում դատարան ներկայացնելու մասին, սույն օրենսգրքի 79-րդ հոդվածով սահմանված դեպքերում:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված հայցադիմումը դատարան է ներկայացվում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար անհրաժեշտ վարութային կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ այլ գործողությունները կատարելուց հետո:

3. Սույն հոդվածով սահմանված դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու ներկայացված հայցադիմումի քննությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով:

Հոդված 110. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննություն նշանակելու մասին որոշումը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննություն նշանակելու մասին որոշումը պետք է բովանդակի վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասին տվյալները, հրավիրվող անձանց ցանկը և նրանց կարգավիճակը, տեղեկություններ գործի քննության տեղի և ժամանակի մասին, գործի քննությանը չներկայանալու հետևանքների մասին և սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում դռնփակ քննություն անցկացնելու մասին:

Հոդված 111. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության հրապարակայնությունը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը պետք է անցկացվի դռնբաց՝ բացառությամբ սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերի:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը կամ դրա մի մասը կարող է անցկացվել դռնփակ հասարակական կարգի, պետական անվտանգության, բարոյականության, օրենքով պահպանվող գաղտնիքի, մասնակիցների մասնավոր կյանքի կամ անչափահասների պաշտպանության նպատակով:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնի որոշումները բոլոր դեպքերում հրապարակվում են: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը դռնփակ անցկացնելու դեպքում չեն հրապարակվում որոշման այն մասերը, որոնք հիմք են հանդիսացել գործի քննությունը դռնփակ անցկացնելու համար:

Հոդված 112. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության վայրը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննվում է՝ ըստ վարչական իրավախախտման կատարման վայրի կամ ըստ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննող մարմնի գտնվելու վայրի: Տարածքային այլընտրանքային ենթակայության դեպքում կասկածյալի միջնորդությամբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը կարող է քննվել՝ ըստ նրա բնակության վայրի:

2. Սույն օրենսգրքի 447-467-րդ կամ 470-րդ հոդվածներով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերը կարող են քննվել նաև ըստ տրանսպորտային միջոցների կամ դրանք վարող անձանց հաշվառման վայրի:

Հոդված 113. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությանը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների չներկայանալու հետևանքները և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը հետաձգելը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների մասնակցությամբ:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը կարող է քննվել նրանց բացակայությամբ միայն այն դեպքերում, երբ նրանք միջնորդել են գործը քննել իրենց բացակայությամբ՝ ներկայացված փաստաթղթերի և նյութերի հիման վրա կամ, գործի քննության ժամանակի և վայրի մասին ծանուցված լինելով՝ չեն ներկայացրել գործի քննության հետաձգման մասին միջնորդություն կամ այդ միջնորդությունը մերժվել է:

3. Անհրաժեշտության դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն իր նախաձեռնությամբ կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակցի միջնորդությամբ կարող է պատճառաբանված որոշմամբ հետաձգել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը՝ ծանուցելով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանց:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին օժանդակող անձանց գործի քննությանը չներկայանալու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը, լսելով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների կարծիքները, նրանց բացակայությամբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննելու հնարավորության մասին, կայացնում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը շարունակելու կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը հետաձգելու մասին որոշում:

5. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք պատշաճ ծանուցվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի հաջորդ քննության ժամանակի և վայրի մասին:

Հոդված 114. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության կարգը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության ընթացքում՝

1) հայտարարվում է, թե ով է քննում գործը (կոլեգիալ կազմի դեպքում՝ ինչ կազմով է քննվում գործը), ինչ գործ է քննվում, ով է կասկածյալը:

2) պարզվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների և գործի քննությանը կանչված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին օժանդակող անձանց ներկայության կամ բացակայության փաստը, պարզվում նրանց բացակայության պատճառները, որի հիման վրա սույն

օրենսգրքով սահմանված կարգով ընդունվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը նրանց բացակայությամբ քննելու կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունը հետաձգելու մասին որոշում:

3) ստուգվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների ներկայացուցիչների, պաշտպանի լիազորությունները հավաստող փաստաթղթերը:

4) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությանը մասնակցող անձանց բացատրվում են նրանց իրավունքները և պարտականությունները:

5) քննարկվում և լուծվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների ներկայացրած միջնորդությունները և բացարկները:

6) հրապարակվում է վարչական իրավախախտման մասին արձանագրությունը, ստուգման ակտը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու մասին որոշումը:

7) հետազոտվում են ապացույցները:

8) լսվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցները:

9) անհրաժեշտության դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ իրականացվում են սույն օրենսգրքով նախատեսված այլ գործողություններ:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության վերաբերյալ կազմվում է արձանագրություն, որը ստորագրում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննող պաշտոնատար անձը (անձինք): Արձանագրությունը պետք է կազմվի գործի քննությունից հետո առնվազն երեք օրվա ընթացքում: Արձանագրությանը կարող են ծանոթանալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք և ներկայացնել դիտողություններ, որոնք ներառվում են այդ արձանագրության մեջ:

Հոդված 115. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արագացված վարույթը

1. Եթե կասկածյալը սույն օրենսգրքի 97-րդ հոդվածով կազմված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրությանը ծանոթանալուց հետո դիտողություններ չի ներկայացնում, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կարող է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը կայացնել արագացված կարգով՝ վարչական իրավախախտման արձանագրությունը կազմելուց անմիջապես հետո, եթե կասկածյալը չի առարկում:

2. Սույն հոդվածով սահմանված կարգը չի կիրառվում, եթե՝

1) այն կարող է ազդել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի լրիվության և օբյեկտիվության վրա,

2) նախագգուշացում և տուգանք վարչական տույժերի տեսակներից բացի, տվյալ վարչական իրավախախտման համար սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված է վարչական տույժի այլ տեսակ.

3) անձը օգտվում է վարչական պատասխանատվության ենթարկվելու անձեռնմխելիությունից

4) վարչական իրավախախտում կատարած անձը անչափահաս է:

3. Արագացված կարգով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշում կայացնելիս ապացույցների ընդհանուր կարգով սահմանված հետազոտություն չի կատարվում, իսկ մեղավորության հիմնավորվածությունը ենթակա չէ բողոքարկման, ինչի մասին գրավոր պարզաբանվում է կասկածյալը:

4. Արագացված կարգով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման կայացման արդյունքում կասկածյալի նկատմամբ նշանակվում է տվյալ վարչական իրավախախտման համար սույն օրենսգրքի հատուկ մասով սահմանված առավել մեղմ վարչական տույժի տեսակը կամ նվազագույն չափը, եթե նման չափ նախատեսված է սույն օրենսգրքի հատուկ մասով:

Հոդված 116. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումները

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության արդյունքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն ընդունում է հետևյալ որոշումներից մեկը՝

1) վարչական տույժ նշանակելու մասին.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճելու մասին.

3) վարույթն ըստ ենթակայության ուղարկելու մասին:

2. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության ընթացքում ի հայտ են գալիս սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի կասեցման հիմքեր, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննության արդյունքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը որոշում է ընդունում սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կասեցնելու կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կասեցնելու և նյութերը քրեական հետապնդման մարմինն հանձնելու մասին:

3. Սույն հոդվածով սահմանված որոշումը ստորագրում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննող պաշտոնատար անձը, իսկ կոլեգիալ մարմնի որոշումը՝ նիստին ներկա անդամները կամ կոլեգիալ մարմնի ղեկավարը:

4. Սույն հոդվածով սահմանված որոշման եզրափակիչ մասը հրապարակվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի քննությունից անմիջապես հետո: Որոշման պատճենը հրապարակումից հետո 3-օրյա ժամկետում ուղարկվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներին:

ԳԼՈՒԽ 14.
ՎԱՐՈՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հոդված 117. Յուցմունք տալու ընդհանուր կարգը

1. Յուցմունք վերցնելն իրականացվում է վարչական իրավախախտման կատարման վայրում կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի վարչական շենքում: Եթե տարիքի կամ հիվանդության պատճառով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմին անձի ներկայանալն անհնար է, ցուցմունք վերցնելը կատարվում է ցուցմունք տվողի գտնվելու վայրում:

2. Լսողական, խոսակցական կամ տեսողական խանգարումներ ունեցող անձից ցուցմունք վերցնելը կատարվում է նրա հաղորդակցության նշանները հասկացող կամ նրա հետ նշաններով բացատրվելու ունակ թարգմանչի մասնակցությամբ:

3. Յուցմունք տալու փաստը, ընթացքը և արդյունքները արտացոլվում են սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմված արձանագրությունում:

4. Յուցմունքը և առաջադրված հարցերին տրված պատասխանները գրի են առնվում առաջին դեմքով և հնարավորության սահմաններում բառացիորեն: Հարցերը, դրանց պատասխանները, ինչպես նաև հարցերին պատասխանելուց հրաժարվելու պատճառները գրի են առնվում նույն հաջորդականությամբ, ինչ տրվել են ցուցմունք տալու ընթացքում:

5. Յուցմունք տվող անձն իրավունք ունի ցուցմունք տալ բանավոր կամ ցուցմունքը գրել իր ձեռքով, որի մասին արձանագրության մեջ նշում է կատարվում: Գրավոր ցուցմունքին ծանոթանալուց հետո վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը նրան կարող է տալ լրացուցիչ հարցեր: Հարցերը և տրվող պատասխանները ներառվում են արձանագրության մեջ:

6. Յուցմունք տալու ավարտից հետո արձանագրությունը ցուցմունք տվող անձի ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

7. Յուցմունք վերցնելը չի կարող տևել անընդմեջ երեք ժամից, իսկ անչափահասի, ինչպես նաև հոգեկան կամ այլ ծանր հիվանդությամբ տառապող անձի դեպքում՝ երկու ժամից ավելի: Հոգեկան կամ այլ ծանր հիվանդությամբ տառապող անձի դեպքում բժշկական եզրակացության հիման վրա, իսկ անչափահասի դեպքում՝ մանկական հոգեբանի կամ մանկավարժի համաձայնությամբ՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձը կարող է սահմանել սույն հոդվածով նախատեսված ժամկետներից ավելի կարճ ժամկետներ:

Հոդված 118. Կասկածյալի ցուցմունք տալու կարգը

1. Կասկածյալը ցուցմունք է տալիս իրեն վերագրվող վարչական իրավախախտման և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող այլ հանգամանքների մասին:

2. Ցուցմունք վերցնելուց առաջ, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը կասկածյալին պարզաբանում է պաշտպանի մասնակցությամբ ցուցմունք տալու նրա իրավունքը կամ պաշտպանից հրաժարվելու իրավունքը, բացառությամբ սույն օրենսգրքով սահմանված պաշտպանի պարտադիր մասնակցության դեպքերի, և ստորագրությամբ տրամադրում սույն օրենսգրքով սահմանված նրա իրավունքների և պարտականությունների ցանկը, եթե այն մինչ այդ չի տրամադրվել:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը կասկածյալին բացատրում է լռելու նրա իրավունքը և պարզաբանում, որ այդ իրավունքից օգտվելը չի կարող մեկնաբանվել ի վնաս իրեն, ինչպես նաև հայտնում է, որ նրա ցուցմունքը կարող է օգտագործվել որպես ապացույց: Եթե կասկածյալը ցուցմունք տալու ցանկություն է հայտնում, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը նրան տեղեկացնում է ճիշտ ցուցմունք տալու պարտականության և նախազգուշացնում կեղծ ցուցմունք տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին: Այդ փաստը հավաստվում է կասկածյալի ստորագրությամբ:

4. Ձերբակալված կասկածյալից վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը պարտավոր է անհապաղ ցուցմունք վերցնել: Ցուցմունք տալուց առաջ կասկածյալին իր ցանկությամբ հնարավորություն է տրվում առանձին, խորհրդապահական կարգով (կոնֆիդենցիալ), անարգել տեսակցելու իր պաշտպանի հետ:

5. Անչափահաս կասկածյալից ցուցմունք վերցնելիս օրինական ներկայացուցչի, իսկ տասնչորս տարին չլրացած կասկածյալից ցուցմունք վերցնելիս նաև մանկական հոգեբանի կամ մանկավարժի մասնակցությունը պարտադիր է:

Հոդված 119. Վկայի ցուցմունք տալու կարգը

1. Վկան ցուցմունք տալու համար կանչվում է ծանուցագրով՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից՝ իր նախաձեռնությամբ կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակցի միջնորդությամբ:

2. Ցուցմունք տալու համար կանչված անձը պարտավոր է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմին ներկայանալ նշանակված ժամկետում անձը հաստատող փաստաթղթով կամ նախապես իրազեկել չներկայանալու պատճառները: Անհարգելի պատճառով չներկայանալու դեպքում անձը նախազգուշացվում է, որ չներկայանալու դեպքում սույն օրենսգրքով սահմանված

կարգով բերման կենթարկվի, որից հետո դարձյալ չներկայանալու դեպքում սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կարող է բերման ենթարկվել:

3. Վկայից կարելի է ցուցմունք վերցնել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքի, այդ թվում՝ կասկածյալի, տուժողի, այլ վկաների վերաբերյալ:

4. Վկան ցուցմունք է տալիս այլ վկաներից անջատ:

5. Ցուցմունք տալուց առաջ, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը հավաստիանում է վկայի ինքնության մեջ, տեղեկացնում, թե որ վարույթով է նա կանչվել: Վկան նախազգուշացվում է հարցերին ճշմարտացի պատասխանելու պարտականության, ցուցմունք տալուց հրաժարվելու, սուտ ցուցմունք տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին: Վկային պարզաբանվում է, իր տված ցուցմունքը կարող է օգտագործվել որպես ապացույց և որ նա պարտավոր չէ ցուցմունք տալ իր, ամուսնու կամ մերձավոր ազգականների վերաբերյալ: Այնուհետև, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը պարզում է կասկածյալի, տուժողի հետ վկայի փոխհարաբերության բնույթը և սկսում է հարցեր տալ:

6. Եթե վկան ցուցմունք տալու համար ներկայացել է փաստաբանի հետ, ապա փաստաբանն իրավունք ունի ներկա գտնվելու ցուցմունք վերցնելուն ու խորհրդատվություն տալ վկային, սակայն իրավասու չէ մեկնաբանելու նրա պատասխանները: Վկայի՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված իրավունքները խախտող հարցեր տալու կամ գործողություններ կատարելու դեպքերում փաստաբանն իրավունք ունի անելու հայտարարություններ, որոնք ներառվում են սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմված արձանագրությունում:

7. Եթե փաստաբանի հետ ցուցմունք տալուն ներկայանալու իրավունքի մասին պատշաճ ծանուցված վկան ցուցմունք տալուն ներկայացել է առանց փաստաբանի, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը պարտավոր չէ փաստաբան հրավիրելու հիմքով հետաձգել ցուցմունք վերցնելը:

8. Այն դեպքում, երբ վկան տվյալ վարույթին առնչվող մեկ այլ վարույթում կասկածյալ է, ապա այդ վկայից ցուցմունք վերցնելը կատարվում է սույն օրենսգրքի 116-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

9. Անչափահաս վկայից անկախ տարիքից, կարող է ցուցմունք վերցվել, եթե նա կարող է հաղորդել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող տեղեկություններ: Անչափահաս վկայի տարիքից ելնելով նրանից ցուցմունք վերցվում է անչափահասների համար հատուկ կահավորված սենյակում:

10. Տասնվեց տարին չլրացած վկային բացատրվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին առնչվող հանգամանքների մասին

ճշմարտացիորեն պատմելու նրա պարտականությունը, բայց նա չի նախազգուշացվում ցուցմունքներ տալուց հրաժարվելու կամ խուսափելու կամ սուտ ցուցմունքներ տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին:

11. Անչափահաս վկայից ցուցմունք վերցնելիս օրինական ներկայացուցչի, իսկ տասնչորս տարին չլրացած վկայից ցուցմունք վերցնելիս նաև մանկական հոգեբանի կամ մանկավարժի մասնակցությունը պարտադիր է:

Հոդված 120. Տուժողի ցուցմունք տալու կարգը

1. Տուժողից, ինչպես նաև անչափահաս տուժողից ցուցմունք վերցնելը կատարվում է վկայից, ինչպես նաև անչափահաս վկայից ցուցմունք վերցնելու համար՝ սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կանոններով:

2. Եթե տուժողը ցուցմունք տալու համար ներկայացել է ներկայացուցչի հետ, ապա ներկայացուցչին իրավունք ունի ներկա գտնվելու ցուցմունք վերցնելուն ու խորհրդատվություն տալ նրան, սակայն իրավասու չէ մեկնաբանելու նրա պատասխանները: Տուժողի՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված իրավունքները խախտող հարցեր տալու կամ գործողություններ կատարելու դեպքերում ներկայացուցչին իրավունք ունի անելու հայտարարություններ, որոնք ներառվում են սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմված արձանագրությունում:

3. Այն դեպքում, երբ տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի շրջանակներում տուժողն ունի նաև կասկածյալի կարգավիճակ, ապա այդ տուժողից ցուցմունք վերցնելը կատարվում է սույն օրենսգրքի 118-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 121. Փորձագետի ցուցմունք տալու կարգը

1. Ցուցմունք տալուց առաջ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը հավաստիանում է փորձագետի ինքնության մեջ, տեղեկացնում՝ որ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի կապակցությամբ է նա հրավիրվել և նախազգուշացնում է հարցերին ճշմարտացի պատասխանելու պարտականության, ցուցմունք տալուց հրաժարվելու, սուտ ցուցմունք տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին: Փորձագետին պարզաբանվում է նաև, որ իր տված ցուցմունքը կարող է օգտագործվել որպես ապացույց:

Հոդված 122. Փորձաքննություն նշանակելը

1. Փորձաքննություն նշանակվում և կատարվում է, երբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները պարզելու նպատակով անհրաժեշտ են գիտության, տեխնիկայի, արվեստի, արհեստի կամ այլ բնագավառում, այդ թվում՝ համապատասխան հետազոտությունների մեթոդիկայի բնագավառում հատուկ գիտելիքներ:

2. Փորձաքննությունը կատարվում է անկախ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանց մոտ հատուկ գիտելիքների առկայությունից:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը որոշում է կայացնում փորձաքննություն նշանակելու մասին: Փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշման մեջ պետք է նշվեն՝

1) առերևույթ վարչական իրավախախտման համառոտ նկարագրությունը, որի առնչությամբ պետք է կատարվի փորձաքննությունը.

2) փորձաքննություն նշանակելու հիմքերը.

3) փորձագիտական հիմնարկի անվանումը կամ այն անձի անունը, ազգանունը, որին հանձնարարվում է փորձաքննության կատարումը.

4) փորձագետին առաջադրվող հարցերը.

5) փորձաքննության համար անհրաժեշտ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերը:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը փորձաքննություն նշանակելու մասին իր կայացրած որոշումը, փորձաքննության համար անհրաժեշտ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերն ուղարկում է փորձագիտական հիմնարկի ղեկավարին, իսկ եթե փորձաքննությունը կատարվում է հիմնարկից դուրս, ապա՝ փորձագետին:

5. Եթե փորձաքննությունը կատարվում է փորձագիտական հիմնարկից դուրս, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշում կայացնելուց հետո իր մոտ է կանչում այն անձին, ում հանձնարարված է փորձաքննությունը, հավաստիանում է նրա ինքնության և ձեռնհասության մեջ, պարզում է փորձագետի հարաբերությունները կասկածյալի, տուժողի, հետ և ստուգում է, փորձագետին բացարկ հայտնելու հիմքերի առկայությունը:

6. Փորձագիտական հիմնարկի ղեկավարը, իսկ եթե փորձաքննությունը կատարվում է փորձագիտական հիմնարկից դուրս՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող պաշտոնատար անձը, փորձագետին ծանոթացնում է սույն օրենսգրքով նախատեսված նրա իրավունքներն ու պարտականությունները, նախազգուշացնում է փորձագիտական եզրակացություն տալուց հրաժարվելու կամ կեղծ եզրակացություն տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին, կազմակերպում է փորձաքննության կատարումը, սակայն իրավունք չունի փորձագետին տալ ցուցումներ, որոնք կանխորոշում են հետազոտությունների ընթացքը և հետևությունների բովանդակությունը:

7. Մինչև փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշումը կատարման ուղարկելը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը այն ծանոթացնում է կասկածյալին, տուժողին և բացատրում սույն հոդվածի 8-րդ մասով սահմանված նրանց իրավունքները:

8. Փորձաքննություն նշանակելիս ու կատարելիս կասկածյալը և տուժողը իրավունք ունեն՝

1) բացարկ հայտնել փորձագետին.

2) միջնորդել, որ փորձագետ նշանակվի իր մատնանշած անձանց թվից.

3) փորձագետի եզրակացության հետ համաձայն չլինելու դեպքում միջնորդել, որ նշանակվի լրացուցիչ կամ կրկնակի փորձաքննություն.

4) փորձագետին առաջադրել լրացուցիչ հարցեր.

5) ներկա գտնվել փորձաքննության կատարմանը.

6) պարզաբանումներ տալ փորձագետին.

7) ծանոթանալ փորձագետի եզրակացությանը.

8) մասնակցել իր միջնորդությամբ կատարվող՝ փորձագետից ցուցմունքներ վերցնելուն:

8. Փորձագետին առաջադրված հարցերը և տրված եզրակացությունը չեն կարող դուրս գալ փորձագետի հատուկ գիտելիքի սահմաններից:

9. Անհրաժեշտ հետազոտություններ կատարելուց հետո փորձագետը կազմում է գրավոր եզրակացություն և հաստատում է այն իր ստորագրությամբ, որն ուղարկվում է փորձաքննություն նշանակող անձին:

10. Փորձագետի եզրակացության մեջ պետք է նշված լինի՝ երբ, որտեղ, ում կողմից (անուն, ազգանուն, հայրանուն, կրթությունը, մասնագիտությունը, մասնագիտական աշխատանքային ստաժը, գիտական աստիճանը և կոչումը, զբաղեցրած պաշտոնը) և ինչի հիման վրա է կատարվել փորձաքննությունը, ովքեր են մասնակցել, վարույթի որ նյութերն է փորձագետն օգտագործել կամ հետազոտել, ինչպիսի հետազոտություններ են կատարվել, ինչպիսի մեթոդներ են կիրառվել, առաջադրված հարցերի հիմնավորված պատասխանները, վարույթի համար նշանակություն ունեցող այն հանգամանքները, որոնք պարզվել են փորձագետի նախաձեռնությամբ:

11. Փորձագետի եզրակացությանը պետք է կցվեն հետազոտված իրեղեն ապացույցները, նմուշները և այլ նյութեր, ինչպես նաև փորձագետի հետևությունները պարզաբանող լուսանկարները, սխեմաները և այլ տեխնիկական կամ փաստաթղթային միջոցները:

12. Եթե ներկայացված բոլոր նյութերն անբավարար են և դրանք փորձագետի միջնորդությամբ լրացնելու հնարավորությունները սպառվել են կամ հարցի լուծումը դուրս է փորձագետի հատուկ գիտելիքների սահմաններից, փորձագետի եզրակացությունը պետք է բովանդակի առաջադրված բոլոր կամ որոշ հարցերին պատասխանելու անհնարինության մասին հիմնավորում:

13. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը համաձայն չի փորձագետի եզրակացության հետ՝ վերջինիս ոչ բավարար չափով պարզ կամ լրիվ լինելու պատճառաբանությամբ, իսկ փորձագետի ցուցմունքները բավարար չեն լինում անհրաժեշտ պարզություն ապահովելու համար,

կարող է նշանակել լրացուցիչ փորձաքննություն՝ դրա կատարումը հանձնարարելով նույն կամ մեկ այլ փորձագետի:

14. Երբ փորձագետի եզրակացությունը հիմնավորված չէ կամ կասկած է հարուցում, կամ ապացույցները, որոնց վրա հիմնված է եզրակացությունը, ճանաչվել է ոչ հավաստի կամ խախտվել են փորձաքննության կատարման սահմանված կանոնները, նշանակվում է կրկնակի փորձաքննություն, որը պետք է կատարվի մեկ այլ փորձագետի կողմից: Կրկնակի փորձաքննություն նշանակելիս փորձագետին կարող է առաջադրվել նախկին հետազոտությունների ընթացքում կիրառված մեթոդների գիտական հիմնավորվածության հարցը: Կրկնակի փորձաքննություն կատարելու մասին որոշման մեջ պետք է նշվեն նախկին փորձաքննության արդյունքների հետ չհամաձայնվելու հիմքերը: Նախկին փորձաքննությունը կատարած փորձագետները կարող են ներկա գտնվել կրկնակի փորձաքննությանը, տալ պարզաբանումներ, սակայն հետազոտմանը և եզրակացություն կազմելիս նրանք չեն մասնակցում:

15. Հետազոտության բարդությունից ելնելով՝ կարող է նշանակվել հանձնաժողովային փորձաքննություն, որը կատարվում է նույն բնագավառում հատուկ գիտելիքներ և հմտություններ ունեցող մի քանի փորձագետի կողմից:

16. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող որևէ հանգամանքի պարզումը հնարավոր է միայն տարբեր բնագավառներում հատուկ գիտելիքների և հմտությունների կամ հետազոտության տարբեր բնագավառների մեթոդիկաների միաժամանակյա կիրառման հիման վրա, ապա նշանակվում է համալիր փորձաքննություն:

17. Եթե փորձաքննության կատարումը հանձնարարված է փորձագիտական հիմնարկին առանց հանձնաժողովային կամ համալիր փորձաքննության պահանջի, ապա հիմնարկի ղեկավարը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի համաձայնությամբ, իրավասու է կազմակերպել հանձնաժողովային կամ համալիր փորձաքննություն և համապատասխան փորձագետների բացակայության դեպքում՝ ներգրավել փորձագետների:

18. Հանձնաժողովային փորձաքննություն կատարելիս միասնական հետևության հանգելու դեպքում եզրակացությունը ստորագրում են փորձաքննությունը կատարած բոլոր փորձագետները: Տարածայնության դեպքում յուրաքանչյուր փորձագետ կազմում է առանձին եզրակացություն՝ դրանում ընդգրկելով տարածայնություններ առաջացրած հարցերը:

19. Համալիր փորձաքննության կատարման ընթացքում պարզված հանգամանքների համակցության հիման վրա փորձագետներից յուրաքանչյուրն իր հատուկ գիտելիքների և հմտությունների սահմաններում մասնակցում է ընդհանուր եզրակացության ձևավորմանը: Յուրաքանչյուր փորձագետ ստորագրում է համալիր փորձաքննության եզրակացության այն մասը, որն իր գիտական իրավասության սահմաններում է:

Հոդված 123. Փորձաքննության համար նմուշներ վերցնելը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կամ նրա հանձնարարությամբ փորձագետը մինչև փորձաքննություն նշանակելը կամ դրա կատարման ընթացքում իրավասու է վերցնել պատրաստի արտադրանքի, հումքի, ապրանքների, նյութերի, ձեռագրերի, ստորագրության, զենքի, պարկուճի և այլ նյութերի կամ օբյեկտների հատկությունները բնութագրող նմուշներ, եթե դրանք անհրաժեշտ են փորձաքննության կատարման համար:

2. Նմուշներ վերցնելու մասին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը կայացնում է պատճառաբանված որոշում, որտեղ նշում է որոշումը կայացնողի պաշտոնը, անունը և ազգանունը, նմուշներ ստացող անձի պաշտոնը, անունը և ազգանունը, ումից պետք է ստացվի նմուշը, ինչ չափով, ինչ կոնկրետ նմուշներ պետք է վերցվեն, երբ և ում պետք է ներկայանա անձը նմուշներ ստանալու համար, որտեղ, ում և ինչ նպատակով պետք է ներկայացվեն նմուշները՝ դրանք ստանալուց հետո և փորձաքննության հարցերով պայմանավորված անհրաժեշտ այլ հանգամանքներ:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցների ներկայությամբ կատարում է բոլոր անհրաժեշտ գործողությունները և վերցնում նմուշներ: Անհրաժեշտության դեպքում նմուշները կարող են վերցվել փորձագետի մասնակցությամբ: Նմուշները փաթեթավորվում և կնքվում են:

4. Նմուշ վերցնելը չի կարող հանգեցնել անձի հիմնական իրավունքների խախտման:

5. Նմուշներ վերցնելու մասին սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմվում է համապատասխան արձանագրություն, որում նշվում է նաև վերցված նմուշների տեսակները, կիրառված մեթոդներն ու միջոցները, նկարագրվում են նմուշներ ստանալու համար ձեռնարկված բոլոր գործողություններն այն հաջորդականությամբ, ինչպես որ դրանք կատարվել են: Ստացված նմուշները կցվում են արձանագրությանը:

Հոդված 124. Առարկայի, փաստաթղթի կամ տրանսպորտային միջոցը ճանաչման ներկայացնելու կարգը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, բավարար հիմքեր ունենալով ենթադրելու, որ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի շրջանակներում կասկածյալը, տուժողը կամ վկան կարող են հաստատել որոշակի օբյեկտի՝ առարկայի, փաստաթղթի կամ տրանսպորտային միջոցի նույնականությունը՝ այն ներկայացնում է ճանաչման:

2. Որևէ օբյեկտ ճանաչման ներկայացնելու անհրաժեշտության դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը ճանաչողից նախապես սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ցուցմունք է վերցնում՝ այդ օբյեկտի նշանների, ինչպես նաև այն հանգամանքների մասին, որոնցում նա տեսել է այդ օբյեկտը: Ցուցմունք վերցնելուց հետո ճանաչման ենթակա օբյեկտը հնարավորության սահմաններում առնվազն երկու միատեսակ այլ օբյեկտների հետ

ներկայացվում է ճանաչողին, առաջարկվում մատնացույց անել դրանցից մեկը և բացատրել, թե ինչ նշաններով ու առանձնահատկություններով ճանաչեց այն: Այն օբյեկտները, որոնց նման այլ օբյեկտներ անհնար է կամ դժվար է ձեռք բերել ճանաչման է ներկայացվում մեկ օրինակով: Ճանաչման ներկայացնելու պայմանները հնարավորինս պետք է մոտ լինեն այն պայմաններին, որոնցում ճանաչողը տեսել է ճանաչման ներկայացված օբյեկտը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում այն կարող է մաքրվել կողմնակի նյութերից:

3. Ճանաչման ներկայացնելու և արդյունքների վերաբերյալ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմվում է արձանագրություն, որում նշվում են նաև ճանաչման ներկայացված օբյեկտի նկարագրությունը՝ մանրամասն շարադրելով այն հատկանիշները, որոնցով կատարվել է դրանց ճանաչումը: Արձանագրությունը ստորագրվում է, ճանաչողի ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 125. Անձնական զննություն

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, բավարար հիմքեր ունենալով կասկածելու, որ անձի հագուստի մեջ, նրա մոտ գտնվող իրերում կամ մարմնի վրա կարող են գտնվել առերևույթ վարչական իրավախախտմանն առնչվող առարկաներ, նյութեր կամ փաստաթղթեր, դրանք հայտնաբերելու նպատակով կատարում է անձնական զննություն: Անձնական զննությունը կատարվում է միայն սույն օրենսգրքով սահմանված առերևույթ վարչական իրավախախտումների կատարման դեպքում, ինչպես նաև սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով անձին ձերբակալելիս:

2. Անձնական զննությունը կատարվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի՝ զննության ենթարկվողի հետ նույն սեռին պատկանող պաշտոնատար անձի կողմից:

3. Անձնական զննության արդյունքում կազմվում է սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով արձանագրություն, որում նշվում են նաև անձնական զննության արդյունքում հայտնաբերված և վերցված վարչական իրավախախտմանն առնչվող առարկաներ, նյութեր կամ փաստաթղթեր՝ նշելով դրանց քանակը, չափը, քաշը, անհատական հատկանիշներն ու այլ առանձնահատկություններ: Արձանագրությունը ստորագրվում է, զննության ենթարկված անձի ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

4. Արձանագրության պատճենը ստորագրությամբ առձեռն հանձնվում է զննության ենթարկված անձին, իսկ ստանալուց հրաժարվելու դեպքում այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ:

Հոդված 126. Առարկայի, փաստաթղթի, տեղանքի, շինության և տրանսպորտային միջոցի զննությունը

1. Առարկայի (արժեքների, նյութերի, ապրանքների), փաստաթղթի, տեղանքի, շինության և տրանսպորտային միջոցի զննությունը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքներ բացահայտելու նպատակով դրանց տեսողական ուսումնասիրությունն ու հետազոտումն է:

2. Չննությունը կատարվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից:

3. Տրանսպորտային միջոցի զննությունն իրականացվում է առանց դրա կառուցվածքային ամբողջականության խախտման: Եթե տրանսպորտային միջոցներում պահվում են մաքսային կանոնների խախտման անմիջական օբյեկտ համարվող ապրանքներ կամ հատուկ պատրաստված գաղտնարաններ, որոնք օգտագործվում են գաղտնի ճանապարհով Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ապրանքներ տեղափոխելու նպատակով, ապա մաքսային մարմինները իրավունք ունեն նաև դրանք զննելու:

4. Ֆիզիկական անձի մոտ գտնվող առարկայի կամ փաստաթղթի զննությունը իրականացվում է՝ նրա ներկայությամբ, իսկ իրավաբանական անձին պատկանող առարկայի կամ փաստաթղթի զննությունը՝ իրավաբանական անձի ներկայացուցչի ներկայությամբ: Տեղանքի, շինության, դրանց տարածքում գտնվող առարկաների և փաստաթղթերի զննությունը հնարավորության դեպքում կատարվում է դրա սեփականատիրոջ կամ նրա ներկայացուցչի, իսկ իրավաբանական անձին պատկանող տեղանքի, շինության կամ այնտեղ գտնվող առարկաների կամ փաստաթղթերի զննությունը՝ նրա ներկայացուցչի ներկայությամբ: Տրանսպորտային միջոցի զննությունը կատարվում է դրա սեփականատիրոջ կամ նրա ներկայացուցչի կամ օրենքով սահմանված կարգով այն օգտագործելու թույլտվություն ունեցող անձի, իսկ իրավաբանական անձին պատկանող տրանսպորտային միջոցի զննությունը՝ նրա ներկայացուցչի ներկայությամբ:

5. Չննության ժամանակ անհրաժեշտության դեպքում կատարվում է զննվող առարկայի, տեղանքի, շինության և առանձին օբյեկտների չափումներ, կազմվում են հատակագծեր, գծագրեր, սխեմաներ, որի մասին նշվում է արձանագրության մեջ և դրանք կցվում են արձանագրությանը:

6. Չննության արդյունքում սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմվում է արձանագրություն, որում նշվում են նաև, այն ամենը ինչ հայտնաբերվել է՝ նշելով դրանց քանակը, չափը, քաշը, անհատական հատկանիշները և այլ առանձնահատկություններ, այն անձի տվյալները, որի տիրապետման ներքո գտնվում է զննվող տրանսպորտային միջոցը, տրանսպորտային միջոցի տիպը, մակնիշը, մոդելը, հաշվառման համարանիշը, տրանսպորտային միջոցի այլ նույնացնող նշանները, տեսակն ու քանակը, ինչպես նաև տրանսպորտային միջոցի զննման ժամանակ հայտնաբերված փաստաթղթերի վավերապայմանները: Արձանագրությունը ստորագրվում է, զննությանը մասնակցող անձանց ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

7. Արձանագրության պատճենը ստորագրությամբ առձեռն հանձնվում է սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված անձին, իսկ ստանալուց հրաժարվելու դեպքում այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ:

Հոդված 127. Առարկաներ կամ փաստաթղթեր վերցնելը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինների կողմից վերցվում են սույն օրենսգրքի 126-րդ հոդվածով սահմանված կարգով կատարված զննության ժամանակ հայտնաբերված վարչական իրավախախտման գործիքները կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկաները, վարչական իրավախախտմամբ ձեռք բերված առարկաները (արժեքները, նյութերը, ապրանքները), ինչպես նաև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող փաստաթղթերը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված առարկաները կամ փաստաթղթերը անձից վերցվում են նրա կամ նրա ներկայացուցչի ներկայությամբ:

3. Անձը իրավունք չունի հրաժարվել հանձնելու սույն հոդվածով սահմանված վերցման ենթակա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող այն առարկաները, փաստաթղթերը կամ դրանց պատճենները, որոնք պահանջվել են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինների կողմից՝ բացառությամբ սույն հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված դեպքերի: Եթե պահանջվող առարկան կամ փաստաթուղթը գտնվում է այլ քրեական, քաղաքացիական, վարչական վարույթի կամ այլ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի նյութերում, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին կարող է տրամադրվել հնարավորության դեպքում տվյալ առարկայի լուսանկարը կամ փաստաթղթի պատճենը:

4. Սույն օրենսգրքով սահմանված այնպիսի վարչական իրավախախտում կատարելը, որի համար սույն օրենսգրքին համապատասխան կարող է նշանակվել տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունքից զրկում վարչական տույժի տեսակը, վարորդից վերցվում է վարորդական իրավունքի վկայականը մինչև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործով որոշում կայացնելը և տրվում է համապատասխան կարգի տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունքի ժամանակավոր թույլտվություն, որի մասին նշվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրության մեջ: Տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունքից զրկելու մասին որոշում կայացնելու դեպքում վարորդական վկայականը չի վերադարձվում, իսկ համապատասխան կարգի տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունքի ժամանակավոր թույլտվության իրավունքը գործում է մինչև վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը:

5. Սույն օրենսգրքի 40-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտում կատարած անձանց օտարերկրյա պետության կողմից տրված և Հայաստանի

Հանրապետությունում գործող վարորդական վկայականները վերցվում են մինչև գործով կայացված որոշման կատարումը:

6. Այնպիսի փաստաթղթեր վերցնելը, որոնք բովանդակում են պետական, ծառայողական, բանկային կամ օրենքով պահպանվող այլ գաղտնիք, իրականացվում է օրենքով սահմանված կարգով:

7. Վերցնելու վերաբերյալ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմվում է արձանագրություն, որում նշվում են նաև վերցրած փաստաթղթերի քանակը, տեսակը և վավերապայմանները, վերցրած առարկաների քանակը, չափը, քաշը, անհատական այլ հատկանիշները, նկարագրությունը և առանձնահատկությունները: Եթե անձը, սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված դեպքերում հրաժարվել է հանձնել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի համար նշանակություն ունեցող այն առարկաները, փաստաթղթերը կամ դրանց պատճենները, որոնք պահանջվել են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինների կողմից, ապա այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ: Արձանագրությունը ստորագրվում է, վերցնելուն մասնակցող անձանց ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով: Արձանագրության պատճենը ստորագրությամբ առձեռն հանձնվում է սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված անձին, իսկ ստանալուց հրաժարվելու դեպքում այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ:

8. Վերցնելու ժամանակ անհրաժեշտության դեպքում կարող են կիրառվել լուսանկարում, ձայնագրառում, տեսագրում և այլ եղանակով ամրագրում, որի մասին նշվում է արձանագրության մեջ: Դրանք կցվում են արձանագրությանը:

9. Վերցրած առարկաներն ու փաստաթղթերը կնքվում են դրանք վերցնելու վայրում:

10. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ավարտից հետո վերցրած առարկաները ու փաստաթղթերը պահվում են, վերադարձվում են կամ բռնագրավվում են, կամ սահմանված կարգով ոչնչացվում են կամ տնօրինվում են սույն օրենսգրքի 91-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

11. Օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում սույն հոդվածին համապատասխան վերցված առարկաների գնահատումն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության գործող գների, իսկ վերջիններիս վերաբերյալ տեղեկությունների բացակայության դեպքում՝ փորձագետների եզրակացության հիման վրա:

12. Սույն հոդվածին համապատասխան վերցված օտարերկրյա արժույթի վերահաշվարկը հայկական դրամի՝ կատարվում է վարչական իրավախախտման հայտնաբերման օրը Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի հրապարակած՝ արժույթային շուկաներում ձևավորված միջին փոխարժեքով:

Հոդված 128. Բերման ենթարկելը

1. Բերման ենթարկելն առանց հարգելի պատճառի վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմին չներկայացած կասկածյալին, վկային, տուժողին, օրինական ներկայացուցչին, փորձագետին, թարգմանչին սույն օրենսգրքով սահմանված պարտականությունների կատարումն ապահովելու նպատակով նրան հարկադրաբար վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմին ներկայացնելն է, որը կարող է զուգորդվել բերման ենթարկվող անձի իրավունքների և ազատությունների ժամանակավոր սահմանափակմամբ:

2. Բերման ենթարկված անձը չի կարող անազատության մեջ պահվել ավելի, քան այն պարտականության կատարումը, որի ապահովման նպատակով անձը բերման է ենթարկվել, բայց ոչ ավելի քան 3 ժամը:

3. Բերման ենթարկված անձը ունի սույն օրենսգրքի 57-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված իրավունքները:

4. Բերման ենթարկվածը պետք է անհապաղ ազատ արձակվի, եթե՝

1) վերացել է անձին անազատության մեջ պահելու անհրաժեշտությունը.

2) անձն ազատությունից զրկվել է բերման ենթարկվելու՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգի խախտմամբ.

3) լրացել է սույն հոդվածով սահմանված առավելագույն ժամկետը:

5. Ազատ արձակելու հիմքերը և ժամանակը նշվում են սույն հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված արձանագրության մեջ:

6. Բերման ենթարկելուց անմիջապես հետո սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կազմվում է արձանագրություն, որում նշվում են նաև այն կազմելու ժամանակը (տարեթիվը, ամիսը, օրը, ժամը, րոպեն), վայրը, հիմքը և նպատակը, բերման ենթարկվողի մասին տվյալները: Արձանագրությունը ստորագրվում է, բերման ենթարկված անձի ծանոթացմանը և ստորագրմանը ներկայացվում է՝ սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով: Արձանագրության պատճենը ստորագրությամբ առձեռն հանձնվում է բերման ենթարկված անձին, իսկ ստանալուց հրաժարվելու դեպքում, այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ:

7. Բերման ենթարկելու արձանագրությունն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 1 ժամվա ընթացքում ուղարկվում է դատախազություն: Դատախազը սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված հիմքերի դեպքում կարող է որոշում կայացնել անձին անհապաղ ազատ արձակելու մասին:

8. Բերման ենթարկելու լիազորություն ունեն սույն օրենսգրքի 55-րդ հոդվածով սահմանված վարչական ձերբակալում իրականացնելու իրավասություն ունեցող մարմինները՝ սույն օրենսգրքով իրենց ենթակայությանը վերապահված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթներով: Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնելու իրավասություն ունեցող մարմինների կողմից բերման ենթարկելն անհնարին է, ապա կարող են դիմել ոստիկանությանը:

9. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող սույն հոդվածի 8-րդ մասով չսահմանված այլ մարմինները բերման ենթարկելու իրականացման համար կարող են դիմել ոստիկանությանը, որը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կարող է որոշում կայացնել բերման ենթարկելու վերաբերյալ:

10. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված անձինք իրենց ներկայանալուն խոչընդոտող հարգելի պատճառների առկայության մասին պարտավոր են տեղյակ պահել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին:

11. Չի թույլատրվում բերման ենթարկել մինչև 16 տարեկան անչափահասներին, հղի կանանց և ծանր հիվանդությամբ տառապող անձանց:

ԳԼՈՒԽ 15.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹՈՒՄ ԳԱՂՏՆԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ, ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԸ

Հոդված 129. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում գաղտնիության պահպանումը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակցի վերաբերյալ՝ օրենքով պահպանվող գաղտնիք հանդիսացող տեղեկությունները վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինները կարող են ստանալ միայն օրենքով նախատեսված դեպքերում և կարգով:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում ձեռնարկվում են օրենքով պահպանվող գաղտնիք պարունակող տեղեկությունների պահպանման օրենքով նախատեսված միջոցներ: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում առանց օրենքով սահմանված անհրաժեշտության չպետք է հավաքվեն, պահվեն, օգտագործվեն և տարածվեն օրենքով պահպանվող գաղտնիք պարունակող տեղեկություններ: Օրենքով պահպանվող գաղտնիք պարունակող տեղեկությունները հետազոտվում են դռնփակ՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնի նախաձեռնությամբ կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձը, որին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինն առաջարկում է սույն օրենսգրքի դրույթներին համապատասխան հաղորդել կամ ներկայացնել օրենքով պահպանվող գաղտնիք բովանդակող տեղեկություններ, չեն կարող, վկայակոչելով օրենքով պահպանվող գաղտնիքի պահպանման անհրաժեշտությունը, հրաժարվել այդ պահանջը կատարելուց:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք, ինչպես նաև այլ անձինք, որոնց ծանոթացման համար ներկայացվում կամ այլ կերպ հաղորդվում են օրենքով պահպանվող գաղտնիք պարունակող տեղեկություններ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնի պահանջով պարտավոր են չհրապարակել նշված տեղեկությունները, որի համար նրանցից վերցվում է ստորագրություն: Ստորագրություն տալուց հրաժարվելու դեպքում պաշտպանը և ներկայացուցիչները, բացի օրինական ներկայացուցչից, հետացվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցելուց: Չհրապարակելու մասին վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձի պարտավորությունը նրան չի խոչընդոտում միջնորդելու օրենքով պահպանվող գաղտնիք պարունակող տեղեկությունները հետազոտել դռնփակ:

Հոդված 130. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ժամկետները և դրա հաշվարկը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ժամկետը՝ սույն օրենսգրքով սահմանված ժամանակահատվածն է (պահը), որի ընթացքում (կամ որի վրա հասնելու պահից) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինները, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն կամ պարտավոր են կատարելու որոշակի գործողություններ կամ ձեռնպահ մնալ դրանք կատարելուց:

2. Սույն օրենսգրքով սահմանված ժամկետները հաշվվում են ժամերով, օրերով, ամիսներով և տարիներով: Օրերով հաշվարկվող ժամկետներում չեն ներառվում օրենքով նախատեսված ոչ աշխատանքային օրերը:

3. Ժամկետն օրերով հաշվելիս ժամկետի ընթացքն սկսվում է առաջին օրվա գիշերվա ժամը քսանչորսից և ավարտվում վերջին օրվա գիշերվա ժամը քսանչորսին: Ժամկետն ամիսներով կամ տարիներով հաշվելիս ժամկետը ավարտվում է վերջին ամսվա համապատասխան օրը, իսկ եթե տվյալ ամիսը չունի համապատասխան օր, ժամկետը ավարտվում է այդ ամսվա վերջին օրը: Եթե ժամկետի լրանալը համընկնում է ոչ աշխատանքային օրվան, ապա ժամկետի վերջին օրը հաշվվում է դրան հաջորդող առաջին աշխատանքային օրը:

4. Ժամկետը բաց թողնված չի համարվում, եթե բողոքը կամ այլ փաստաթուղթը փոստին է հանձնվում մինչև սահմանված ժամկետի վերջին օրվա ժամը քսանչորսը, իսկ բժշկական հաստատությունում գտնվող անձանց համար, եթե բողոքը կամ այլ փաստաթուղթը բժշկական հաստատության վարչակազմին հանձնվում է մինչև ժամկետի վերջին օրվա աշխատանքային ժամը լրանալը: Բողոքը կամ այլ փաստաթուղթը փոստին հանձնելու ժամանակը որոշվում է փոստային դրոշմով, իսկ բժշկական հաստատության վարչակազմին հանձնելու ժամանակը՝ այդ հաստատությունների գրասենյակների կամ պաշտոնատար անձանց կատարած նշումով:

5. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձանց հանձնման ենթակա փաստաթղթերի ստացման փաստը հաստատվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործին կցված նրանց ստորագրությամբ, իսկ փոստով ուղարկված լինելու դեպքում՝ այդ մասին հետադարձ ծանուցման առկայությամբ:

Հոդված 131. Ժամկետը բաց թողնելու հետևանքները և վերականգնման կարգը

1. Ժամկետն անցնելուց հետո կատարված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմնի գործողություններն ու ընդունված որոշումներն իրավաբանական ուժ չունեն:

2. Բաց թողնված ժամկետի պատճառները հարգելի համարելու և ժամկետը վերականգնելու համար շահագրգիռ անձը միջնորդությամբ դիմում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին:

3. Հարգելի պատճառով բաց թողնված ժամկետը վերականգնվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ՝ շահագրգիռ անձի միջնորդությամբ:

4. Այն որոշման կատարումը, որը բողոքարկված է սահմանված ժամկետի բացթողումով, շահագրգիռ անձի միջնորդությամբ կարող է կասեցվել, եթե վերականգնվել է բաց թողնված ժամկետը:

5. Բողոքարկման ժամկետը բաց թողնելու պատճառը վերանալուց հետո վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձը կարող է բողոք ներկայացնել 15 օրվա ընթացքում՝ նշելով ժամկետը բաց թողնելու պատճառը: Վարչական մարմինը, որի վարույթում է գտնվում վարչական բողոքը, վերականգնում է բաց թողնված ժամկետը, և բողոքն ըստ էության քննարկում և լուծում է, եթե բողոքով կամ բողոքի քննարկման ընթացքում հիմնավորվում է բողոք բերողից անկախ պատճառներով բողոքարկման ժամկետը բաց թողնելու հանգամանքը:

6. Բողոքարկման ժամկետը լրանալուց 6 ամիս անցնելուց հետո վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձը կորցնում է բողոքարկման ժամկետը հարգելի պատճառներով բաց թողնելու հիմնավորմամբ բողոք բերելու իրավունքը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ բողոք բերելու ժամկետը բաց թողնելը կապված է անհաղթահարելի ուժի առաջացրած հետևանքների հետ:

7. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդությունը մերժելու որոշումը կարող է բողոքարկվել վերադասության կարգով կամ դատարան:

Հոդված 132. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում փաստաթղթերը հանձնելը (ծանուցելը)

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում փաստաթղթերը (որոշումներ, արձանագրություններ, ծանուցագրեր և այլն) վարույթին մասնակցող անձանց հանձնվում են ստորագրությամբ առձեռն հանձնելու միջոցով կամ

«Փաստաթղթերի հատուկ առաքման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով կամ «Ինտերնետով հրապարակային և անհատական ծանուցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով, եթե սույն օրենսգրքով հանձնման հատուկ կարգ նախատեսված չէ:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված կարգով հանձնելու (ծանուցելու) անհնարինության դեպքում (հասցեն անհայտ է, անձը չի բնակվում տվյալ հասցեում և այլն) անձը ծանուցվում է Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայքում փաստաթուղթը տեղադրելու միջոցով, որից մեկ ամիս անց անձը համարվում է ծանուցված:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք վարույթն իրականացնող մարմնին կարող են դիմել այլ եղանակով (Ֆաքսով, էլեկտրոնային փոստով, հեռախոսով, հեռագրով և այլ միջոցներով) ծանուցվելու մասին դիմումով:

4. Ֆիզիկական անձինք ծանուցվում են բնակչության պետական ռեգիստրում նշված հասցեով, իսկ իրավաբանական անձինք՝ իրավաբանական անձանց համապատասխան ռեգիստրում նշված հասցեով, եթե չեն միջնորդում ծանուցելու իրենց համար նախընտրելի հասցեով:

5. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին մասնակցող անձինք պարտավոր են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին հայտնել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրենց հասցեի փոփոխության մասին:

6. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին անձը հրավիրվում է ծանուցագրով: Ծանուցագրում նշվում է՝

1) հրավիրվող անձի անունը, ազգանունը, հասցեն և կարգավիճակը.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի, անվանումը և հասցեն.

3) ներկայանալու տեղը և ժամը, ինչպես նաև այն վարույթային գործողությունը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում իրականացվող այլ գործողությունը, որին մասնակցելու համար անձը հրավիրվում է.

4) վարչական իրավախախտման կատարման վայրը, ժամանակը (տարեթիվը, ամիսը, օրը, ժամը) և նկարագրությունը, սույն օրենսգրքի այն հոդվածը, որը պատասխանատվություն է նախատեսում տվյալ վարչական իրավախախտման համար,

5) չներկայանալու իրավական հետևանքները:

ԲԱԺԻՆ 5.
ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ
ԳԼՈՒԽ 16.

**ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ՈՐՈՇՄԱՆ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ**

Հոդված 133. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման բողոքարկման և վերանայման կարգը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կայացրած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը, ինչպես նաև գործողությունն ու անգործությունը (սույն գլխում այսուհետ՝ որոշում, բացառությամբ այն հոդվածների, որոնցով գործողությունն ու անգործությունն առանձացված են որոշումից) կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական կարգով՝ կամ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված դատական կարգով:

2. Որոշումը վարչական կարգով բողոքարկվում է որոշումն ընդունած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին, նրա վերադաս վարչական մարմնին կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ այլ իրավասու վարչական մարմնին:

3. Այն դեպքում, երբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը չունի վերադաս վարչական մարմին կամ օրենքով նախատեսված չէ այլ իրավասու վարչական մարմին, որոշումը կարող է բողոքարկվել միայն դատական կարգով:

4. Եթե որոշումը բողոքարկվել է վարչական և դատական կարգով միաժամանակ, ապա բողոքը ենթակա է դատական քննության, իսկ վարչական կարգով բողոքարկման վարույթը ենթակա է կարճման:

5. Եթե բողոքը ներկայացվում է որոշումը ընդունած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին, ապա վերջինս բողոքը ստանալուց հետո 3-օրյա ժամկետում այն վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մյուս նյութերի հետ միասին ուղարկում է իր վերադասին:

6. Բողոքարկման ժամկետը բաց թողնված լինելու դեպքում բողոքը քննելու իրավասություն ունեցող վարչական մարմինը կայացնում է բողոքարկման վարույթի հարուցումը մերժելու մասին որոշում, եթե չի ներկայացվել բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդություն կամ այդ միջնորդությունը մերժվել է:

7. Որոշման վերաբերյալ բողոքի բացակայության դեպքում այդ որոշումն ընդունած վարչական մարմնի վերադաս վարչական մարմինը (պաշտոնատար անձը), վերահսկողության կարգով իր նախաձեռնությամբ, իրավունք ունի վերանայել ստորադաս վարչական մարմնի ընդունած որոշումը՝ սույն օրենսգրքի 141-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում: Վերադաս վարչական մարմինը վերանայման վարույթը հարուցում և քննում է սույն գլխով սահմանված ժամկետներում և կարգով: Վերանայման վարույթում պարտադիր ներգրավվում է այն անձը, ում իրավունքների վերաբերյալ կայացվել է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը:

Հոդված 134. Վարչական կարգով բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեցող անձինք

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշումների, այդ թվում՝ միջանկյալ որոշումների դեմ վարչական կարգով բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեն՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցը՝ եթե համարում է, որ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կայացրած որոշմամբ խախտվել է կամ անմիջականորեն կարող է խախտվել նրա՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, միջազգային պայմանագրերով, օրենքներով կամ այլ իրավական ակտերով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակից չհանդիսացող այն անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը որոշում է կայացրել:

Հոդված 135. Վարչական կարգով բողոք ներկայացնելու ժամկետը և վարչական կարգով ներկայացվող բողոքի բովանդակությունը

1. Վարչական կարգով ներկայացված բողոքը, բացառությամբ նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքների հիմքով բողոք բերելու դեպքերի, կարող է բերվել՝

1) որոշումն ուժի մեջ մտնելու օրվանից երկու ամսվա ընթացքում.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից գործողություն կատարելու օրվանից՝ մեկ ամսվա ընթացքում.

3) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից անգործություն ցուցաբերելու օրվանից երկու ամսվա ընթացքում:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի միջանկյալ որոշումները վարչական կարգով կարող են բողոքարկվել որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո 5-օրյա ժամկետում:

3. Բաց թողնված ժամկետը կարող է վերականգնվել սույն օրենսգրքի 131-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

4. Սույն օրենսգրքի 134-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով սահմանված անձանց համար սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ժամկետները հաշվարկվում են այն օրվանից սկսած, երբ իմացել են կամ կարող էին իմանալ այդ որոշման կայացման մասին:

5. Վարչական կարգով ներկայացվող բողոքը կազմվում է գրավոր և պետք է բովանդակի՝

1) այն մարմնի անվանումը, որին ներկայացվում է բողոքը.

2) տվյալներ բողոք բերած անձի մասին (բողոք բերող ֆիզիկական անձի անունը, ազգանունը, նրա հասցեն, իսկ իրավաբանական անձի դեպքում՝

իրավաբանական անձի անվանումը, գտնվելու վայրը, նրա անունից բողոք բերող անձի անունը, ազգանունը)։

3) բողոքարկվող որոշման կայացման տարին, ամիսը, օրը և այդ որոշումը կայացրած մարմնի (պաշտոնատար անձի) անվանումը.

4) բողոքարկման առարկան.

5) բողոք բերողի պահանջը.

6) բողոքին կից ներկայացվող նյութերի ցանկը.

7) բողոք բերող անձի ստորագրությունը, իրավաբանական անձի դեպքում՝ նրա անունից բողոք բերող անձի ստորագրությունը և իրավաբանական անձի կնիքը՝ դրա առկայության դեպքում:

Հոդված 136. Վարչական կարգով ներկայացվող բողոքը վերադարձնելը

1. Բողոքը ստացած վարչական մարմինը վարչական կարգով ներկայացված բողոքը իր որոշմամբ վերադարձնում է, եթե՝

1) բողոքը չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 135-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված պահանջներին.

2) բողոքը ստորագրված չէ, կամ այն ստորագրել է ստորագրելու լիազորություն չունեցող անձը կամ այնպիսի անձ, որի պաշտոնեական դրությունը նշված չէ.

3) մինչև բողոքի հիման վրա բողոքարկման վարույթը հարուցելը՝ բողոք բերողը դիմել է այն վերադարձնելու մասին.

4) լրացել է բողոք ներկայացնելու համար սույն օրենսգրքի 135-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետը, և չի ներկայացվել միջնորդություն այն վերականգնելու մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով կայացված որոշման մեջ պետք է նշվեն բոլոր ձևական սխալները:

3. Բողոքը ստացած վարչական մարմինը սույն հոդվածի 1-ին մասով կայացված որոշումը, բողոքի և դրան կից փաստաթղթերի հետ եռօրյա ժամկետում ուղարկում է բողոք բերած անձին:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ կամ 4-րդ կետերով սահմանված հիմքերով բողոքը վերադարձնելուց հետո, բողոքում առկա սխալները վերացնելու և որոշումը ստանալու օրվանից հետո՝ 5-օրյա ժամկետում, բողոքը կրկին ներկայացվելու դեպքում բողոքը համարվում է ընդունված սկզբնական ներկայացման օրը, սակայն սույն օրենսգրքի 138-րդ և 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված ժամկետը հաշվարկվում է կրկին ներկայացնելու օրվանից: Բողոքը կրկին սխալներով բերելու դեպքում դրանք վերացնելու համար նոր ժամկետ չի տրվում:

5. Բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով:

6. Բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը բողոքարկվելու և վերացվելու դեպքում բողոքը համարվում է ընդունված սկզբնական ներկայացման օրը:

Հոդված 137. Վարչական կարգով բողոք ներկայացնելու հետևանքը

1. Վարչական կարգով բողոք ներկայացնելը կասեցնում է այդ որոշման կատարումը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ անհապաղ կատարումը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի գրավոր հիմնավորմամբ անհրաժեշտ է հանրային շահերից ելնելով, այդ թվում՝ եթե անմիջականորեն վտանգվել է կամ կարող է վտանգվել անձանց կյանքը, առողջությունը կամ սեփականությունը, և այդ վտանգը կանխելու համար վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը հարկադրված կլինի ձեռնարկել անհամաչափ միջոցներ:

Հոդված 138. Վարչական կարգով ներկայացված բողոքի հիման վրա բողոքարկման վարույթի հարուցման ժամկետը

1. Վարչական կարգով ներկայացված բողոքի հիման վրա բողոքարկման վարույթը հարուցվում է բողոքը վարչական մարմնում ստանալու օրվանից 3 օրվա ընթացքում: Այդ ժամկետում վարչական մարմնի կողմից բողոքարկման վարույթի հարուցումը սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված հիմքերով չմերժելու դեպքում բողոքարկման վարույթը համարվում է հարուցված:

2. Բողոքի ընդունումը մերժվում է, եթե՝

1) սույն օրենսգրքի 136-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված ժամկետում անձը չի վերացրել բողոքում առկա սխալները, որոնց չվերացնելն արգելք է բողոքարկման վարույթի հարուցման համար կամ բողոքը բերել է սույն օրենսգրքի 136-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված ժամկետի խախտմամբ.

2) լրացել է բողոք ներկայացնելու համար սույն օրենսգրքի 135-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետը, բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը մերժվել է.

3) բողոքը բերել է այն անձը, որը բողոքարկելու իրավունք չունի,

4) բողոք է բերվել այն որոշման դեմ, որի հիման վրա բողոքը ստացած վարչական մարմինը բողոքարկման վարույթ հարուցելու լիազորություն չունի:

3. Բողոքը ստացած վարչական մարմինը բողոքի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը, բողոքի և դրան կից փաստաթղթերի հետ եռօրյա ժամկետում ուղարկում է բողոք բերած անձին:

4. Բողոքը ընդունումը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով

5. Բողոքը ընդունումը մերժելու մասին որոշումը բողոքարկվելու և վերացվելու դեպքում բողոքը համարվում է ընդունված սկզբնական ներկայացման օրը:

Հոդված 139. Վարչական կարգով ներկայացված բողոքի քննության կարգը և ժամկետը

1. Վարչական կարգով ներկայացված բողոքը քննվում է սույն օրենսգրքի 4-րդ բաժնով սահմանված դրույթներին համապատասխան, եթե սույն գլխով այլ բան նախատեսված չէ, և այդ դրույթներն իրենց էությանը կիրառելի են բողոքարկման վարույթի նկատմամբ:

2. Բողոքը ենթակա է քննության բողոքը քննող վարչական մարմնի կողմից այն ստանալուց հետո 15 օրվա ընթացքում, իսկ լրացուցիչ ուսումնասիրում և ստուգում պահանջող վարույթներով՝ 30-օրյա ժամկետում:

3. Բողոքը քննող վարչական մարմինը բողոքը քննարկելիս առաջնորդվում է ինչպես գործում առկա, այնպես էլ լրացուցիչ ներկայացվող ապացույցներով:

Հոդված 140. Բողոքի քննության արդյունքում ընդունվող որոշումները

1. Վարչական բողոքի քննության արդյունքում բողոքը քննող վարչական մարմինը ընդունում է հետևյալ որոշումներից մեկը՝

1) մերժում է բողոքը և որոշումը թողնում անփոփոխ: Այն դեպքում, երբ որոշումը թերի կամ սխալ է պատճառաբանված, բողոքը քննող վարչական մարմինը պատճառաբանում է անփոփոխ թողնված որոշումը.

2) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է բողոքը՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով որոշումը և փոփոխելով այն: Այն դեպքում, երբ բողոքը ներկայացվել է կասկածյալի կողմից, որոշումը փոփոխվում է այնպես, որ նշանակված վարչական տույժը չխստացվի կամ այլ կերպ չվատթարացվի նրա վիճակը.

3) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է որոշումը և կարճում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն, եթե առկա է սույն օրենսգրքի 105-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը բացառող հանգամանքներից որևէ մեկը, իսկ չբեկանված մասով որոշումը թողնում է անփոփոխ.

4) բեկանում է որոշումը և գործն ուղարկում նոր քննության, եթե բողոքը քննող վարչական մարմնի կողմից կատարված գործի քննությունը բավարար չէ սույն մասի 2-րդ կամ 3-րդ կետերով նախատեսված որոշումներից մեկը կայացնելու համար.

5) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է բողոքը՝ բողոքարկվող գործողությունը ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն ճանաչելով ոչ իրավաչափ՝ դադարեցնելով տվյալ գործողությունը, եթե բողոքի վերաբերյալ դիմում ընդունելու պահին այն շարունակվել է.

6) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է բողոքը և համապատասխանաբար ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն կատարում հայցվող գործողությունը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետով գործը նոր քննության ուղարկելիս տվյալ գործը քննած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն

իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձը չի կարող այն քննել կամ մասնակցել դրա քննությանը:

Հոդված 141. Որոշման փոփոխման կամ բեկանման հիմքերը

1. Որոշման փոփոխման կամ բեկանման հիմքերն են՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը չի կիրառել այն օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը, որը պետք է կիրառեր, և դա հանգեցրել է գործի սխալ լուծմանը.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կիրառել է այն օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը, որը չպետք է կիրառեր և դա հանգեցրել է գործի սխալ լուծմանը.

3) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը սխալ է մեկնաբանել օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը և դա հանգեցրել է գործի սխալ լուծման.

4) գործը քննել է դրա լիազորությունը չունեցող վարչական մարմինը (նաև այն դեպքում, եթե դա իրականացրել է կոլեգիալ մարմինը, որի կազմում եղել է վարույթին մասնակցելու իրավունք չունեցող պաշտոնատար անձը) կամ դրա պաշտոնատար անձը, կամ համապատասխան պաշտոնատար անձը սույն օրենսգրքով սահմանված պարտադիր հիմքերի դեպքում սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ինքնաբացարկ չի հայտնել

5) որոշումը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացրած պաշտոնատար անձի կողմից ստորագրված չլինելը կամ ստորագրելու լիազորություն չունեցող անձի կողմից ստորագրված լինելը.

6) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացվել է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներից որևէ մեկի բացակայությամբ, որը պատշաճ չի ծանուցվել գործի քննության ժամանակի և վայրի մասին.

7) որոշումը շոշափում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակից չդարձված անձանց իրավունքները և պարտականությունները.

8) առկա են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը բացառող կամ այն կարճելու սույն օրենսգրքով սահմանված հիմքերը.

9) որոշումը ընդունվել է կեղծ փաստաթղթերի կամ տեղեկությունների հիման վրա, կամ ներկայացված փաստաթղթերից ակնհայտ է, որ, ըստ էության, պետք է ընդունվեր այլ որոշում:

10) որոշումից հստակ չի երևում կամ միանշանակ պարզ չէ, թե որ վարչական մարմինն է դա ընդունել, ում է հասցեագրված, կամ հայտնի չէ, թե ինչ հարց է կարգավորում.

11) որոշմամբ կասկածյալի վրա դրվում է ոչ իրավաչափ պարտականություն կամ տրամադրվում է ոչ իրավաչափ իրավունք:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ըստ էության ճիշտ որոշումը չի կարող բեկանվել միայն ձևական նկատառումներով:

Հոդված 142. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի միջանկյալ որոշումների բողոքարկումը

1. Միջանկյալ որոշումների բողոքարկման կարգի վրա տարածվում են սույն գլխի կանոնները՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:

2. Միջանկյալ որոշումների վերաբերյալ վարչական բողոքը ենթակա է քննության բողոքարկման վարույթի հարուցումից հետո 5 օրվա ընթացքում:

ԳԼՈՒԽ 17.

**ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄԸ
ՆՈՐ ԵՎ ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ**

Հոդված 143. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքներով վերանայելու կարգը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ անբողոքարկելի դարձած որոշումը (սույն գլխում այսուհետ՝ որոշում) նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքներով վերանայում է որոշումը կայացրած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կամ այդ մարմնի վերահասը կամ օրենքով նախատեսված այլ իրավասու մարմինը:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը որոշումը նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքներով վերանայում է դիմումի հիման վրա կամ իր նախաձեռնությամբ:

3. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով որոշումները վերանայելիս իրավասու վարչական մարմինները վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննում են սույն օրենսգրքով սահմանված բողոքարկման կանոններին համապատասխան, եթե սույն գլխով այլ կանոններ սահմանված չեն:

Հոդված 144. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման վերանայումը նոր երևան եկած հանգամանքներով

1. Նոր երևան եկած հանգամանքներով որոշումը վերանայվում է, եթե՝

1) օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտով հաստատված է վկայի, տուժողի ցուցմունքների կեղծ լինելը, ինչպես նաև թարգմանչի կատարած թարգմանության սխալ կամ փորձագետի եզրակացության կեղծ լինելը.

2) օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտով հաստատված են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի պաշտոնատար անձի ոչ իրավաչափ գործողությունները կամ անգործությունը, որոնք նա թույլ է տվել տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում .

3) ի հայտ են եկել վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին անհայտ մնացած այլ հանգամանքներ, որոնք ինքնին կամ մինչև այդ պարզված հանգամանքների հետ ապացուցում են անձի անմեղությունը կամ նրա կատարած արարքի անհամապատասխանությունն այն վարչական իրավախախտմանը, որի համար նա վարչական պատասխանատվության է ենթարկվել, կամ ապացուցում են այն անձի մեղավորությունը, որի նկատմամբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճվել է, ապացույցների կեղծված լինելը, որոնք հանգեցրել են ոչ իրավաչափ որոշում կայացնելուն:

Հոդված 145. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման վերանայումը նոր հանգամանքներով

1. Նոր հանգամանքներով որոշումը վերանայվում է, եթե՝

1) Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը տվյալ գործով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կիրառած օրենքի կամ այլ իրավական ակտի դրույթը ճանաչել է Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր կամ այն ճանաչել է Սահմանադրությանը համապատասխանող, սակայն որոշման եզրափակիչ մասում բացահայտելով դրա սահմանադրաիրավական բովանդակությունը՝ համարել է, որ այդ դրույթն իրավակիրառ պրակտիկայում կիրառվել է Սահմանադրությանը հակասող այլ մեկնաբանությամբ.

2) Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանը կայացրել է դատական ակտ, որով հաստատվել է տվյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի շրջանակներում անձի՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով նախատեսված իրավունքի խախտման փաստը.

3) ուժի մեջ է մտել համապատասխան արարքի համար վարչական պատասխանատվությունը վերացնող կամ մեղմացնող օրենք.

4) վարչական դատարանը օրենքով սահմանված կարգով կայացրել է որոշում, որով անվավեր է ճանաչվել այն իրավական ակտը կամ դրա որևէ նորմ, որը կիրառվել է տվյալ գործով որոշում կայացնելիս:

2. Որոշումը սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված հիմքով կարող է վերանայվել, եթե նշանակված վարչական տույժը դեռ չի կատարվել:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված դեպքում նոր հանգամանքներով որոշման վերանայման համար դիմում ներկայացնելու սույն օրենսգրքի 146-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված ժամկետի հաշվարկը սկսվում է Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի՝

ուժի մեջ մտած դատական ակտն այդ դատարանի կանոնակարգերով սահմանված կարգով այդ դատարան դիմած անձի կողմից այն ստանալու օրվանից:

Հոդված 146. Դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեցող անձինք և ժամկետները

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով որոշման վերանայման դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեն՝

1) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցները, ինչպես նաև նրանց իրավահաջորդները, եթե վիճելի իրավահարաբերությունը թույլ է տալիս իրավահաջորդություն.

2) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակից չհանդիսացող այն անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կայացրել է որոշումը:

2. Դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեն ինչպես այն անձը, որի դիմումի հիման վրա ՀՀ սահմանադրական դատարանի կամ Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի կողմից կայացվել է նոր հանգամանք հանդիսացող դատական ակտ, այնպես էլ այն անձը, որը՝

1) օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարցի վերաբերյալ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշման ընդունման օրվա դրությամբ, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքին համապատասխան, ունեցել են այդ իրավունքն իրացնելու հնարավորություն կամ «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով զրկված են եղել ՀՀ սահմանադրական դատարանում իրենց գործի քննության հնարավորությունից.

2) Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի կողմից դատական ակտի կայացման պահին, միջազգային պայմանագրին համապատասխան, ունեցել են միջազգային դատարան դիմելու իրավունք:

3. Որոշման վերանայումը այնպիսի հանգամանքներ ի հայտ գալու հետևանքով, որոնք ցույց են տալիս ֆիզիկական անձի անմեղությունը կամ իրավաբանական անձի կողմից տվյալ վարչական իրավախախտումը կատարած չլինելը, ժամկետներով սահմանափակված չէ:

4. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով որոշումը վերանայելու համար դիմում կարող է ներկայացվել 3 ամսվա ընթացքում այն պահից, երբ դիմում ներկայացնող անձն իմացել էր կամ կարող էր իմանալ դրանց ի հայտ գալու մասին:

5. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթը կարճելու վերաբերյալ որոշման վերանայումը թույլատրվում է միայն վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետների ընթացքում:

6. Վարչական իրավախախտում կատարած ֆիզիկական անձի մահը արգելք չէ որոշումը վերանայելուն՝ անմեղությունը հաստատելու կամ այլ անձանց իրավունքները վերականգնելու համար: Ֆիզիկական անձի մահվան դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթում հանդես է գալիս իրավահաջորդը:

7. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակից հանդիսացող անձի իրավահաջորդը որոշման վերանայման դիմում կարող է ներկայացնել իրավահաջորդ ճանաչվելուց հետո՝ 3 ամսվա ընթացքում, եթե սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված ժամկետում իրավանախորդը չի իրացրել դիմում ներկայացնելու իր իրավունքը մահվան կամ լուծարման պատճառով:

8. Որոշման վերանայման դիմում չի կարող ներկայացվել, եթե որոշումն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է 10 տարի:

Հոդված 147. Դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Նոր հանգամանքներով կամ նոր երևան եկած հանգամանքներով որոշումը վերանայելու դիմումը պետք է բովանդակի՝

1) դիմումը ներկայացրած անձի անունը, ազգանունը, բնակության (գտնվելու վայրի) հասցեն .

2) այն վարչական մարմնի անվանումը, որին հասցեագրվում է դիմումը.

3) վերանայման ենթակա որոշման կայացման տարին, ամիսը, օրը.

4) որոշման վերանայման համար հիմք հանդիսացող նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքը և հիմնավորումը, թե ինչու է այն հիմք որոշման վերանայման համար

5) դիմումը ներկայացրած անձի պահանջը.

6) դիմումին կցվող փաստաթղթերի ցանկը.

7) դիմումը ներկայացրած անձի ստորագրությունը:

2. Դիմումին կցվում են նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքը հաստատող ապացույցները:

3. Դիմումը ներկայացնող անձը՝ դիմումի պատճենը, նոր հանգամանքը կամ կամ նոր երևան եկած հանգամանքը հաստատող նյութերի պատճենների հետ պատշաճորեն ուղարկում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներին:

4. Որոշման վերանայման վարույթ հարուցելու դիմում կարող է ներկայացնել սույն օրենսգրքի 146-րդ հոդվածով սահմանված դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեցող անձի լիազորած անձը, որը դիմումի հետ միաժամանակ պետք է ներկայացնի նաև իր լիազորությունները հաստատող փաստաթուղթը:

Հոդված 148. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման վերանայման վարույթ հարուցելը և գործի քննությունը

1. Որոշումը նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքներով վերանայվում է՝ վերանայման վարույթ հարուցելու մասին որոշման հիման վրա:

2. Դիմումն ստանալու օրվանից ոչ ուշ, քան 5-օրյա ժամկետում, համապատասխան վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը որոշում է կայացնում վերանայման վարույթ հարուցելու, դիմումը վերադարձնելու կամ վերանայման վարույթ հարուցելը մերժելու մասին, որի պատճենը՝ որոշումը կայացնելու օրվանից 3-օրյա ժամկետում, հանձնվում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի մասնակիցներին:

3. Իր նախաձեռնությամբ վերանայման վարույթ հարուցելու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը՝ ոչ ուշ, քան 3-օրյա ժամկետում, վարույթ հարուցելու մասին որոշման պատճենը հանձնում է վարույթի մասնակիցներին:

4. Դիմումը համապատասխան վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ վերադարձվում է, եթե՝

1) դիմումը չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 147-րդ հոդվածի պահանջներին.

2) դիմումը ստորագրված չէ, կամ այն ստորագրել է ստորագրելու լիազորություն չունեցող անձը կամ այնպիսի անձ, որի պաշտոնեական դրությունը նշված չէ.

3) մինչև դիմումի հիման վրա վերանայման վարույթը հարուցելը՝ դիմողը դիմել է այն վերադարձնելու մասին.

4) լրացել է դիմում ներկայացնելու համար սույն օրենսգրքի 146-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետը, և չի ներկայացվել միջնորդություն այն վերականգնելու մասին:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով կայացված որոշման մեջ պետք է նշվեն բոլոր ձևական սխալները:

6. Դիմումը ստացած համապատասխան վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը սույն հոդվածի 4-րդ մասով կայացված որոշումը, դիմումի և դրան կից փաստաթղթերի հետ եռօրյա ժամկետում ուղարկում է դիմողին:

7. Սույն հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին, 2-րդ կամ 4-րդ կետերով սահմանված հիմքերով դիմումը վերադարձնելուց հետո, դրանում առկա սխալները վերացնելու և որոշումը ստանալու օրվանից հետո՝ 5-օրյա ժամկետում, դիմումը կրկին ներկայացվելու դեպքում այն համարվում է ընդունված սկզբնական ներկայացման օրը, սակայն սույն հոդվածի 2-րդ մասով և սույն օրենսգրքի 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված ժամկետը հաշվարկվում է կրկին ներկայացնելու օրվանից: Դիմումը կրկին սխալներով բերելու դեպքում դրանք վերացնելու համար նոր ժամկետ չի տրվում:

8. Դիմումը վերադարձնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով: Դիմումը վերադարձնելու մասին որոշումը բողոքարկվելու և վերացվելու դեպքում դիմումը համարվում է ընդունված սկզբնական ներկայացման օրը:

9. Վերանայման վարույթի հարուցումը մերժվում է, եթե՝

1) սույն հոդվածի 7-րդ մասով սահմանված ժամկետում անձը չի վերացրել դիմումում առկա սխալները, որոնց չվերացնելն արգելք է վերանայման վարույթի հարուցման համար կամ դիմումը բերել է սույն հոդվածի 7-րդ մասով սահմանված ժամկետի խախտմամբ.

2) առերևույթ բացակայում է նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքը.

3) որոշումը վերանայելու համար հիմք հանդիսացող նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքը հաստատող ապացույց չի ներկայացվել, և եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինն հայտնի չէ նման հանգամանքի առկայությունը.

4) լրացել է դիմում ներկայացնելու համար սույն օրենսգրքի 146-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետը և բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը մերժվել է.

5) դիմումը ստացած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը դիմումում նշված որոշման վերանայման վարույթ հարուցելու լիազորություն չունի:

10. Դիմումը ստացած համապատասխան վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը սույն հոդվածի 9-րդ մասով կայացված որոշումը, դիմումի և դրան կից փաստաթղթերի հետ եռօրյա ժամկետում ուղարկում է դիմողին:

11. Վերանայման վարույթ հարուցելը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով: Վերանայման վարույթ հարուցելը մերժելու մասին որոշումը բողոքարկվելու և վերացվելու դեպքում դիմումը համարվում է ընդունված սկզբնական ներկայացման օրը:

12. Վերանայման վարույթի արդյունքում որոշումը բեկանվում կամ փոփոխվում է, եթե հաստատվում է, որ նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքը ազդել է որոշման իրավաչափության՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ելքի վրա:

ԲԱԺԻՆ 6.

ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ԳԼՈՒԽ 18.

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՏՈՒՅԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

Հոդված 149. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման պարտադիր լինելը

1. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումը պարտադիր է կատարման համար պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, պաշտոնատար անձանց, վարչական իրավախախտում կատարած և այլ անձանց համար:

Հոդված 150. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման կատարումը

1. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումը կամովին չկատարվելու դեպքում ենթակա է հարկադիր կատարման անբողոքարկելի դառնալու, իսկ բողոքարկվելու դեպքում՝ դատարանի կամ բողոքը քննող վարչական մարմնի վերջնական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից (այսուհետ՝ կատարման օր) հետո՝ սույն գլխով սահմանված կարգով:

2. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման կատարումն իրականացնում է այդ որոշումը կայացրած մարմինը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

3. Եթե վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման կատարումը վերապահված է այլ մարմնի, ապա որոշումը կայացրած մարմինը կատարման օրվան հաջորդող 3-օրյա ժամկետում որոշումն ուղարկում է այն կատարելու իրավասություն ունեցող մարմնին:

4. Եթե վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումը կայացրել է դատարանը, ապա դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո 3-օրյա ժամկետում դատարանը այն ուղարկում է դատարան դիմած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կատարումն ապահովելու համար:

5. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումը ենթակա չէ կատարման, եթե կատարման օրվանից անցել է մեկ տարի: Սույն հոդվածով սահմանված ժամկետը չի հաշվարկվում, եթե վարչական տույժ նշանակելու որոշումը կատարվում է հարկադիր կարգով:

Հոդված 151. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման կատարման վարույթի կարճումը

1. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման կատարման վարույթն այն կայացրած վարչական մարմինը կարճում է հետևյալ դեպքերում՝

1) տվյալ արարքի համար վարչական պատասխանատվություն սահմանող իրավական ակտը կամ իրավական ակտի համապատասխան նորմը կորցրել է իրավաբանական ուժը.

2) մահացել կամ օրենքով սահմանված կարգով մահացած է ճանաչվել վարչական պատասխանատվության ենթարկված ֆիզիկական անձը.

3) լրացել է սույն օրենսգրքով սահմանված որոշման կատարման ժամկետը.

4) լուծարվել կամ սնանկ է ճանաչվել վարչական պատասխանատվության ենթարկված իրավաբանական անձը:

2. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշման կատարման վարույթը կարճելու վերաբերյալ ընդունվում է որոշում, որը 3-օրյա ժամկետում ուղարկվում է որոշումը կատարելու իրավասություն ունեցող մարմնին:

Հոդված 152. Նախազգուշացում նշանակելու մասին որոշման կատարումը

1. Նախազգուշացում նշանակելու մասին որոշումը համարվում է կատարված, եթե այն սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով հանձնվել է այն անձին, ում նկատմամբ կայացվել է նախազգուշացում նշանակելու մասին որոշումը:

2. Եթե նախազգուշացումը բովանդակում է նաև խախտումները վերացնելու պարտադիր հանձնարարականներ, ապա նախազգուշացում նշանակելու մասին որոշումը համարվում է կատարված, եթե կատարվել են դրանում սահմանված խախտումները վերացնելու հանձնարարականները:

Հոդված 153. Տուգանք նշանակելու մասին որոշման կատարումը

1. Տուգանք նշանակելու մասին որոշումը պետք է կատարվի այդ որոշումը վարչական իրավախախտում կատարած անձին հանձնելու օրվանից ոչ ուշ, քան տասնհինգ օրվա ընթացքում, իսկ այդ որոշումը բողոքարկելու դեպքում՝ բողոքի քննության արդյունքում ընդունված որոշման մասին ծանուցման օրվանից ոչ ուշ, քան տասնհինգ օրվա ընթացքում, բացառությամբ սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերի:

2. Տուգանք նշանակելու մասին որոշումը կամովին չկատարվելու և անբողոքարկելի դառնալու դեպքում այն ենթակա է կատարման «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանած կարգով:

3. Եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո որոշումը չի ուղարկում հարկադիր կատարելու իրավասություն ունեցող մարմնին, ապա տուգանք նշանակելու մասին որոշման կատարման վարույթը համարվում է ավարտված:

4. Եթե մինչև սույն հոդվածի 1-ին մասում սահմանված ժամկետը լրանալու օրվան նախորդող օրը անձը դիմում է որոշումը կայացրած մարմնին տուգանքի վճարումը՝ տարաժամկետելու խնդրանքով, ապա որոշում կայացրած մարմինը իր որոշմամբ տարաժամկետում է վճարումը դիմումի մեջ նշված ժամկետով, բայց ոչ ավելի, քան 6 ամիս: Այդ ժամկետում տուգանքի գումարը չվճարելու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը ժամկետը լրանալու օրվան հաջորդող 7 օրվա ընթացքում որոշումն ուղարկում է հարկադիր կատարման՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանած կարգով:

5. Պետական մարմինների կողմից նշանակված տուգանքի գումարը, վճարվում է պետական բյուջե, իսկ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից

նշանակված տուգանքի գումարը՝ համայնքի բյուջե: Որոշման մեջ նշվում է այն հաշվեհամարը, որին պետք է վճարվի տուգանքի գումարը:

6. Սույն օրենսգրքի 40-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների դեպքում սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կարգով հարկադիր կատարման ուղարկելու պահից վարչական իրավախախտում կատարած անձի նկատմամբ սահմանվում են տուգանային միավորներ, հետևյալ հաշվարկով՝

1) 10-ից մինչև 30 հազար դրամ տուգանք սահմանող վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում՝ 1 միավոր.

2) 30-ից մինչև 50 հազար դրամ տուգանք սահմանող վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում՝ 2 միավոր.

3) 50-ից մինչև 100 հազար դրամ տուգանք սահմանող վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում՝ 3 միավոր.

4) 100 և 100-ից բարձր չափով տուգանք սահմանող վարչական իրավախախտում կատարելու դեպքում՝ 4 միավոր:

7. Տուգանային միավորները զրոյանում են՝ վարչական իրավախախտում կատարած անձի նկատմամբ սահմանելու պահից մեկ տարվա ընթացքում սույն օրենսգրքի 40-րդ գլխով նախատեսված վարչական իրավախախտում չկատարելու դեպքում:

8. Տուգանային միավորների՝ սույն օրենսգրքի 48-րդ հոդվածով սահմանված առավելագույն միավոր հավաքելու դեպքում վարորդը զրկվում է վարորդական իրավունքից սույն օրենսգրքի 158-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

9. Սույն օրենսգրքի 115-րդ հոդվածով սահմանված կարգով նշանակված տուգանքը անձը կարող է վճարել վարչական իրավախախտում կատարելու տեղում: Տվյալ դեպքում անձին տուգանքի գանձման մասին տրվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից սահմանված նմուշի անդորրագիր:

Հոդված 154. Հանրօգուտ աշխատանքներ նշանակելու մասին որոշման կատարումը

1. Հանրօգուտ աշխատանքների կատարումն ապահովում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորված մարմինը:

2. Անձը պարտավոր է հանրօգուտ աշխատանքների կատարումն ապահովող մարմին ներկայանալ նրա նկատմամբ նշանակված տուգանքը հանրօգուտ աշխատանքներով փոխարինելու գրավոր ծանուցում ստանալուց հետո յոթ օրվա ընթացքում:

3. Հանրօգուտ աշխատանքների կատարման ժամկետի սկիզբը հաշվարկվում է վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձին՝ հանրօգուտ աշխատանքներին փաստացի ներգրավելու պահից:

4. Վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձը պարտավոր է հանրօգուտ աշխատանքների կատարման ողջ ժամանակահատվածի ընթացքում պահպանել այն մարմինների կամ կազմակերպությունների աշխատանքային

կարգապահական ներքին կանոնները, որտեղ նա կատարում է հանրագուտ աշխատանքները, աշխատել իր համար որոշված վայրերում, ինչպես նաև բնակության վայրը փոխելու դեպքում այդ մասին տեղյակ պահել որոշումը կատարող մարմնին:

5. Սույն օրենսգրքի 43-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումներն ի հայտ գալու կամ հարգելի պատճառներով հանրագուտ աշխատանքները կատարելու անհնարինության դեպքում որոշումը կատարող մարմինն այդ մասին գրավոր ծանուցում է վարչական տույժ նշանակած մարմնին՝ հանրագուտ աշխատանքների չկրած մասը նշանակված տուգանքով փոխարինելու համար՝ հանրագուտ աշխատանքների չկրած մասի և նշանակված տուգանքի տարբերության հաշվառմամբ կամ ազատելով աշխատանքների չկրած մասը կատարելուց հաշվի առնելով նշված սահմանափակումների ծանրության աստիճանը և հանրագուտ աշխատանքների կատարման անհնարինության պատճառները:

6. Վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձի՝ պարտադիր զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության գորակոչվելու դեպքում հանրագուտ աշխատանքների ձևով վարչական տույժի կատարումը զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության ժամկետով կասեցվում է:

Հոդված 155. Հանրագուտ աշխատանքները կատարելուց խուսափելը

1. Անձի կողմից հանրագուտ աշխատանքները կատարելուց խուսափելու դեպքում հանրագուտ աշխատանքների կատարումն ապահովող մարմինն այդ մասին գրավոր ծանուցում է վարչական տույժ նշանակած մարմնին՝ հանրագուտ աշխատանքները նշանակված նախկին տուգանքի չափին 10 տոկոս ավելացած չափով փոխարինելու համար:

2. Հանրագուտ աշխատանքների ձևով տույժը կրելուց խուսափող է համարվում այն անձը, ով՝

1) մեկ ամսվա ընթացքում կատարել է իր համար նախատեսված հանրագուտ աշխատանքների իննսուն տոկոսից պակաս հանրագուտ աշխատանքներ՝ առանց հարգելի պատճառի.

2) մեկ ամսվա ընթացքում երկու և ավելի անգամ խախտել է տվյալ մարմնի կամ կազմակերպության աշխատանքային կարգապահության ներքին կանոնները.

3) ծանուցվելու դեպքում երկու և ավելի անգամ անընդմեջ չի ներկայացել կատարող մարմնին՝ առանց հարգելի պատճառի:

Հոդված 156. Վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի բռնագրավման մասին որոշման կատարումը

1. Վարչական իրավախախտման գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկայի կամ գույքի բռնագրավման մասին որոշումը կամովին չկատարվելու դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը որոշումն անբողոքարկելի դառնալու օրվան հաջորդող 10 օրվա ընթացքում

այն ուղարկում է հարկադիր կատարման՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

2. Վարչական իրավախախտում կատարելու գործիք կամ անմիջական օբյեկտ հանդիսացող բռնագրավված առարկաները կամ գույքը տնօրինվում են օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 157. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու մասին որոշման կատարումը

1. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու մասին որոշման պատճենը՝ որոշումն անբողոքարկելի դառնալու օրվան հաջորդող 10 օրվա ընթացքում ուղարկում է կատարման՝ վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձի աշխատավայրի վարչակազմին կամ այդպիսի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք տվող մարմնին:

2. Որոշման պատճենը ստանալուց հետո 5-օրյա ժամկետում վարչական տույժի ենթարկված անձի աշխատավայրի վարչակազմը կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք տալու իրավասություն ունեցող մարմինը միջոցներ են ձեռնարկում վարչական տույժի ենթարկված անձին արգելված պաշտոնները զբաղեցնելու կամ արգելված գործունեությամբ զբաղվելու հետ կապված բոլոր իրավունքներից և արտոնություններից զրկելու ուղղությամբ՝ այդ մասին 3-օրյա ժամկետում գրավոր տեղեկացնելով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին:

3. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու ժամկետի հաշվարկը սկսվում է կատարման օրվանից:

Հոդված 158. Հատուկ իրավունքից զրկելու մասին որոշման կատարումը

1. Հատուկ իրավունքից զրկելու մասին որոշումը՝ որոշումն անբողոքարկելի դառնալուց հետո կատարվում է այդ իրավունքը հավաստող վկայականը վերցնելու միջոցով, բացառությամբ սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված դեպքի:

2. Հատուկ իրավունքից զրկելու ժամկետի հաշվարկը սկսվում է կատարման օրվանից:

3. Վարչական տույժի ենթարկված անձը պարտավոր է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի ծանուցումը ստանալու օրվանից հետո 5-օրյա ժամկետում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին հանձնել իրավունքը հավաստող վկայականը: Սույն պարտականությունը չկատարելու դեպքում հատուկ իրավունքից զրկելու ժամկետը, բացառությամբ որակավորման վկայականից զրկելու դեպքի, երկարացվում է սույն հոդվածով նախատեսված պարտականությունը չկատարելու ժամանակահատվածով:

4. Եթե անձը զրկվում է ոչ բոլոր տեսակի տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքից, ապա վկայականը չի վերցվում, այլ դրանում նշվում է, թե տրանսպորտային միջոցների ինչպիսի տեսակներ վարելու իրավունքից է նա զրկվում և ինչ ժամկետով: Այդ դեպքում վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձը պարտավոր է սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված կարգով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին ներկայացնել վկայականը՝ նշումը կատարելու համար:

5. Հատուկ իրավունքից զրկելու ժամկետը լրանալուց անմիջապես հետո հատուկ իրավունքը հավաստող վկայականը վերադարձվում է վարչական տույժի ենթարկված անձին:

Հոդված 159. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության կասեցման և դադարեցման մասին որոշման կատարումը

1. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության կասեցման, լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության դադարեցման մասին որոշումները՝ որոշումներն անբողոքարկելի դառնալուց հետո 3-օրյա ժամկետում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողությունը կասեցնելու կամ դադարեցնելու վերաբերյալ միջնորդագիր է ներկայացնում լիցենզավորող կամ թույլտվություն տվող մարմին, եթե ինքն օժտված չէ համապատասխան լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության կասեցման կամ դադարեցման լիազորությամբ:

2. Լիցենզավորող կամ թույլտվություն տվող մարմինը որոշման կատարման մասին 3-օրյա ժամկետում գրավոր տեղեկացնում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին:

3. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողությունը կասեցված կամ դադարեցված է համարվում այդ մասին լիցենզավորող կամ թույլտվություն տվող մարմնի որոշումը լիցենզավորված կամ թույլտվություն ունեցող անձին պատշաճ հանձնելու կամ նրա մոտ մուտքագրվելու օրվան հաջորդող օրվանից, եթե լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողությունը կասեցնելու կամ դադարեցնելու մասին որոշմամբ ավելի ուշ ժամկետ նախատեսված չէ:

4. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողության կասեցումը վերացված է համարվում կասեցման ժամկետը լրանալու օրվան հաջորդող օրվանից:

5. Լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողությունը դադարեցվում է լիցենզիան կամ թույլտվությունը օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ուժը կորցրած ճանաչելու միջոցով:

Հոդված 160. Իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցման մասին որոշման կատարումը

1. Իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցման մասին որոշումը որոշումն անբողոքարկելի դառնալուց հետո 3-օրյա ժամկետում հանձնվում է

իրավաբանական անձանց լուծարման պետական գրանցում իրականացնող մարմինն՝ իրավաբանական անձի լուծարումը գրանցելու համար:

2. Իրավաբանական անձի լուծարման պետական գրանցումն իրականացվում է օրենքով սահմանված կարգով:

3. Իրավաբանական անձանց լուծարման պետական գրանցում իրականացնող մարմինը որոշման կատարման արդյունքների մասին 3-օրյա ժամկետում գրավոր տեղեկացնում է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմին:

ԲԱԺԻՆ 7.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐԸ

ԳԼՈՒԽ 19.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 161. Առանձին տեսակի վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ հատուկ վարույթների առանձնահատկությունները կարգավորող նորմերի կիրառումը

1. Առանձին տեսակի վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ հատուկ վարույթների առանձնահատկությունները սահմանվում են սույն բաժնով:

2. Առանձին տեսակի վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ հատուկ վարույթն իրականացվում է սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կարգով այնքանով, որքանով սույն բաժնով այլ կանոններ նախատեսված չեն:

ԳԼՈՒԽ 20.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 162. Կարգավորման ոլորտը

1. Սույն գլխի նորմերը տարածվում են սույն օրենսգրքի 37-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթների վրա:

Հոդված 163. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները

1. Վարչական տույժ նշանակելիս վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը, ի թիվս սույն օրենսգրքի 50-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված հանգամանքների, հաշվի է առնում նաև վարչական իրավախախտման հնարավոր կամ փաստացի ազդեցությունը շուկայում մրցակցային

իրավիճակի կամ սպառողների շահերի վրա, կասկածյալի կողմից նախկինում «Տնտեսական մրցակցության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի խախտումներ թույլ տալու հանգամանքը, կասկածյալի գործունեության ոլորտը և (կամ) պատմությունը, և հակամրցակցային համաձայնության տեսակը (հորիզոնական, ուղղահայաց, խառը):

2. Սույն օրենսգրքի 412-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված վարչական իրավախախտման դեպքում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կարող է որոշում ընդունել տնտեսվարող սուբյեկտին վարչական պատասխանատվությունից ազատելու մասին, եթե տնտեսվարող սուբյեկտը, մինչև տվյալ համաձայնության առնչությամբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի հարուցումը, իր նախաձեռնությամբ առաջինն է դիմում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին և կամավոր պարտավորվում դադարեցնել այդ հակամրցակցային համաձայնությանն իր մասնակցությունը և հետագայում բացառել այն՝ միաժամանակ ներկայացնելով տվյալ հակամրցակցային համաձայնությանը վերաբերող այնպիսի ապացույցներ, որոնք՝ ըստ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի, բավարար հիմք են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու համար: Տնտեսվարող սուբյեկտն ազատվում է վարչական պատասխանատվությունից, եթե վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին հայտնում է իր անվանումը և հասցեն, ինչպես նաև տրամադրում է հետևյալ ապացույցները՝

1) հակամրցակցային համաձայնությանը մասնակցող (մասնակցած) բոլոր տնտեսվարող սուբյեկտների անվանումները և դրանց վերաբերող այլ տեղեկությունները.

2) հակամրցակցային համաձայնության մանրամասն նկարագրությունը, ներառյալ՝ դրա նպատակը, դրսևորման եղանակը, համաձայնության առարկա հանդիսացող ապրանքը, հակամրցակցային համաձայնության կնքման (կայացման) ամսաթիվը, տևողությունը, վայրը և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին առնչվող այլ տվյալներ.

3) բոլոր այն անձանց անունները, պաշտոնները, հասցեները, որոնք ներգրավված են, ներգրավված են եղել կամ կարող են ներգրավված լինել հակամրցակցային համաձայնության կնքման (կայացման) գործընթացում.

4) հակամրցակցային համաձայնությանն առնչվող՝ դիմողի տնօրինության տակ գտնվող այլ ապացույցներ:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված կարգով տնտեսվարող սուբյեկտը չի կարող ազատվել վարչական պատասխանատվությունից, եթե նա չի կատարել հետևյալ պայմաններից որևէ մեկը՝

1) տնտեսվարող սուբյեկտը դիմումը ներկայացնելու պահից սկսած վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից իրականացվող վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ընթացքում չի օժանդակում հակամրցակցային համաձայնության փաստի բացահայտմանը, մասնավորապես, չի ներկայացնում հակամրցակցային համաձայնությանն առնչվող՝ իր տնօրինության տակ գտնվող տեղեկատվությունը (ապացույցները) և (կամ) չի տրամադրում դրանք, չի ընձեռնում իր աշխատակիցներից համապատասխան տեղեկատվություն ստանալու հնարավորություն, ողջամտորեն չի խոչընդոտել հակամրցակցային համաձայնությանն առնչվող տեղեկատվության (ապացույցների) ոչնչացմանը, կեղծմանը, դրանց կամ իր դիմումում առկա տվյալների տարածմանը, հրապարակումից՝ մինչև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից որոշման կայացումը կամ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի համաձայնությունը:

2) տնտեսվարող սուբյեկտը դիմում ներկայացնելուց անմիջապես հետո չի դադարեցնում իր մասնակցությունը հակամրցակցային համաձայնությանը:

4. Սույն օրենսգրքի 412-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտման կատարման համար վարչական տույժ նշանակելիս վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը կիրառում նաև արգելված համակենտրոնացման կամ գործողության մեջ դրված արգելված համակենտրոնացման օրենսդրությամբ սահմանված կարգով լուծարում (լուծում, դադարեցում) վարչաիրավական ներգործության միջոցը:

ԳԼՈՒԽ 21.

ՏԵՍԱՆԿԱՐԱՀԱՆՈՂ ԿԱՄ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԱՀԱՆՈՂ ՍԱՐՔԵՐՈՎ ՀԱՅՏՆԱԲԵՐՎԱԾ ԾԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ԵՐԹԵՎԵԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 164. Կարգավորման ոլորտը

1. Սույն գլխի նորմերը տարածվում են սույն օրենսգրքի 40-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթների վրա, եթե իրավախախտումը հայտնաբերվել է տեսանկարահանող կամ լուսանկարահանող սարքերով (բացառությամբ, եթե վարչական իրավախախտումը հայտնաբերվել է նաև ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման համար պատասխանատու պետական կառավարման լիազոր մարմնի աշխատակցի կողմից և իրականացվել է վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ, անկախ տվյալ վարչական իրավախախտումը տեխնիկական միջոցով ամրագրված լինելու հանգամանքից):

Հոդված 165. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործերը վարելը, ապացույցները, դրանք պահպանելը և ծանոթացման տրամադրելը

1. Սույն օրենսգրքի 164-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումները (այսուհետ՝ սույն գլխում՝ վարչական իրավախախտում) հիմնավորող ապացույցը իրավախախտումն ամրագրած տեսանյութն է կամ լուսանկարը, որը պարունակում է նաև տեխնիկական միջոցով արձանագրված տվյալները:

2. Կասկածյալին հանձնվող վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման մեջ (այդ թվում՝ ոստիկանության համացանցի կայքէջում տեղադրված) արձանագրված վարչական իրավախախտումն ամրագրած տեսանյութի կադրում կամ լուսանկարում անձանց պատկերները մթնեցվում են:

3. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշմանն իրազեկվելու պահից վարչական իրավախախտում կատարած անձի կամ նրա ներկայացուցչի գրավոր դիմումի հիման վրա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը նրանց է տրամադրում տեսանյութի պատճենը՝ դիմումը համապատասխան մարմնում մուտքագրվելու օրվան հաջորդող երեք օրվա ընթացքում: Պատճենահանումը կատարվում է դիմումատուի տրամադրած կրիչների վրա: Տեսանյութի պատճենը հանձնվում է առձեռն, և հանձնման փաստն ամրագրվում է վարչական իրավախախտում կատարած անձի կամ նրա ներկայացուցչի կողմից դիմումում կատարված գրառմամբ: Եթե վարչական իրավախախտում կատարած անձը կամ նրա ներկայացուցչը գրավոր դիմելուց հետո սահմանված ժամկետում չի ներկայացել, ապա նրանց չներկայանալու փաստն ամրագրվում է դիմումում կատարված գրառմամբ: Չներկայանալն արգելք չէ կրկին վարչական մարմնին դիմելու համար՝ տեսանյութի պատճենը տրամադրելու պահանջով:

4. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր է ընդհանուր հիմունքներով տրամադրել տեսանյութի պատճենը, եթե այն սահմանված կարգով չի ոչնչացվել:

5. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործերը վարվում են էլեկտրոնային եղանակով՝ վարչական իրավախախտումների հաշվառման շտեմարանների միջոցով:

6. Ապացույցները վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման հետ պահվում են վարչական իրավախախտման վերաբերյալ էլեկտրոնային գործում:

7. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ էլեկտրոնային գործերը շտեմարանի ընթացիկ հատվածում պահպանվում են մինչև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի ավարտը, ավարտից հետո տեղափոխվում շտեմարանի արխիվ, իսկ օրենսդրությամբ՝ արխիվում պահպանման համար սահմանված ժամկետի ավարտից հետո ոչնչացվում են (հեռացվում են շտեմարանից):

Հոդված 166. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները

1. Վարչական իրավախախտման հատկանիշները համարվում են պարզված, երբ տեսանյութում կամ լուսանկարում ամրագրված արարքի հատկանիշների և վարչական իրավախախտման հատկանիշների համադրման արդյունքում դրանց համապատասխանությունը կասկած չի հարուցում, իսկ կասկածի դեպքում՝ մեկնաբանվում է հոգուտ կասկածյալի:

2. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթը սահմանափակվում է ամրագրված արարքի հատկանիշների և վարչական իրավախախտման հատկանիշների համադրման արդյունքներով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշում ընդունելով՝ առանց վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրություն կազմելու:

3. Վարչական իրավախախտման հատկանիշները պարզվում են 15 օրում: Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը պարտավոր է ընդունել վարչական իրավախախտման հատկանիշները պարզելուց հետո՝ 2 օրվա ընթացքում, իսկ սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված հարցում կատարելու դեպքում՝ նույն մասով նախատեսված պատասխանն ստանալուց հետո՝ 5 օրվա ընթացքում:

4. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած՝ կապույտ գույնի առկայծող փարոսիկով կահավորման ենթակա տրանսպորտային միջոցներով կատարված և տեխնիկական միջոցներով հայտնաբերված սույն օրենսգրքի 164-րդ հոդվածով նախատեսված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարչական վարույթ չի հարուցվում:

5. Եթե վարչական իրավախախտումը կատարվել է պետական (պետական մարմին, պետական կառավարչական հիմնարկ, պետական հիմնարկ կամ որևէ այլ կարգավիճակ ունեցող պետական կազմակերպություն) կամ համայնքային (համայնքային կառավարչական հիմնարկ կամ որևէ այլ կարգավիճակ ունեցող համայնքային կազմակերպություն) կազմակերպությանն ամրացված (պատկանող) տրանսպորտային միջոցով, բացառությամբ սույն հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված տրանսպորտային միջոցների, ապա վարչական իրավախախտումը կատարած անձին պարզելու նպատակով, վարչական իրավախախտման հատկանիշները պարզելուց հետո՝ հինգ օրվա ընթացքում, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմինը գրավոր հարցում է կատարում համապատասխան կազմակերպությանը: Հարցումը կարող է ուղարկվել նաև կազմակերպության պաշտոնական էլեկտրոնային փոստին: Հարցումն ստացած պետական կամ համայնքային կազմակերպության ղեկավարը կամ նրա լիազորած պաշտոնատար անձը պարտավոր է հնգօրյա ժամկետում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնին գրավոր հայտնել, թե վարչական իրավախախտման կատարման պահին ում է ամրացված եղել (ով է վարել) տրանսպորտային միջոցը:

Գրավոր կամ էլեկտրոնային պատասխանում նշվում են անձի անունը, ազգանունը, զբաղեցրած պաշտոնը, բնակության վայրը, վարորդական վկայականի սերիան և համարը, կցվում է աշխատանքային պայմանագրի և տրանսպորտային միջոցի ամրացման փաստաթղթի պատճենը:

6. Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության, ոստիկանության, Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայության՝ սույն հոդվածի 4-րդ մասով չնախատեսված տրանսպորտային միջոցներով կատարված և տեխնիկական միջոցներով հայտնաբերված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի նյութերը 15-օրյա ժամկետում ուղարկվում է համապատասխան պետական կառավարման մարմին՝ կարգապահական պատասխանատվության հարցը լուծելու համար:

7. Վարչական իրավախախտման համար վարչական պատասխանատվությունը կրում է տրանսպորտային միջոցի սեփականատերը, իսկ եթե տրանսպորտային միջոցը հանդիսանում է իրավաբանական անձի կամ անհատ ձեռնարկատիրոջ սեփականություն, ապա՝ համապատասխանաբար իրավաբանական անձը կամ անհատ ձեռնարկատերը, եթե չի ապացուցվում, որ վարչական իրավախախտումը կատարել է այլ անձ: Վարչական իրավախախտումն այլ անձի կողմից կատարված լինելու փաստը կարող է ապացուցվել սույն օրենսգրքով սահմանված ժամկետում և կարգով տրանսպորտային միջոցի սեփականատիրոջ կամ վարչական իրավախախտում կատարած անձի կողմից դիմում ներկայացնելու կամ սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված հարցմանը՝ նույն մասով սահմանված կարգով պատասխանելու միջոցով:

8. Սույն հոդվածի 7-րդ մասով նախատեսված դիմումը, բացի սույն օրենսգրքով նախատեսված պարտադիր հատկանիշներից, պետք է բովանդակի նաև վարչական իրավախախտումը կատարելու պահին տրանսպորտային միջոցը վարող անձի անունը, ազգանունը, բնակության վայրի հասցեն, վարորդական վկայականի սերիան, համարը, բացառությամբ, այն դեպքերի, երբ տրանսպորտային միջոցը նրա տիրապետումից դուրս է եկել այլ անձանց անօրինական գործողությունների արդյունքում, ինչպես նաև տրանսպորտային միջոցի հաշվառման փաստաթղթերի պատճենները, առկայության դեպքում՝ նաև տրանսպորտային միջոցը վարելու՝ ստորագրությամբ հավաստված համաձայնությունը: Եթե տրանսպորտային միջոցն օգտագործվում է գրավոր պայմանագրի հիման վրա, ապա պետք է կցվի նաև պայմանագրի (աշխատանքային պայմանագրի) պատճենը:

9. Սույն հոդվածի 7-րդ մասով նախատեսված դիմում ներկայացվելու կամ տրանսպորտային միջոցն այլ անձի կողմից վարելու փաստը հաստատվելու, ինչպես նաև սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքերում սույն օրենսգրքով սահմանված վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը հաշվարկվում է համապատասխանաբար տրանսպորտային միջոցն այլ անձի կողմից

վարելու փաստը հաստատվելու կամ սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված հարցման պատասխանն ստանալու օրվանից:

10. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումը ներառում է՝

1) նշանակված տուգանքի վճարման հաշվեհամարը.

2) անհատական ծածկագիրը (թվային և (կամ) տառային պայմանանշանների հաջորդականությունը, որոնք մուտքագրելով ոստիկանության համացանցային կայքէջում՝ կասկածյալը կարող է դիտել որոշումը և դիտել (բեռնել) վարչական իրավախախտումն ամրագրած տեսանյութը):

3) լուսանկարը, եթե վարչական իրավախախտման փաստն ամրագրվել է լուսանկարահանմամբ, կամ տեսանյութից կադր, եթե վարչական իրավախախտման փաստն ամրագրվել է տեսանկարահանմամբ.

4) վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթին առնչվող այլ տվյալներ:

11. Վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումը ուժի մեջ է մտնում այն կասկածյալի կողմից ստանալուն հաջորդող 15–րդ օրը, եթե այդ ժամկետում նա չի ներկայացնում իր անհամաձայնությունը այդ որոշմանը: Եթե կասկածյալը նշված ժամկետում անհամաձայնություն է ներկայացնում, ապա վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի քննությունն իրականացվում է սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով:

Հոդված 167. Հայաստանի Հանրապետությունում չհաշվառված տրանսպորտային միջոցներով կատարված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները

1. Հայաստանի Հանրապետությունում չհաշվառված տրանսպորտային միջոցներով կատարված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթն իրականացվում է սույն գլխով սահմանված կարգով, եթե այլ բան սահմանված չէ սույն հոդվածով:

2. Վարչական իրավախախտումների համար պատասխանատվությունը կրում է տրանսպորտային միջոցով որպես վարորդ Հայաստանի Հանրապետության սահմանը հատող անձը:

3. Եթե վարչական իրավախախտումը կատարվել է օտարերկրացիների կողմից, ապա վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը, ինչպես նաև կատարման կարգի և չկատարելու իրավական հետևանքների մասին Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության պետի հրամանով սահմանված ձևի հուշաթերթիկը հասցեատիրոջը հանձնվում է Հայաստանի Հանրապետությունից դեպի այլ երկիր սահմանը հատելու (այդ թվում՝ առանց տրանսպորտային միջոցի) ժամանակ՝ մինչև սահմանը հատելու թույլտվություն տալը, իսկ այն դեպքում, երբ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը կայացվել է Հայաստանի Հանրապետությունից դեպի այլ երկիր սահմանը հատելուց հետո, ապա այլ երկրից

դեպի Հայաստանի Հանրապետություն հաջորդ անգամ սահմանը հատելու ժամանակ՝ մինչև սահմանը հատելու թույլտվություն տալը, եթե մինչ այդ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշումը չի հանձնվել:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքերում վարչական իրավախախտման վերաբերյալ որոշման կատարման՝ սույն օրենսգրքի 150-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետը հաշվարկվում է՝ որոշումը սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված կարգով հանձնելու օրվանից:

ԳԼՈՒԽ 22.

ԱՎՏՈՏՐԱՆՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԻՑ ԲԵՈՂ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱՆԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 168. Կարգավորման ոլորտը

1. Սույն օրենսգրքի 466-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների (այսուհետ սույն գլխում՝ վարչական իրավախախտում) վերաբերյալ վարույթների վրա տարածվում են սույն օրենսգրքի 165-րդ հոդվածի 3-8-րդ մասերը և սույն գլխով սահմանված առանձնահատկությունները:

2. Սույն գլխի նորմերը չեն տարածվում այն վարչական իրավախախտումների վրա, որոնք արձանագրվել են ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման համար պատասխանատու պետական կառավարման լիազոր մարմնի աշխատակցի կողմից և իրականացվել է վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթ՝ անկախ տվյալ վարչական իրավախախտումը նաև տեղեկատվական համակարգից ստացված տեղեկությունների հիման վրա հայտնաբերված լինելու հանգամանքից:

Հոդված 169. Ապացույցները և դրանք պահպանելը

1. Վարչական իրավախախտումը հիմնավորող ապացույցը տեղեկատվական համակարգից ստացված տեղեկությունն է՝ տվյալ ժամանակահատվածում ավտոտրանսպորտային միջոցի վերաբերյալ գործող՝ ավտոտրանսպորտային միջոցների օգտագործումից բխող պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրության (այսուհետ՝ սույն գլխում ԱՊՊԱ) պայմանագրի բացակայության, տրանսպորտային միջոցների սեփականության իրավունքի պետական գրանցման և պետական հաշվառման (վերահաշվառման) շտեմարանում առկա տեղեկատվությունը՝ ավտոտրանսպորտային միջոցը հաշվառված լինելու մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ապացույցները պահպանվում և տրամադրվում են սույն օրենսգրքի 165-րդ հոդվածի 3-5-րդ մասերով սահմանված կարգով:

3. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնող մարմինը վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ իրականացնելիս համադրում է տեղեկատվական համակարգից ստացված տեղեկությունները և իր տվյալների բազայում առկա տվյալները՝ վարչական իրավախախտման հատկանիշների առկայությունը կամ բացակայությունը պարզելու նպատակով:

4. Վարչական տույժի ենթարկված անձն իրավունք ունի չվճարելու սույն օրենսգրքի 466-րդ հոդվածով նախատեսված վարչական իրավախախտումների համար նշանակված տուգանքը, եթե վարչական տույժ նշանակելու մասին որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ 30-օրյա ժամկետում, ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման համար պատասխանատու պետական կառավարման լիազոր մարմին է ներկայացնում մինչև ենթադրյալ վարչական իրավախախտման օրը կնքված և համապատասխան ժամանակահատվածի համար գործող ԱՊՊԱ պայմանագիրը:

ԳԼՈՒԽ 23.

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱՍԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 170. Կարգավորման ոլորտը և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները

1. Սույն գլխի նորմերը տարածվում են սույն օրենսգրքի 35-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթների վրա:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի գործողություններն իրականացվում են սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով՝ հաշվի առնելով սույն գլխում սահմանված առանձնահատկությունները:

3. Վերադաս մաքսային մարմնի ղեկավարը, վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի իրականացման արդյունավետությունից ելնելով, կարող է վարույթը տարածքային մեկ մաքսային մարմնից վերցնել և հանձնարարել մեկ այլ տարածքային մաքսային մարմնի:

2. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի իրավասու պաշտոնատար անձը կարող է վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի առանձին գործողությունների կատարումը հանձնարարել այլ մաքսային մարմնի պաշտոնատար անձի՝ տարածքային կարգով կատարելու համար: Սույն հանձնարարությունը պարտադիր է կատարման այն ստանալու պահից 5-օրյա ժամկետում:

Հոդված 171. Ֆիզիկական անձանց ուղեբեռի զննումը

1. Տարածաշրջանային մաքսատան կամ մաքսային կետի պաշտոնատար անձն իրավունք ունի կատարելու ուղեբեռի զննում՝ բացելով այն, երբ բավարար հիմքեր կան կասկածելու, որ ֆիզիկական անձը Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով տեղափոխում է այնպիսի ապրանքներ, որոնք այլ պետական մարմինների կողմից ենթակա են հսկողության, հաշվառման կամ մաքսային վճարներով հարկման, ինչպես նաև ապրանքներ, որոնց տեղափոխումն արգելված կամ սահմանափակված է:

2. Մաքսային մարմիններն իրավունք ունեն կատարելու Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածքով տարանցիկ ուղևորություն կատարող ֆիզիկական անձանց ուղեբեռի զննում, եթե բավարար հիմքեր կան կասկածելու, որ դրանք պարունակում են տարանցիկ փոխադրման համար արգելված ապրանքներ:

3. Ֆիզիկական անձի ուղեբեռի զննումը կատարվում է միայն նրա կամ նրա կողմից լիազորված ներկայացուցչի ներկայությամբ: Ֆիզիկական անձի կամ նրա կողմից լիազորված ներկայացուցչի բացակայության դեպքում ուղեբեռի զննումը կատարվում է դրա փոխադրումը, առաքումը կամ պահպանումն իրականացնող կազմակերպության ներկայացուցչի ներկայությամբ:

4. Եթե ֆիզիկական անձը կամ նրա կողմից լիազորված ներկայացուցիչը բացակայում է, ապա ուղեբեռի զննումը կատարվում է՝

1) եթե բավարար հիմքեր կան կասկածելու, որ ուղեբեռը պարունակում է մարդու կյանքին և առողջությանը, կենդանիների ու բույսերի համար վտանգ ներկայացնող կամ անձանց նյութական վնաս պատճառող ապրանքներ:

2) ուղեբեռի ստացման օրվանից հետո՝ 30 օրվա ընթացքում, ֆիզիկական անձի կամ նրա կողմից լիազորված ներկայացուցչի չներկայանալու դեպքում:

3) միջազգային փոստային առաքումով ապրանքների առաքման դեպքում:

Հոդված 172. Անձի քննումը

1. Անձի քննումն իրականացվում է միայն այն դեպքում, երբ հնարավոր չէ այլ եղանակներով կանխել մաքսանենգությունը կամ մաքսային այլ կանոնների խախտումը:

2. Անձի քննումը թույլատրվում է կատարել տարածաշրջանային կամ մասնագիտացված մաքսատան, մաքսային կետի պետի կամ նրանց տեղակալների գրավոր որոշմամբ, եթե բավարար հիմքեր կան կասկածելու, որ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ուղևորվող կամ մաքսային հսկողության գոտում կամ միջազգային օդանավակայանի տարանցիկ ուղևորության գոտում ֆիզիկական անձն իր մոտ թաքցնում է մաքսանենգության օբյեկտ հանդիսացող ապրանքներ կամ այնպիսի ապրանքներ, որոնք մաքսային կանոնների խախտման անմիջական առարկա են կամ արգելված են Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տարանցիկ փոխադրման համար:

3. Քննումն սկսելուց առաջ տարածաշրջանային մաքսատան կամ մաքսային կետի պաշտոնատար անձը պարտավոր է ֆիզիկական անձին ներկայացնել տարածաշրջանային կամ մասնագիտացված մաքսատան, մաքսային կետի պետի կամ նրա տեղակալի գրավոր որոշումը, նրան ծանոթացնել քննության ընթացքում իր իրավունքներին ու պարտականություններին և առաջարկել կամավոր հանձնել թաքցրած ապրանքները:

4. Անձի քննումը կատարվում է սանիտարահիգիենիկ պահանջներին համապատասխանող մեկուսացված սենյակում՝ տարածաշրջանային կամ մասնագիտացված մաքսատան կամ մաքսային կետի՝ քննվողի հետ նույն սեռի պաշտոնատար անձի մասնակցությամբ: Քննմանը չմասնակցող ֆիզիկական անձանց մուտքն այդ սենյակ պետք է բացառվի: Անձի մարմնի քննումը կատարվում է միայն բուժաշխատողի կողմից: Քննման ընթացքում չի թույլատրվում կատարել անձի կյանքի և առողջության համար վտանգավոր գործողություններ:

5. Անգործունակ, ինչպես նաև 16 տարին չլրացած ֆիզիկական անձանց քննումն իրականացվում է վերջիններիս օրինական ներկայացուցիչների ներկայությամբ:

6. Անձի քննումն իրականացվում է սույն հոդվածի 2-րդ մասում նշված գրավոր որոշման հիման վրա, որում նշվում են անձին քննման ենթարկելու հիմքերը և ինչ առարկաներ պետք է հայտնաբերվի: Եթե ֆիզիկական անձը հրաժարվում է կամավոր հանձնել հայտարարագրման ենթակա, սակայն՝ չհայտարարագրված ապրանքները կամ առարկաները կամ դրանք հանձնելուց հետո մաքսատան կամ մաքսային կետի պաշտոնատար անձը ունի հիմնավոր կասկածներ, որ ֆիզիկական անձն ամբողջությամբ չի հանձնել հայտարարագրման ենթակա, սակայն չհայտարարագրված ապրանքները կամ առարկաները, ապա կարող է սկսել անձի քննման գործողությունը, որի ընթացքում քննումն իրականացնողը կարող է կատարել անձնական զննություն և վերցնել քննման ենթարկվող անձի հագուստի մեջ, իրերում կամ մարմնի վրա գտնվող առարկաները և փաստաթղթերը, որոնք տվյալ վարույթով կարող են ունենալ ապացուցողական նշանակություն:

7. Անձին քննման ենթարկելու մասին արձանագրությունը կազմվում և ծանոթացման է ներկայացվում սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

8. Եթե քննվողի մոտ հայտնաբերվում են մաքսանենգության առարկաներ կամ այնպիսի առարկաներ, որոնք մաքսային կանոնների խախտման օբյեկտներ են կամ արգելված են Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցիկ փոխադրման համար, ապա դրանք մանրամասն պետք է նկարագրվեն, փաթեթավորվեն և կնքվեն՝ առարկան փոխելու, առանձնահատկությունները և հատկանիշները փոփոխելու հնարավորությունը բացառելու համար:

9. Անձին քննման ենթարկելու ընթացքում հայտնաբերված կամ կամավոր հանձնված ապրանքների կամ առարկաների նկարագրության, փաթեթավորման և կնքման համար կազմվում է առանձին արձանագրություն, որը կցվում է անձին քննման

ենթարկելու մասին արձանագրությանը: Սույն մասում նշված արձանագրությունը կազմվում է 3 օրինակից, որից մեկը հանձնվում է քննվող անձին: Հայտնաբերված առարկաները կամ ապրանքները կցվում են անձին քննման ենթարկելու մասին արձանագրությանը:

Հոդված 173. Ապրանքներ, տրանսպորտային միջոցներ և փաստաթղթեր վերցնելը

1. Մաքսային կանոնների խախտման անմիջական օբյեկտ համարվող ապրանքները, մաքսային սահմանով դրանց տեղափոխման համար օգտագործվող տրանսպորտային միջոցները, Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխման նպատակով պատրաստված գաղտնարանները, ինչպես նաև վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի քննության համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը ենթակա են վերցման: Վերցնելն իրականացվում է անձի, ում մոտ կատարվում է վերցնելը և նրա ներկայացուցչի ներկայությամբ, եթե ներկայացուցչի ներկայությունը հնարավոր է ապահովել: Վերցնելը կատարվում է անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև թարգմանչի և մասնագետի մասնակցությամբ:

2. Վերցնելն ի կատար ածելու համար մաքսային մարմինների պաշտոնատար անձինք իրավունք ունեն պահանջել բացել փակված շինություններն ու պահեստարանները, իսկ պահանջը չկատարելու դեպքում՝ ինքնուրույն բացել և մուտք գործել այնտեղ: Մաքսային մարմինների պաշտոնատար անձանց կողմից ֆիզիկական անձանց բնակարաններ մուտք գործելու կարգը սահմանվում է օրենքով: Վերցված բոլոր ապրանքները, տրանսպորտային միջոցները և փաստաթղթերը ներկայացվում են վերցման մասնակիցներին, մանրամասն նկարագրվում սույն օրենսգրքով կազմված արձանագրության մեջ, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ կնքվում:

3. Վերցնելն ավարտելուց հետո սույն օրենսգրքի 127-րդ հոդվածի 7-րդ մասով սահմանված կարգով կազմվում է համապատասխան արձանագրություն: Արձանագրության պատճենը ստորագրությամբ առձեռն հանձնվում է սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված անձին, իսկ ստանալուց հրաժարվելու դեպքում այդ մասին նշում է կատարվում արձանագրության մեջ:

ԳԼՈՒԽ 24.

**ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՂՄԻՑ ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՎՈՂ, ԳՐԱՆՑՎՈՂ,
ՀԱՇՎԱՌՎՈՂ ԿԱՄ ՎԵՐԱՀՍԿՎՈՂ ՍՈՒԲՅԵԿՏՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ**

Հոդված 174. Կարգավորման ոլորտը

1. Սույն գլխի նորմերը տարածվում են սույն օրենսգրքի 46-րդ գլխով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթների վրա:

Հոդված 175. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները

1. Սույն օրենսգրքի 174-րդ հոդվածով սահմանված իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները սահմանվում են «Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, ինչպես նաև Կենտրոնական բանկի կողմից լիցենզավորվող, գրանցվող կամ հաշվառվող սուբյեկտների, «Արժեթղթերի շուկայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի համաձայն, Կենտրոնական բանկի կողմից վերահսկվող սուբյեկտների գործունեության ոլորտում ծագող հարաբերությունները կարգավորող այլ նորմատիվ ակտերով:

ԳԼՈՒԽ 25.

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 176. Կարգավորման ոլորտը

1. Սույն գլխի նորմերը տարածվում են հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի իրավասությունների մասով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթների վրա:

Հոդված 177. Վարչական իրավախախտման վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները

1. Սույն օրենսգրքի 176-րդ հոդվածով սահմանված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթի առանձնահատկությունները սահմանվում են «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով և Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի նորմատիվ իրավական ակտերով: